

YKSIN HYVÄ – YHDESSÄ PAREMPI

| *Marjaana Kivelä (toim.)* |

Mikkelin ammattikorkeakoulu

A *Tutkimuksia ja raportteja | Research Reports*

| 73 |

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

Marjaana Kivelä (toim.)

YKSIN HYVÄ – YHDESSÄ PAREMPI

Mikkelin ammattikorkeakoulu

A: Tutkimuksia ja raportteja - Research Reports

73

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
Mikkeli 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
A: Tutkimuksia ja raportteja - Research Reports
PL 181, 50101 Mikkeli
Puhelin 0153 5561

© Tekijät ja Mikkelin ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Shutterstock

ISBN 978-951-588-348-3 (nid.)

ISBN 978-951-588-349-0 (pdf)

ISSN 1795-9438

Ulkoasu: Mainostoimisto ILME Ky

Kansi: Maria Miettinen

Kannen ja sisällön painatus: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy

SISÄLTÖ

URAOHJAUS – JOUSTAVASTI TOISELTA ASTEELTA AMMATTIKORKEAKOULUUN.....	1
<i>Marjaana Kivelä</i>	
”OLISI SE HELPOTTANUT MERKITTÄVÄSTI” OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA SIIRTYMÄVAIHEESTA	18
<i>Sami Lehto, Helena Timonen</i>	
MONIAMMATILLISUUDEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET TERVEYSALAN PILOTISSA.....	65
<i>Riitta-Liisa Jukarainen, Sirpa Kauppi</i>	
YHDESSÄ KAMPUKSELLA - LÄHIHOITAJAN OPISKELU AMMATTIKORKEAKOULUSSA.....	77
<i>Päivi Jäppinen, Saara Nurmi</i>	
AMMATILLISEN PERUSKOULUTUKSEN JA AMMATTIKORKEAKOULUN TEKNIIKAN ALAN OPETUKSEN MAHDOLLISUUKSIA JA HAASTEITA.....	90
<i>Reetta Hirsimäki, Sari Paasonen</i>	
YHDESSÄ RISTIIN RASTIIN OPINPOLULLA.....	100
<i>Marja-Leena Fyhr, Aino Pätsi</i>	
KIRJOITTAJAT	111

URAOHJAUS – JOUSTAVASTI TOISELTA ASTEELTA AMMATTI-KORKEAKOULUUN

Marjaana Kivelä

Huomio siirtymävaiheeseen

Etelä-Savossa toteutettiin vuosina 2011–2012 Uraohjaus – joustavasti toiselta asteelta korkeakouluun -hanke, jonka tavoitteena oli kehittää toiselta asteelta ammattikorkeakouluun tapahtuvan siirtymävaiheen sujuvuutta. Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Diakonia-ammattikorkeakoulu, jolla on toimipiste Pieksämäellä, sekä toisen asteen oppilaitoksista Etelä-Savon ammattiopisto Mikkelistä, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto sekä Koulutuskeskus Agricola Pieksämäeltä. Hankkeen rahoittivat Euroopan sosiaalirahasto, Etelä-Savon ELY-keskus ja toteuttajat itse.

Hankkeen keskeisin toimintamuoto oli siirtymävaiheen yhteistyön pilotointi eri koulutusaloilla. Savonlinnassa pilotointi toteutettiin matkailun ja liiketalouden aloilla, Pieksämäellä sosiaali- ja terveysalalla ja Mikkelissä tekniikan alalla sekä terveysalalla. Toimenpiteet keskittyivät ammattiopistojen ja ammattikorkeakoulujen väliseen siirtymään. Merkittävä osa hanketta oli myös siirtymävaihetta koskevan tutkimuksen tekeminen. Hankkeessa selvitettiin, kuinka opiskelijat kokevat lukiosta ja ammatillisesta oppilaitoksesta ammattikorkeakouluun tapahtuvan siirtymän, ja kuinka heidän ammattikorkeakouluopintonsa ovat edenneet. Tutkimuksen yhteydessä luotiin myös seuranta-järjestelmä, jolla ammattikorkeakoulut voivat jatkossakin seurata, kuinka erilaisella taustalla opiskelemaan tulleiden opiskelijoiden opinnot etenevät.

Tässä julkaisussa kerrotaan tarkemmin hankkeen taustaa ja avataan siirtymävaiheen kehittämistarpeita, kerrotaan tutkimustuloksista sekä kuvataan keskeisiä toimintoja ja tuloksia pilottien työskentelystä. Lisäksi hahmotellaan jatkokehittämisen tarpeita. Artikkelien kirjoittajat ovat Uraohjaus-hankkeen toteuttaneita henkilöitä eri oppilaitoksista.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen välisen siirtymän sujuvoittamiseen ryhdyttiin, koska alueen oppilaitoksissa oli tunnistettu siihen liittyviä kehittämistarpeita. Oppilaitostasolla siirtymävaiheen ongelmat näyttäytyvät esimerkiksi keskeyttämisinä, opintojen hitaana etenemisenä ja opiskeluvaikeuksina. Siirtymävaiheen sujuvoittamisessa olennaiseksi kehittämiskohteeksi todettiin ohjaus. Opiskelijoiden tyytymättömyys opintojen ohjaukseen on noussut toistuvasti esiin opiskelijatutkimuksissa (ks. esim. Lavikainen 2010, 69; Markkula 2006, 83). Myös valtioneuvoston nuorisotakuun perusteissa todetaan, että opinto-ohjauksen ja urasuunnittelutuen riittämättömyys ovat joitakin keskeisistä haasteistamme nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä (Nuorten yhteiskuntatakuu 2012, 6).

Yhteiskunnan tasolla tarkasteltuna suomalaiset aloittavat korkeakouluopintonsa keskimääräistä vanhempina, kun vertaillaan Euroopan maita ja OECD-maita keskenään. Siirtymävaihe toisen ja kolmannen asteen koulutuksen välillä venyy. Jatkokoulutukseen hakeutumista on lähdetty valtakunnallisesti tehostamaan esimerkiksi parantamalla ammatillisen ja lukiokoulutuksen opintojen ohjausta, lisäämällä ylioppilastutkinnon painoarvoa opiskelijavainnoissa ja kehittämällä korkeakoulujen hakujärjestelmiä (OPM 2010, 30–40). Valtakunnan tasolla on myös patistettu pidentämään työuria niiden alkupäästä, sillä väestön vanhenemisen ja ikäluokkien pienenemisen myötä työvoiman tarve kasvaa. Pidentämiskeinoina on nähty sekä ammatillisista ja lukio-opinnoista korkeakouluopintoihin siirtymisen sujuvoittaminen että opintoaikojen nopeuttaminen korkeakouluissa (OPM 2010).

Elinikäisen oppimisen merkitys on yhteiskunnassamme korostunut, ja sen edistäminen nähdään keskeisenä välineenä väestön työllistyvyyden parantamisessa ja ylläpitämisessä sekä ammatillisen liikkuvuuden lisääntymisessä. Elinikäisen oppimisen myötä yksilön koulutusta ja työelämää koskevat valinnat moninaistuvat ja lisääntyvät. Ihmisten taidot tehdä valintoja tulevat tärkeämmiksi ja ohjauksen tarve eri elämänvaiheissa korostuu. (Kouvo ym. 2011, 9.) Voidaan ajatella, että erilaisten siirtymien määrä on myös lisääntynyt. Ihmiset kohtaavat elämässään erilaisia siirtymävaiheita, ja koulutusallalla

siirtymä- tai nivelvaiheista puhuttaessa tarkoitetaan yleensä peruskoulusta ammattiopistoon tai lukioon siirtymisen vaihetta (ns. ensimmäinen nivelvaihe) ja ammatillisesta tai lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin tai työelämään siirtymisen vaihetta (ns. toinen nivelvaihe).

Jatko-opintoihin siirtymisen tukeminen, opintojen etenemisen sujuvoittaminen ja keskeyttämisten vähentäminen ovat keinoja vastata edellä mainittuihin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Ne ovat tärkeitä myös opiskelijoille yksilöinä auttaen heitä tekemään uraansa koskevia valintoja ja löytämään paikkansa, tukien heitä elinikäiseen oppimiseen ja antaen sekä opiskelun että työelämän kannalta tärkeitä oppimisvalmiuksia, -taitoja ja itsetuntemusta. Tämä on tärkeää muistaa kehitystyötä tehdessä – olemme asioiden äärellä, joilla on suuria vaikutuksia yksilöiden elämään.

Toinen nivelvaihe

Peruskoulusta ammattiopistoon tai lukioon siirtymisen ja sieltä edelleen jatko-opintoihin tai työelämään siirtymisen vaiheet liittyvät toisiinsa, sillä jos ensimmäisessä nivelvaiheessa tulee ongelmia, ei opiskelija ehkä koskaan selviä toiseen nivelvaiheeseen saakka, vaan jää väliinputoajaksi, ilman ammatillista perus- tai ylioppilastutkintoa. Toisaalta taas ensimmäinen nivelvaihe voi sujua hyvin, mutta toiseen nivelvaiheeseen liittyy ongelmia, jotka ilmenevät opintojen aikana tai tutkinnon suorittamisen jälkeen. Suomessa erityisesti siirtymä toiselta asteelta korkeakouluopintoihin on ongelmallinen, lisäksi siirtymässä korkea-asteelta työelämään ilmenee ongelmia (Opetusministeriö 2008).

Korkeakouluopintoihin siirtymisen ongelmat ilmenevät mm. siirtymävaiheen pitkittymisenä ja keskeyttämisinä. Lavikaisen vuonna 2010 (34–35) tekemässä valtakunnallisessa tutkimuksessa ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksessa opiskelevien keskimääräinen siirtymäaika ammattiopistosta tai lukiosta ammattikorkeakouluopintoihin oli 2,3 vuotta. Siirtymäaikaan vaikuttivat yleisimmin työssäkäynti sekä epävarmuus opiskeltavasta alasta. Epävarmuus

ja -tietoisuus alasta vaikuttavat myös keskeyttämisiin. Kouvo ym. (2011, 38–39) toteaa, että ammattikorkeakouluissa on suuri joukko opiskelijoita, joilla ei ole selvää kuvaa ammateista, joihin he voisivat hakeutua.

Lukuvuonna 2009–2010 lukion keskeytti hieman yli 2 000 (2 %) nuorta ja ammatillisen peruskoulutuksen reilut 10 000 (8,1 %) nuorta (Suomen virallinen tilasto). 20–29-vuotiaista nuorista n. 110 000 on vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa (Nuorisotakuu 2012, 13). Lisäksi ylioppilas- tai ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen suuri joukko nuoria jää työllistymättä tai siirtymättä jatko-opintoihin. 2000-lukua tarkasteltaessa opintojen kokonaan lopettamista kuvaava keskeyttämisprosentti on ammattikorkeakouluissa noin seitsemän ja yliopistoissa noin viisi prosenttia (Oppilaitostilastot). Mihin keskeyttävät nuoret siirtyvät? Osa keskeyttämisistä on tietenkin sellaisia, joita opiskelijat itse eivät koe ongelmallisiksi, vaan kyse on elämän uudelleen suuntaamisesta tai siirtymisestä muiden asioiden pariin (Penttilä 2011, 162). Lavikaisen (2010, 160) mukaan mitä pitempi aika toisen asteen opinnoista nykyisiin opintoihin on kulunut, sitä nopeammin opinnoissa edetään, ja sitä tyytyväisempiä myös opiskelijat itse ovat opintojensa etenemiseen. Tämä osoittaa, että mietintävaihe voi olla monille nuorille tarpeen omien valintojen selkiyttämiseksi. Olisi huolehdittava siitä, että nuori ei jää siirtymävaiheessa heitteille, vaan hän on kiinnittynään yhteiskuntaan esimerkiksi vapaatavoitteisten opintojen, työn tai muun vastaavan toiminnan kautta. Oppilaitosten ulkopuolella oleville nuorille tulee olla tarjolla ohjauspalveluja, jotta siirtymä ei veny loputtoman pitkäksi sen takia, ettei nuori tiedä miten koulutukseen haetaan tai hän ei saa tukea omien ratkaisujen tekemiseen.

Ohjausta on hyvä ajatella elinikäisenä ohjauksena. Sillä tarkoitetaan toimia, joiden avulla kaikenikäiset voivat määritellä valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa eri elämänvaiheissa, tehdä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä sekä hallita yksilöllistä kehityskaartaan oppimisessa, työssä ja muussa sellaisessa toiminnassa, jossa valmiuksia tai taitoja opitaan ja käytetään. Tällöin ohjauspalveluja tarjotaan eri toimintaympäristöissä: koulutuksessa ja työhallinnossa, työpaikoilla, järjestöissä ja yksityisesti. (CEDEFOP 2005, 11.)

Ohjauksen tarpeet ja tavoitteet siirtymävaiheessa

Tiivistetysti voidaan sanoa, että siirtymävaiheissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota opiskelijoiden opiskelukyvyyn tukemiseen. Tutkimuksissa on todettu, että vahva opiskelukyky tukee opinnoissa etenemistä (mm. Lavikainen 2010, Kujala 2009). Opiskelukyvyyn osa-alueita ovat Kuntun (2011, 34–35) mukaan omat voimavarat, opiskelutaidot, opetustoiminta ja opiskeluympäristö. Opiskelijan omat voimavarat koostuvat opiskelijan persoonallisuudesta, elämäntilanteesta, sosiaalisista suhteista, fyysisestä ja psyykkisestä terveydentilasta sekä terveyteen vaikuttavista käyttäytymistottumuksista. Opiskelutaidoilla tarkoitetaan mm. opiskelun merkitystä opiskelijalle, ongelmanratkaisukykyä, oppimistyyliä, kriittistä ajattelua sekä sosiaalisia taitoja. Opetustoiminnan keskeinen elementti on hyvä ja pätevä opetus sekä riittävä vuorovaikutus opettajan ja opiskelijan välillä. Opiskeluympäristö sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön. Kehittämällä näitä kaikkia opiskelukyvyyn osa-alueita voidaan jo kattavasti tukea opiskelijan selviytymistä opinnoissa. Korkeakouluille on laadittu v. 2009 kansalliset opiskelukyky-suositukset, jotka voivat toimia apuna kehitystyössä (Kujala 2009).

On muistettava, että opiskelu on vain yksi osa nuoren elämää. Nuoret luovat identiteettiään, suhdetta itseensä ja muihin sekä aikuisempaa tapaa olla olemassa. Tätä kehitystä tukemaan nuori tarvitsee aikuisia ja vertaisryhmää, johon voi tuntea kuuluvansa. Kyky arvioida, mihin voi vaikuttaa ja mihin ei sekä kokemukset oman toiminnan vaikuttavuudesta auttavat nuorta selviytymään eteenpäin. (Ranta 2011, 30.) Oppilaitosten tulisi olla sellaisia oppimisympäristöjä, joissa tuetaan nuorta kokonaisvaltaisesti mm. yhteisöllisyyteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Yhteisöllisyyden tarve ei poistu korkeakouluopiskelijoillakaan, joukkoon kuulumisen kokemus on tärkeä ja motivoi jatkamaan opintoja. Useissa tutkimuksissa on tullut esiin opettajan merkitys opintojen jatkumiselle tai keskeyttämiselle. Kannustaminen ja tukeminen oikeaan aikaan auttavat selviämään elämässä eteenpäin, kun taas väärään aikaan ja väärässä paikassa lausuttu arvostelu voi olla kohtalokas. (Pirttiniemi 2011, 153.)

Korkeakouluopintoihin siirtyessään nuori kohtaa monenlaisia opintopsykologisia haasteita. Lukiossa tai ammattiopistossa toimineet opiskelutavat eivät välttämättä enää toimi korkeakoulussa, jossa edellytetään asioiden syvällistä ymmärtämistä, selittämistä ja tiedon arviointia (Heikkilä ym. 2011, 31). Vaatimukset ja liian suureksi koettu työmäärä aiheuttavat helposti stressiä. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan viidennes korkeakouluopiskelijoista kaipaa apua opiskelun sekä opiskelutekniikan ongelmissa ja stressinhallinnassa. (Puusniekka & Kunttu 2011, 38.) Merkityksellistä on, mitä opiskelija ajattelee itsestään ja kyvyistään. Usko omaan kykyihinkin korostuu korkeakoulussa, jossa konkreettista palautetta omasta toiminnasta on saatavilla vähemmän. Korkeakouluissa opiskelijan odotetaan olevan aktiivinen toimija: aikataulut on suunniteltava itse, asioista on otettava selvää ja on kyettävä omatoimiseen työskentelyyn aiempaa enemmän. Ohjausta näiden taitojen kehittämiseksi on kuitenkin tarjolla niukasti. Itsenäisen opiskelun määrän lisääntyessä ajanhallinnan taidot nousevat merkittävään rooliin. Aikaansaamattomuus on yksi yleisimmistä syistä, joiden vuoksi korkeakouluopiskelijat hakeutuvat opintopsykologin puheille. (Heikkilä ym. 2011, 31–33.)

Ennen korkeakouluopintoihin siirtymistä lukion tai ammatillisen koulutuksen aikana saatavalla opinto-ohjauksella sekä koulutusta koskevalla tiedottamisella ja neuvonnalla on merkitystä. Tärkeässä roolissa ovat sekä lukiot, ammattiopistot että korkeakoulut. Nyt opiskelijoiden on havaittu hakeutuvan opiskelemaan puutteellisin tai virheellisin tiedoin, johon osasyynä on pidetty korkeakoulujen liian markkinahenkistä rekrytointia. (Penttilä 2011, 162.) Lavikaisen (2010, 62) tutkimuksen mukaan 22 % ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksissa opiskelevista oli sitä mieltä, että ammattikorkeakoulun antama kuva opinnoista ei ollut todenmukainen. Markkulan (2006, 24–25) tutkimuksessa tärkeimmiksi asioiksi, joiden perusteella opiskelijat olivat hakeutuneet juuri tiettyyn ammattikorkeakouluun, nousivat tietyn koulutusalan kiinnostavuus, monipuolinen opetustarjonta, sijainti, jossa merkittävää erityisesti kotiseudun läheisyys sekä hyvä imago ja maine. Lavikainen (2010, 39–41) nostaa tärkeimmiksi koulutusalan kiinnostavuuden sekä mahdollisuuden suorittaa tietty tutkinto.

Mitä oppilaitokset sitten voivat tehdä sujuvoitukseensa siirtymävaihetta?

Penttilän (2011, 162) ajatuksia täydentäen voidaan listata siirtymävaiheen kehittämisen konkreettisiksi keinoiksi mm. korkeakouluopinnoista tiedottamisen kehittäminen realistisemmaksi ja paremmin opiskelijatavoittavaksi, ohjauksen kehittäminen, opiskelun henkilökohtaistamisen lisääminen (HOPSit, henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat ja AHOT, aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen), opintojen seurannan tehostaminen ja siihen liitettynä ohjaustoimet sekä motivoivien ja opiskelutaitoja kehittävien opintojaksojen ja opetusmenetelmien käyttöönotto.

Korkeakoulujen tulisi välittää realistista tietoa omasta tarjonnastaan. Nuoret itse painottavat koulutusvalinnoissaan asiapitoisuutta, joten korkeakoulujen tulisi tarjota tietoa koulutusten sisällöistä, aloista ja niiden työllistymisnäkymistä. Opiskelumahdollisuuksien esittelyn lisäksi opiskelija tarvitsee tietoa valintojen vaikutuksista koulutuksen tuottamaan pätevyYTEEN, jatkoopintoihin ja työmarkkinoille sijoittumiseen (Koskinen 2005, 83). Nämä ovat juuri urasuunnittelun ja -ohjauksen näkökulmia.

Lukioissa ja ammattiopistoissa sekä nivelvaiheessa tapahtuvaa ohjausta parantamalla voidaan tukea oman alan valintaa. Tässä toimiva yhteistyö korkeakoulujen, lukioiden ja ammattiopistojen välillä on varmasti oiva toimintamuoto. Ohjauksessa täytyy vain muistaa, että opiskelijoille tulee avoimesti kertoa erilaisista vaihtoehdoista eikä esimerkiksi vain mainostaa oman paikkakunnan korkeakouluja tai tiettyä alaa, koska tutkinnon suoritettuaan he kuitenkin ovat hakukelpoisia mihin tahansa ammattikorkeakoulun alalle.

Opiskelun henkilökohtaistaminen on yksi keino tuoda opiskelua omakohtaisemmaksi. Osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella voidaan katsoa olevan opiskelijoita motivoiva vaikutus. Lisäksi sen seurauksena opiskeluaikaa on mahdollista lyhentää tai tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia hänellä jo olemassa olevan osaamisen syventämiseen. Tunnistamisella ja tunnustamisella pyritään myös päällekkäisen kouluttautumisen vähentämiseen.

Markkulan (2006) mukaan yleisimmät ammattikorkeakouluopintoja hidastavat syyt olivat opiskelumotivaation puute, omakohtaisen merkityksen puuttuminen ja opiskelujärjestelyihin liittyvät asiat (kuten opintojen päällekkäisyys ja liian vaativat opinnot). Motivoitunut opiskelija pärjää varmasti paremmin kuin se, jonka kiinnostus on lopahtanut. Opiskelijoilla on erilaisia syitä motivoitua opiskelemaan, ja ohjaajat voisivatkin auttaa kutakin löytämään opiskelusta niitä asioita, jotka juuri häntä itseään motivoivat jatkamaan. Jollain se voi olla kuuluminen opiskeluporukkaan, yhdelle taas haaveissa siintävä unelma-ammatti, jollekin muodollisen pätevyyden saaminen, toiselle taas arjen rytmissä kiinni pysyminen. Tähän liittyvät keskeisesti jo edellä mainittu itsetunnon ja käsityksen vahvistaminen itsestä oppijana. Kouvo ym. (2011, 38) toteaa, että jos opiskelijalta puuttuu käsitys siitä, mihin hänen koulutuksensa tähtää opiskeluajan jälkeen, se vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Siksi oikean tiedon saaminen jo hakuvaiheessa on erittäin tärkeää. Ehkä paremmat tiedot alalle työllistymisestä ja avautuvista jatko-opiskeluvaihtoehdoista toimisivat joidenkin nuorten kohdalla hyvänä motivoijana opintojen jatkamiseen. Siirtymävaiheen ohjauksessa tulisi painottaa myös yleisiä opiskelutaitoja ja korkeakouluopinnoissa tarvittavien valmiuksien kehittämistä. Oppilaitoksissa tulisi olla tarjolla vaihtoehtoisuutta ja joustavuutta siten, että opiskelijoilla olisi mahdollisuuksia opiskella itselleen parhaiten sopivilla tavoilla, tai ainakin ohjausta erilaisiin opiskelutekniikoihin, joita opiskelijat voisivat käyttää itsenäisessä opiskelussa.

Oppilaitosten on mahdollista vaikuttaa vain osaan opintouraan vaikuttavista tekijöistä. Tietyt yksilöön liittyvät asiat ovat sellaisia, joihin ei voi suuremmin vaikuttaa, mutta niissäkin on nähtävissä, että tarjoamalla oikea-aikaista ja kohdennettua tukea ja neuvontaa sekä joustavia opiskelujärjestelyjä, henkilökohtaisen elämän käänteet eivät ehkä niin usein koituisi opintojen keskeyttämisen syyksi. Valmistuneiden työllisyystilanteeseen alalla ja työskentelyyn opintojen ohessa oppilaitokset voivat vaikuttaa melko vähän. Samoin varsinaisten opintojen ulkopuolisia asioita ovat opiskeluterveydenhuollon palveluiden ja opintososiaalisten asioiden (toimeentulo, asuminen jne.) kehittäminen.

Onnistuneiden siirtymävaiheiden ja hyvän opiskelukyvyn ylläpitämisen hyödyt ulottuvat myös työelämään, jonne jokainen koulutus loppupeleissä tähtää. Työelämätaidoista valtaosa on myös hyvän opiskelukyvyn ja opiskelutaitojen elementtejä. Esimerkiksi urataitojen kolmiomallista (ks. esim. Itkonen 2011, Itkonen & Layne 2009) itsetuntemus, vaihtoehtojen tuntemus sekä päätösten, valintojen, suunnitelmien ja aikataulujen tekemisen taidot ovat keskeisiä myös hyvässä opiskelukyvyyssä. Myös Uraohjaus-hankkeen ajatuksena oli, että opiskelutaitojen ja urasuunnittelun kehittäminen parantaa opiskelijoiden työelämätaitoja.

Uraohjaus-hankkeen vastauksia haasteisiin

Keskeisenä toimenpiteenä Uraohjaus-hankkeessa kehitettiin siirtymävaiheen ohjausta ammattikorkeakoulujen ja ammattiopistojen yhteistyönä, näkökulmana nimenomaan ura- ja jatko-opintosuunnittelun tukeminen. Hankkeessa pilotoitiin mm. ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun yhdessä toteuttamaa ohjausta opiskelijoille, järjestettiin ammatillisen perustutkinnon opiskelijoiden vierailuja ammattikorkeakouluihin, pilotoitiin ammatillisen koulutuksen opiskelijoille urasuunnittelun verkko-opintojakso sekä tehostettiin heidän henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmiansa laadintaa huomioiden mahdollisuudet opiskella ammattikorkeakoulussa opintojen aikana tai siirtyä jatko-opintoihin. Yksi Uraohjaus-hankkeessakin tehostettu toimintamalli oli opiskelijoiden vierailut ammattikorkeakouluun. Jaakkola ym. (2011, 45) ehdottaa, että vierailuja voisi järjestää myös työpaikoille, joissa opiskelijat todennäköisesti voisivat toimia valmistuttuaan. Tällaisia vierailuja voisi järjestää ammattikorkeakoulujen ja ammattiopistojen yhteistyönä.

Yhtenä toimenpiteenä kehitettiin ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun välistä ristiinopiskelua ja siihen liittyen osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Tärkeänä tavoitteena opinnoissa oli, että koulutusalat ja korkeakouluopiskelu tulisivat ammattiopiston opiskelijoille tutuiksi, ja kynnys jatko-opintoihin sitä kautta madaltuisi ja kiinnostus heräisi. Pääasiassa ammatillisen perustutkinnon opiskelijat opiskelivat opintojaksoja tai niiden osia am-

mattikorkeakouluissa, yhdessä ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa. Savonlinnan pilotissa myös ammattikorkeakouluopiskelijat opiskelivat opintojakson ammattiopistossa. Kaikissa ristiinopinnoissa huomioitiin se, miten opiskelijat saavat hankkimansa osaamisen tunnistettua ja tunnustettua osaksi opintojaan. Haastetta tähän toi se, että osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tilanne valtakunnallisesti on tällä hetkellä epäselvä. Valtakunnallisia sitovia linjauksia ja ohjeita korkeakouluille ei ole, vaan toiminta perustuu korkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvostojen asettaman työryhmän v. 2009 julkaisemiin suosituksiin (ks. Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto ja Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvosto 2009) ja niiden tulkintoihin. Oppilaitokset tekevät nyt päällekkäistä työtä toimintamallien kehittämiseksi, ja tilanteeseen liittyy myös mm. opiskelijoiden yhdenvertaiseen kohteluun liittyviä ongelmia.

Hankkeessa pilottien työskentely lähti useimmiten liikkeelle opetussuunnitelmien vertailulla ja osaamisvaatimusten ja -kuvausten tarkastelulla. Tällaiselle opetussuunnitelmatyölle todetaankin olevan edelleen tarvetta. Tulisi entistä selvemmin määritellä, mikä osaaminen hankitaan lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa ja mikä korkeakoulussa, jotta päällekkäiseltä opetukselta vältyttäisiin. Toisaalta jollakin tavalla pitäisi puuttua siihen, miten opetusta eriytetään lukiosta ja ammatillisesta koulutuksesta tulevien kesken. Heillä on erilaista osaamista, jota voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaksi ammattikorkeakouluopintoja, sekä osaamisessa erilaisia puutteita, joita taas pitäisi voida parantaa ammattikorkeakouluopintojen aikana. Edellä mainittujen lisäksi hankkeessa kiinnitettiin huomiota opiskelunvalmiuksien ja -taitojen kehittämiseen, joiden vahvistamiseksi pilotoitiin kaksi verkko-opintojaksoa.

Hankkeen aikana sen toimintaympäristöä leimasivat monet suuret muutokset. Ammattikorkeakoulujen koulutusaloja lakkautettiin ja aloituspaikkoja supistettiin. Myös ammatillisessa koulutuksessa tehtiin lakkauttamispäätöksiä. Nämä vaikuttivat aivan konkreettisesti hankkeen toimintaan muun muassa siten, että suunniteltu autoalan osallistuminen tekniikan pilottiin surkastui pois lakkauttamispäätösten tultua julkisiksi. Tästä huolimatta Uraohjauk-

sessä saatiin aikaan vaikuttavia ja hankkeen jälkeenkkin elämään jääviä tuloksia.

Ristiinopiskelun toimintamallit vakiintuivat eri aloilla ja opintoja on tämän pohjalta aiempaa helpompi toteuttaa myös jatkossa. Opinnoista saatiin hyvää palautetta opiskelijoilta, ja ehtipä muutama opiskelija tekniikan alalta ammattikorkeakouluopiskelukokemuksensa innoittamana jo hakemaan ja pääsemään sisään ammattikorkeakouluun. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toimintamallit selkeytyivät ja tulivat dokumentoiduimmiksi. Keskeinen tulos on myös se, että yhteistyö ammattiopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä sai aiempaa jäsentyneemmän muodon laajentuen yksittäisten henkilöiden yhteydenpidosta enemmän organisaatiotason asiaksi.

Opiskelijoiden ohjaukseen kokeiltiin uusia toimintatapoja. Etelä-Savon ammattiopiston urasuunnittelun verkko-opintojakson kehittämistä jatketaan, ja Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Agricolan ohjaajat jatkavat ammattikorkeakouluopinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden yhteistä ohjausta.

Hankkeessa toteutettu tutkimus opiskelijoiden siirtymävaiheen kokemuksista antaa todella arvokasta ja ainutlaatuista tietoa siirtymävaiheen edelleen kehittämiseksi. Monet ”mututuntumana” esillä olleet asiat saivat tutkimustietoa taustalleen. Toisena tutkimusosiona luotiin tutkimustietoa hyväksi käyttäen seurantatyökalu opintojen etenemisen seurantaan. Seurantatyökalu on taulukkolaskentaohjelma, jolla voidaan seurata ja verrata opintojen etenemistä. Opiskelijaryhmää voidaan verrata verrokkiryhmään ja /tai yksittäistä opiskelijaa muihin (saman) koulutustaustan opiskelijoihin nähden. Tämä työkalu jää oppilaitosten käyttöön myös hankkeen jälkeen auttaen jatkossa saamaan tietoa opiskelijoiden opintojen etenemisestä.

Tulevaisuuden hahmottelua

Lukio- tai ammatillisen peruskoulutuksen jälkeinen siirtymävaihe joko työelämään tai jatko-opintoihin on yksi merkittävä ajankohta nuoren elämässä.

Edelleenkin opiskelijoiden työelämä- ja oppimisvalmiuksien kehittymistä on tuettava ja huolehdittava riittävästä opintoja koskevasta tiedottamisesta. Ennen kaikkea on huolehdittava siitä, että jokaisella opiskelijalla on henkilö, jolta voi mennä kysymään urasuunnitelmiin liittyviä asioita ja jonka kanssa voi keskustella erilaisista vaihtoehdoista. Atjonen ym. (2010, 52) erittelee siirtymävaiheen ohjauksessa kolme keskeistä kehitettävää asiaa: oppilaitosten, erilaisten hankkeiden, työpajojen, työvoimahallinnon ja nuorisotyön tiiviimpi yhteistyö, tietojärjestelmät, joiden avulla ohjaustoimijat voisivat seurata, missä nuoret ovat perusopetuksen tai toisen asteen koulutuksen päättymisen jälkeen sekä alueellisen tai kunnallisen ohjaussuunnitelman laatiminen, jossa huomioitaisiin eri toimijoiden välinen yhteistyö. Samantyyppiseen, eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön kannustaa myös vuoden 2013 alussa voimaan astuva nuorisotakuu, joka tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikan kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi jäämisestä. Samoin taataan jatkokoulutuspaikka kaikille peruskoulun päättävälle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012).

Esimerkiksi oppilaitosten ja TE-toimistojen parempi yhteistyö olisi tarpeen. Saavatko opiskelijat riittävästi tietoa TE-toimistojen tarjoamista palveluista, kuten ammatinvalintapsykologista, uraohjauksesta ja erilaisista valmennuksista? Osataanko TE-toimistosta ohjata oppilaitokseen oikean henkilön puheille ja päinvastoin? Toinen jo mainittu yhteistyöpari ovat toisen asteen oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut, joiden tulisi jatkaa yhteistyötään siirtymävaiheen ohjauksen kehittämiseksi.

Ammattikorkeakouluissa tulisi parantaa ohjauksen tasaista saatavuutta läpi opintojen. Ohjaus tuntuu painottuvan opintojen alkuvaiheeseen ja esimerkiksi Markkulan (2006) tutkimuksen mukaan yli puolet opiskelijoista kokee työelämään ja urasuunnitteluun sekä motivaatio-ongelmiin liittyvän ohjauksen olevan liian vähäistä. Opintojen alkuvaiheessa ohjaukseen ollaan tyytyväisiä, mutta opiskelijat kaipaavat tukea opinnoista työelämään siirtymiseen. Myös opiskelijoiden yleinen tyytyväisyys opintoihinsa laskee opintojen edetessä.

Taustalla voi olla pidemmälle opinnoissaan edenneiden yleisesti kriittisempi suhtautuminen opintoihin, mutta voisi olettaa, että esimerkiksi juuri ohjauksen heikkeneminen opintojen etenemisen myötä vaikuttaisi tähän. Pisimmälle opinnoissaan edenneet eivät koe yhtä usein kuin muut, että ohjauksessa huomioitaisiin heidän henkilökohtaiset tarpeensa. He myös kaipaavat useammin henkilökohtaista ohjausta. Ammattikorkeakoulun ohjauspolkua kehitettäessä tällaisiin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota – voisiko opintojen alussa painottua enemmän ryhmänohjaus ja opiskelijoiden vertaistoiminta, ja opintojen edetessä tarjottaisiin mahdollisuuksia useampiin henkilökohtaisiin ohjauskeskusteluihin ja urasuunnittelun tukeen? Ura- ja rekrytointipalveluihin on monessa ammattikorkeakoulussa panostettu liian vähän, vaikka linkki opintojen pitkän tähtäimen suunnitteluun on selvä. Oped-projektissa esitettiin, että panostusta näihin tulisi selvästi lisätä, ja ottaa aktiivisemmin mukaan myös alumnit ja mentorit (Kolehmainen 2002).

Uraohjaus-hanketta vetänyt Mikkelin ammattikorkeakoulu on profiloitunut elinikäisen oppimisen korkeakouluksi, ja luontevaa olisi liittää myös elinikäinen ohjaus osaksi tätä profiilia. Opiskelukyvyn eri elementit (opiskelijan voimavarat, opiskelutaidot, opetustoiminta ja opiskeluympäristö) ovat kaikki asioita, joiden kehittämisellä on kauaskantoiset seuraukset ja jotka ovat keskeisessä osassa myös elinikäisen oppimisen mahdollistamisessa. Mikkelin ammattikorkeakoululla on profiloitumisensa myötä velvollisuus jatkaa ohjauksen kehittämistyötä.

Kehittämisessä on huomioitava muutoksen tapahtuminen usealla eri tasolla. Kaiken perustana voidaan nähdä ajattelutapojen ja asenteiden muutos. Aitoja uudistuksia ei synny ilman niitä. Elinikäinen, eri toimijoiden kanssa entistä tiiviimmässä yhteistyössä tapahtuva ohjaus, opiskelun näkeminen hyvän opiskelukyvyn useiden rakenne-elementtien kautta ja esimerkiksi aiemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen entistä laajempi käyttöönotto edellyttävät ajatusten uudistamista. Lisäksi muutosta tarvitaan sekä toimintatavoissa että oppilaitosten rakenteissa. Kehittämistyön ulottaminen näille kaikille osa-alueille on tärkeää vaikuttavien tulosten aikaansaamiseksi.

Uraohjaus-hankkeen aikana toteuttajaoppilaitosten yhteistyö tiivistyi, ja asiaa kehitettiin todellakin yhteisin voimin. Hyödyt nähtiin molemmin puolin, ja ennen kaikkea edistettiin asioita, joilla on suuri merkitys opiskelijoiden elämän kannalta. Vaikka jatko-opintoihin ei lähtisikään, itsetuntemus, usko omiin kykyihin ja oppimisvalmiudet ovat asioita, jotka kantavat läpi elämän.

LÄHTEET

Atjonen, Päivi; Mäkinen Sanna; Manninen, Jyri ja Vanhalakka-Ruoho, Marita 2010. Miten ohjaus on kehittynyt? Väliarviointi oppilaanohjauksen 2008–2010 kehittämistä. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2010/4. Helsinki: Edita Prima Oy.

CEDEFOP 2005. Improving lifelong guidance policies and systems. Using common European reference tools. WWW-dokumentti. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4045_en.pdf. Muokattu 4.5.2005. Luettu 31.10.2012.

Heikkilä, Annamari; Keski-Koukkari, Anu ja Eerola, Satu 2011. Korkeakoulu-opiskelun haasteet. Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 31–33.

Itkonen, Leena ja Layne, Heidi 2009. TEO:lla työelämään – Uraohjauksen uusia malleja. Teoksessa Rahkonen, Aimo; Isola, Marianne ja Wennström, Mia (toim.) W5W -pilotoinnilla kohti oppimisen kumuloitumista. Oulun yliopiston opetuksen kehittämissyksikön julkaisuja. Dialogeja 12. Oulu: Oulun yliopistopaino. WWW-dokumentti. http://www.oulu.fi/oky/julkaisut_ja_materiaalit/dialogeja/dialogeja_12.pdf. Muokattu 15.9.2009. Luettu 9.10.2012.

Itkonen, Leena 2011. Uraohjauksesta urataitoihin ja ammatinvalinnasta tulevaisuuden suunnitteluun. Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 174–176.

Jaakkola, Maria; Lakaniemi, Antti; Pasto, Matti-Pekka ja Virkkunen, Antti 2011. Polku toiselta asteelta amk-opintoihin. Opiskelijan ohjaus ja urasuunnittelu sekä siihen vaikuttavat tekijät. Kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. WWW-dokumentti. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35191/Jaakkola_Lakaniemi_Pasto_Virkkunen.pdf?sequence=2. Muokattu 25.11.2011. Luettu 17.10.2012.

Kolehmainen, Seppo 2002. Teesit ja toimenpiteet. Teoksessa Kokko, Piia & Kolehmainen, Seppo (toim.) Yhdessä ammattikorkeakouluopintoja edistäen! Opintojen edistäminen ja tukeminen -projektin loppuraportti. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Koskinen, Raija 2005. Syrjäytymisen ehkäiseminen. Teoksessa Helander, Jaakko (toim.) Ohjaus aallon harjalla. Inspiraatioita ja innovaatioita ammatillisen opinto-ohjauksen kenttään. Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu, 81–86.

Kouvo, Anne; Stenström, Marja-Leena; Virolainen, Maarit ja Vuorinen-Lampila, Päivi 2011. Opintopoluilta opintourille: katsaus tutkimukseen. Jy-

väskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselesteita 42. WWW-dokumentti. <http://ktl.jyu.fi/img/portal/20810/G042.pdf?cs=1308212166>. Muokattu 16.6.2011. Luettu 17.10.2012.

Kujala, Johanna 2009. Opiskelukykyä ja yhteisöllisyyttä. Opiskelukyvyn edistämisen suositukset yliopistoille. Kyky-hanke. Helsinki: Art-Print. WWW-dokumentti. <http://www.syl.fi/wp-content/uploads/2010/11/Opiskelukyky-raportti1.pdf>. Päivitetty 16.11.2009. Luettu 8.10.2012.

Kunttu, Kristina 2011. Opiskelukyky. Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 34–35.

Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) 2011. Opiskeluterveys. Duodecim.

Lavikainen, Elina 2010. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010. WWW-dokumentti. http://www.otus.fi/images/julkaisut/opiskelijan_amk2010.pdf. Päivitetty 20.12.2010. Luettu 19.10.2012.

Markkula, Jaana 2006. Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin – Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. 28/2006. Helsinki: Yliopistopaino. WWW-dokumentti. http://www.samok.fi/uploads/2011/03/amk_opiskelijan_silmin.pdf. Päivitetty 22.9.2006. Luettu 17.10.2012.

Mäkinen, J., Olkinuora, E. ja Lonka, K. 2002. Orientations to studying in Finnish higher education. Comparison of study orientations in university and vocational higher education. Teoksessa E. Pantzar (toim.) Perspectives on the age of the information society. Tampere: Yliopistopaino, 51–59.

Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö, Työllisyys ja yrittäjäosasto. TEM raportteja 8/2012. WWW-dokumentti. http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_raportti.pdf. Päivitetty 5.4.2012. Luettu 8.10.2012.

Opetusministeriö. 2008. Suomen koulutusjärjestelmä kansainvälisessä vertailussa. Opetusministeriön politiikka-analyysiä 2008:4. Helsinki.

Opetusministeriö. 2010. Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11.

Oppilaitostilastot. Tilastokeskus.

Pantzar, Eero (toim.) 2002. Perspectives on the age of the information society. Tampere: Yliopistopaino.

Penttilä, Johanna 2011. Opintojen viivästyminen ja keskeyttäminen korkeakouluissa. Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 160–163.

Pirttiniemi, Juhani 2011. Koulutuksen keskeyttämistä voidaan estää. Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 152–153.

Puusniekka, Riikka ja Kunttu, Kristina 2011. Miltä suomalaisten opiskelijoiden opiskelukyky näyttää tutkimusten valossa? Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 36–40.

Ranta, Eija 2011. Opiskelun haasteet lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Teoksessa Kunttu, Kristina; Komulainen, Anne; Makkonen, Katri ja Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim, 30–31.

Suomen virallinen tilasto. Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkojulkaisu. <http://tilastokeskus.fi/til/kkesk/index.html>. Luettu 31.10.2012.

Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto ja Ammattikorkeakoulujen rehtori-neuvosto 2009. Oppimisesta osaamiseen: Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. WWW-dokumentti. http://www.arene.fi/data/dokumentit/c0723fee-8aed-4827-a3a2-b57be05cc961_AHOT-raportti2009.pdf. Muokattu 9.3.2009. Luettu 9.10.2009.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. TEM raportteja 8/2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. WWW-dokumentti. http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf. Muokattu 5.4.2012. Luettu 29.10.2012.

”OLISI SE HELPOTTANUT MERKITTÄVÄSTI” OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA SIIRTYMÄVAIHEESTA

Sami Lehto, Helena Timonen

Pelin aloitus

Opinto- ja uraohjauksessa on toisaalta kysymys yksilöllisestä ohjauksesta, jossa opiskelija saa apua opintoihin, jatkokoulutukseen, ammatinvalintaan ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvien pulmien ratkaisemissa. Toisaalta osana koulutuksen yhteiskunnallista tehtävää opinto-ohjaus toteuttaa myös koulutuspoliittisia tavoitteita. (Vrt. Lairio ym.1999c, 24–25; Merimaa 2004, 77–78.)

Opinto-ohjauksen odotetaan reagoivan nopeasti yhteiskunnan muutoksiin mm. suuntaamalla opiskelijoita työvoimaa tarvitseville koulutusväylille. Ammatinvalinnanohjauksen tavoitteena on auttaa oppilasta/yksilöä pääsemään selville taipumuksistaan ja harrastuksistaan sekä tekemään omaa uraansa koskevia suunnitelmia ja päätöksiä. (Ahola ym. 2004, 32.)

Suomessa ohjaus on yksilöön suuntautunutta, ja sen tavoitteena on selkiyttää yksilön elämän- ja urasuunnittelua koskevia kysymyksiä. Suomalaisen ohjauksen juuret löytyvät angloamerikkalaisesta yksilön subjektiviteettia korostavasta counselling -perinteestä, jonka pääasiallisena tehtävänä on auttaa yksilöitä käsittelemään ja ratkaisemaan normaaleissa elämäntilanteissa esiintuvia valinta- ja ongelmatilanteita (esim. Onnismaa 1998,7; Vehviläinen 2001, 14). Counselling¹ on käsitteenä laaja, ja se kattaa hyvin monenlaisia ammatillisia orientaatioita. Onnismaan mukaan counselling vastaa kuitenkin parhaiten sitä, mitä ohjaus-käsitteellä meillä Suomessa tarkoitetaan (mts.).

¹ Ohjauksen toimintakentän moninaisuutta englantia puhuvissa maissa kuvaavat seuraavat ammattinimikkeet: career counsellor, career planning and placement counsellor, vocational counsellor, employment counsellor, marriage and family counsellor guidance counsellor, college counsellor, financial planning counsellor, psychological counsellor, community counsellor, rehabilitation counsellor, agency counsellor, sex counsellor, drug counsellor, public offender counsellor, mental health counsellor, crisis counsellor, youth counsellor, geriatrics counsellor. (Onnismaa 1998, 7–8.)

Ohjaus voidaan nähdä prosessina, jolloin ohjaaja osallistuu ohjattavan johonkin ajattelu- ja toimintaprosessiin ja pyrkii eri keinoin edistämään sen toteutumista. Ohjausprosessi voi liittyä yksilön elämässä merkittävään vaiheeseen, ja se voi koskea päätöksentekoa, siirtymävaihetta ja erilaisia valintatilanteita, kuten jatkokoulutukseen tai työhön hakeutumista.

Uraohjaus-hankkeessa tutkimusosion yhtenä tavoitteena oli selvittää siirtymävaiheen ohjausta ja tehdä tutkimus siitä, kuinka toisen asteen opiskelijat kokevat siirtymävaiheen toiselta asteelta ammattikorkeakouluun ja ammattikorkeakoulun aloittamisen. Tutkimus toteutettiin kysely- ja haastattelumenetelmällä, joiden tarkoitus oli tukea ja antaa syvyyttä toinen toisilleen tutkittaessa opiskelijoiden kokemuksia siirtymävaiheesta ja ammattikorkeakoulun aloittamisesta.

Kyselytutkimus toteutettiin datan analysointi- ja kyselytyökalu Webropolilla. Kysely lähetettiin sähköpostitse kaikille Mamkissa ja Diakissa syksyllä 2010 ja syksyllä 2011 aloittaneille opiskelijoille ensimmäisen lukuvuotensa lopussa (huhtikuussa 2011 ja huhtikuussa 2012). Tutkimus tavoitti yhteensä 2 929 opiskelijaa, johon vastasi yhteensä 955 opiskelijaa; 458 opiskelijaa keväällä 2011 ja 497 opiskelijaa keväällä 2012. Vastausprosentit olivat 31,8 % ja 33,3 % kokonaisvastausprosentin ollessa 32,6 %. Webropol mahdollistaa vastausten suodattamisen, mikä tarkoittaa, että osa vastauksista voidaan suodattaa pois, tarkastelemalla vain tiettyä osaa vastaajien joukosta. Vastanneista varsinaisen tutkimuksessa tarkasteltavan kohderyhmän, nuorten koulutuksen toisen asteen korkeimpana pohjakoulutuksena suorittaneita opiskelijoita oli 638. Kyselytutkimuksen kysymykset eivät olleet pakollisia vastata, ja joihinkin kysymyksiin sallittiin vastattavan usealla eri vaihtoehdolla tai omin sanoin, joten vastaajien ja vastausten lukumäärä kysymyskohtaisesti vaihteli.

Kysymykset jaoteltiin neljään eri teemaan:

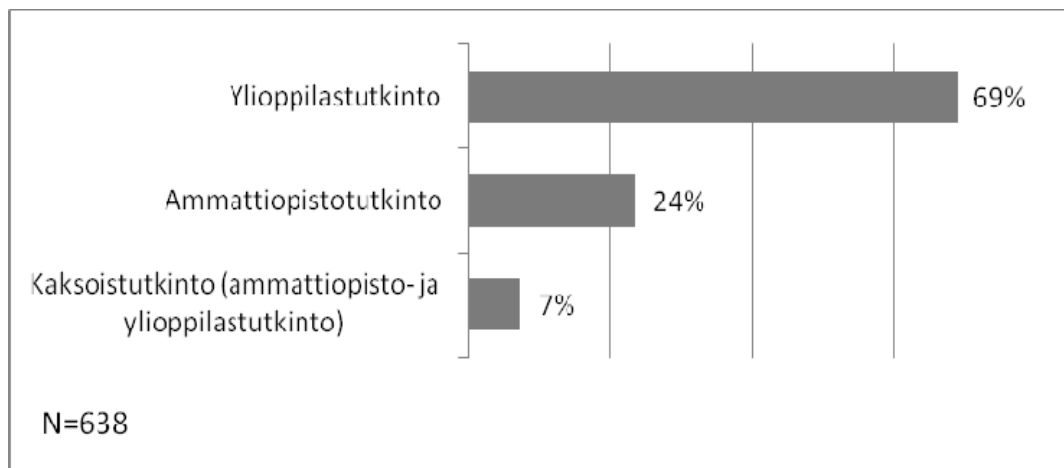
- 1) Taustatiedot
- 2) Ohjaus ennen AMK-opintoja
- 3) Siirtymävaihe toiselta asteelta AMK:hon

4) Ohjaus AMK-opintojen aloitusvaiheessa

Lukumääräisesti kyselytutkimukseen vastanneiden naisten osuus oli 452 kpl ja miesten 183 kpl. Naisten osuus vastaajista, 71 %, oli huomattavasti suurempi kuin miesten. Taustatiedoissa kartoitettiin myös asuinmaakuntaa kyselytutkimuksen aikana. Kaikista Suomen maakunnista oli vastaajia, lukuun ottamatta kahta maakuntaa. Ylivoimaisesti suurimmat vastaajien asuinmaakunnat olivat Etelä-Savo (vastaajista 58 %) ja Uusimaa (vastaajista 20 %). Kyselyyn vastanneet opiskelijat opiskelivat Mamkissa ja Diakissa. Lukumääräisesti Mamkin opiskelijoita vastaajista oli 386 kpl (61 %) ja Diakista 248 kpl (39 %).

Vastaajien korkein pohjakoulutus lukumääräisesti ilmenee kaaviosta 1. Kuten alussa on todettu, tarkasteltavaksi kohderyhmäksi suodatettiin nuorten koulutuksen toisen asteen korkeimpana pohjakoulutuksena suorittaneet opiskelijat.

KAAVIO 1. Kyselytutkimuksen vastaajien pohjakoulutus

Laadullinen tutkimus toteutettiin syksyllä 2011 haastattelemalla syksyllä 2010 Mamkissa opintonsa aloittaneita opiskelijoita. Tutkimuksessa haastateltiin 38 opiskelijaa, joista 22 oli mies- ja 16 naisopiskelijoita. Haastateltavat olivat nuorten suomenkielisistä koulutusohjelmista ja viideltä eri koulutuksen alalta kuudesta eri koulutusohjelmasta. Laadullisen tutkimuksen kysymykset oli

aseteltu siten, että opiskelijat saivat omin sanoin antaa vastauksen kuhunkin kysymykseen eikä valmiita vastausvaihtoehtoja annettu.

Tutkimuksen kysymykset jaoteltiin kuuteen eri teemaan:

- 1) Toisen asteen ohjauksen korreloituvuus siirtymävaiheen keston
- 2) Toisella asteella urasuunnitelman tekemisen korreloituvuus oikean alan valintaan
- 3) Ammattikorkeakoulussa säännöllisen tai riittävän opinto-ohjauksen korreloituvuus opintojen edistymiseen
- 4) Parhaat keinot saada tietoa Mamkista
- 5) Laadukkaan opetuksen täsmentäminen
- 6) Ammatinvalinnan ohjauksen kehittäminen

Laadulliseen tutkimukseen osallistuvien pohjakoulutus ja välivuodet selvitetiin. Nämä on esitetty taulukossa 1. Haastateltavista 82 % oli ylioppilastutkinnon, 13 % ammattiopistotutkinnon ja 5 % kaksoistutkinnon suorittaneita. Haastateltavista 79 % oli pitänyt yhden tai useamman väli vuoden.

TAULUKKO 1. Laadullisen tutkimuksen haastateltavien toisen asteen koulutustausta ja väli vuodet

Koulutustausta (tutkinto)	Haastateltavat (lkm)	Ei väli-vuosia (lkm)	1 väli-vuosi (lkm)	2 väli-vuotta (lkm)	3 väli-vuotta (lkm)	4 tai yli väli-vuotta (lkm)
Ylioppilastutkinto	31	7	10	11	1	2
Ammattiopisto-tutkinto	5	1	2	1		1
Kaksoistutkinto	2		1		1	

Nuoristako uraohjuksia?

Tässä kappaleessa käsittelemme toisen asteen ohjausta sekä sen saatavuutta ja laatua. Lisäksi käsittelemme urasuunnitelman tekemistä toisella asteella ennen ammattikorkeakouluopintoja.

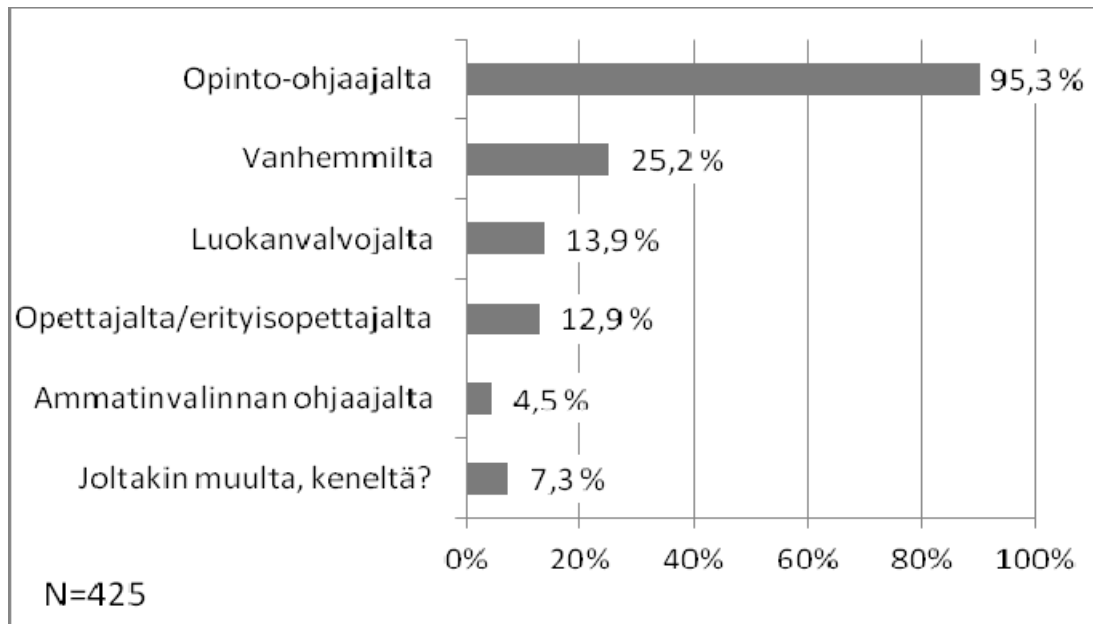
Ohjauksen saatavuus ja laatu toisella asteella

Kyselytutkimuksen perusteella noin kaksi kolmesta (67 %) opiskelijasta oli saanut toisella asteella ohjausta jatko-opintoihinsa. Laadullisen tutkimuksen tulokset tukevat vahvasti kyselytutkimuksen tuloksia. Ohjausta ammattikorkeakouluihin sanoi saaneensa 63 % haastatelluista, joista 26 % oli saanut mielestään hyvää ohjausta toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin. Heistä 37 % sai ohjausta, mutta se koettiin kuitenkin puutteelliseksi tai huonoksi. Liittyen puutteelliseen ohjaukseen tuli usein ilmi useiden opiskelijoiden sanoin *”Ainakaan amk-opinnoista ei kerrottu juuri mitään. Painotettiin yliopistoja tai tiettyjä alueita.”* tai *”Ohjaus ei ollut henkilökohtaista ja oli tosi nopeaa”*.

Nummisen ym. (2002, 100–112) tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että opinto-ohjaus ei ole lisännyt opiskelijoiden työelämä- eikä ammatitietoutta. Opinto-ohjauksen kannalta vakavimpana puutteena pidettiin sitä, etteivät opiskelijat ole saaneet riittävästi tukea yksilöllisten opinto-ohjelmien tekemisessä. Nummisen tutkimuksessa arvioitiin myös opinto-ohjauksen saatavuutta, jonka opiskelijat kokivat niin ikään riittämättömäksi.

Jos ohjausta toisella asteella jatko-opintoihin saatiin, sitä saatiin lähes aina opinto-ohjaajalta – 95 % kyselytutkimuksen vastaajista kertoi saaneensa opinto-ohjausta jatko-opintoihin opinto-ohjaajalta. Kaaviosta 2 ilmenee keneltä opiskelijat saivat ohjausta jatko-opintoihin – vastaajat saivat halutessaan valita useampia vaihtoehtoja.

KAAVIO 2. Henkilöt, joilta opiskelijat saavat toisella asteella ohjausta jatko-opintoihin

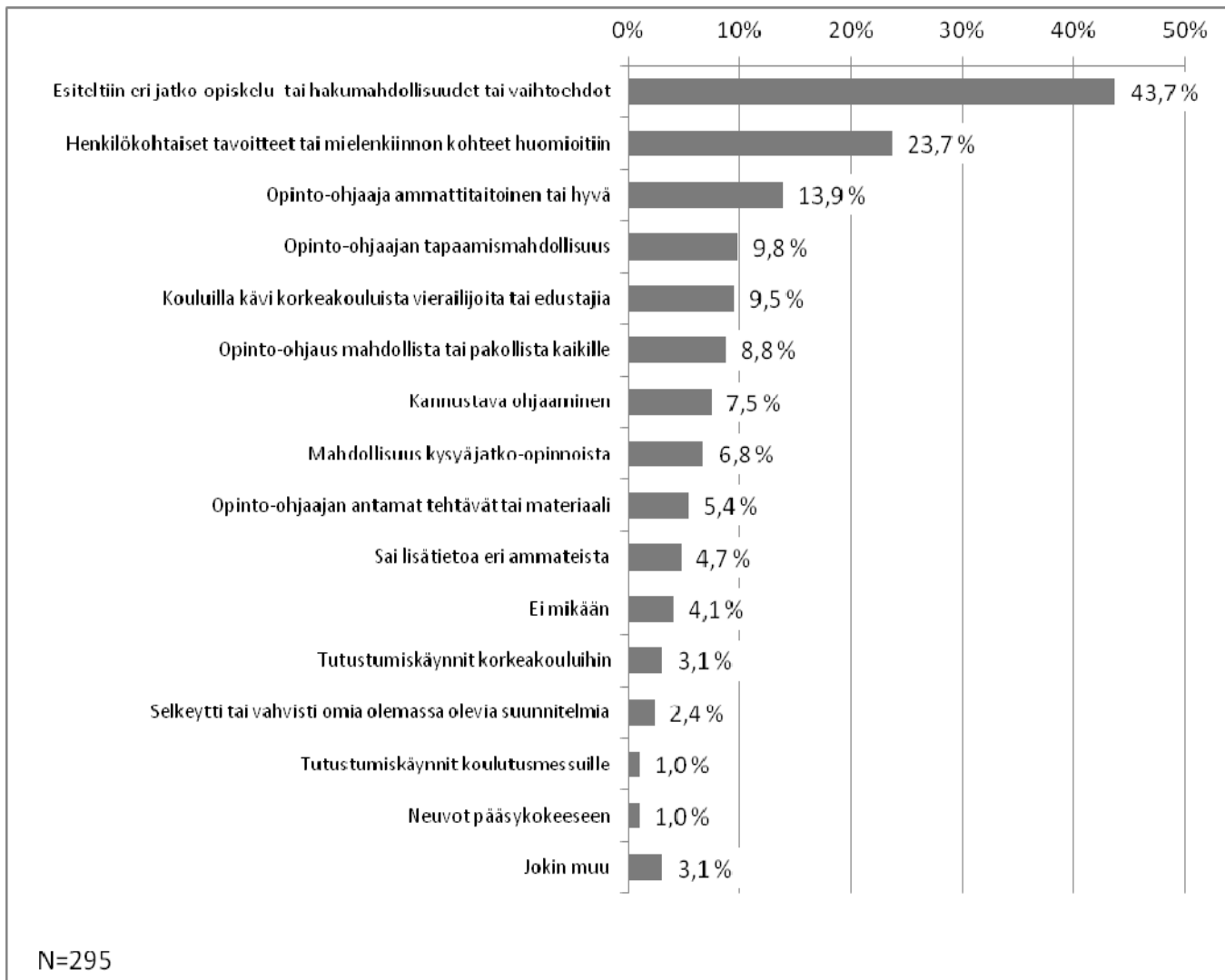

Kyselytutkimuksessa tutkittiin, mikä oli opiskelijoiden mielestä hyvää ohjauksessa toiselta asteelta jatko-opintoihin - opiskelijoille annettiin mahdollisuus vastata kysymykseen omin sanoin. Vastaukset kategorisoitiin ryhmiä, jotka ovat esitettynä kaaviona 3. Suurin yksittäinen opiskelijoiden mielestä hyvän ohjauksen omakohtainen kokemus oli se, että esiteltiin eri jatko-opiskelu- tai hakumahdollisuudet tai vaihtoehdot. Toiseksi parhaimpana hyvän ohjauksen kokemuksena mainittiin, että henkilökohtaiset tavoitteet tai mielenkiinnon kohteet huomioitiin. Tutkimusten mukaan opinto-ohjauksessa tarvittaisiin lisää voimavaroja erityisesti henkilökohtaiseen ohjaukseen (esim. Lairio ym. 1999c, 64; Mehtäläinen 2001; 2003).

Koulujen opinto-ohjaus muodostuu usein tietopainotteiseksi ja luokkamuotoiseksi kohtaamiseksi. Opinto-ohjauksen järjestäminen luokkamuotoisena oppiaineena on epätarkoituksenmukaista, sillä tämän muotoisena opinto-ohjauksella ei ole mahdollisuutta ottaa riittävästi huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä ohjaustarpeita ja ammatillisen kiinnostuksen kehitysvaiheita. Luokkamuotoista opinto-ohjausta annetaan kaikille saman vuosiluokan opiskelijoille lukujärjestyksen mukaan riippumatta siitä, mikä on heidän ammatillisen kiinnostuneisuutensa. Väärällä hetkellä jaettu informaatio koetaan helposti turhaksi tiedoksi, vaikkakin se olisi tulevaisuuden suunnitelman kan-

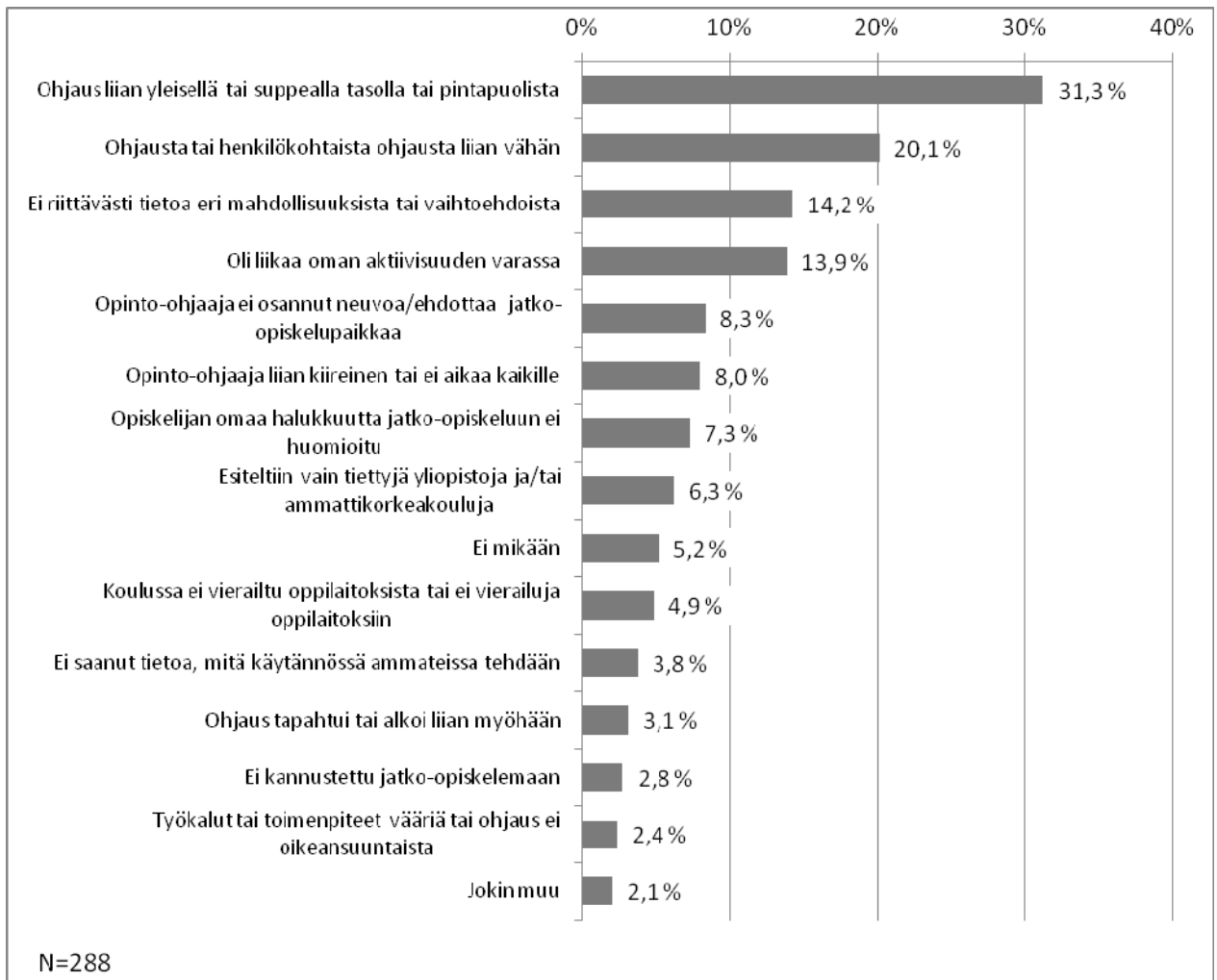
nalta hyödyllinen. Yleensä informaation vastaanotto on suopeampi silloin, kun tiedon tarvitsija itse on aktiivinen sen hankinnassa. (Mehtäläinen 2003, 28–32.)

KAAVIO 3. Opiskelijoiden kokemuksia hyvästä ohjauksesta toiselta asteelta jatko-opintoihin

Kyselytutkimuksessa selvitettiin myös se, mikä oli opiskelijoiden mielestä huonoa ohjauksessa toiselta asteelta jatko-opintoihin – tähän kysymykseen opiskelijoille annettiin mahdollisuus vastata omin sanoin. Vastaukset kategorisoitiin ryhmiksi, jotka ovat esitettynä kaaviona 4. Noin joka kolmannen mielestä (31,3 %) ohjaus oli liian yleisellä tai suppealla tasolla tai pintapuolista. Toiseksi huonoimpana (20,1 %) koettiin se, ettei henkilökohtaista ohjausta ollut riittävästi.

KAAVIO 4. Opiskelijoiden kokemuksia huonosta ohjauksesta toiselta asteelta jatko-opintoihin

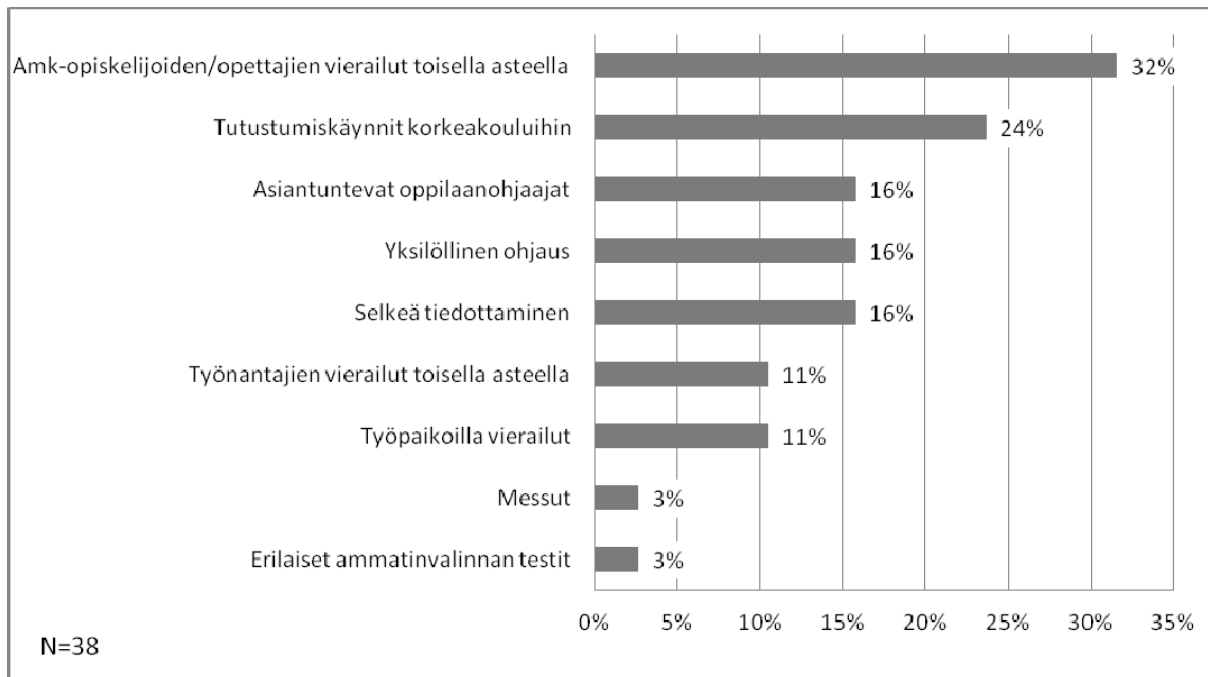

Kyselytutkimuksen mukaan kaksi parasta ohjauksen kokemusta ja kaksi huonointa ohjauksen kokemusta ovat kuin vastakkaisia peilikuvia toisilleen – suurimmat kaksi syytä siihen, että opiskelijan mielestä ohjaus toiselta asteelta ammattikorkeakouluun oli joko hyvää tai huonoa, liittyvät eri vaihtoehtojen käsittelyyn ja henkilökohtaiseen ohjaukseen. Tämän tutkimustuloksen mukaan syyt siihen, että hyvin usein opiskelijan mielestä ohjauksen kokemukset ovat olleet hyviä – tai huonoja – ovat liittyväisiä niihin olennaisiin seikkoihin, jotka useat opiskelijat kokevat hyvänä ohjauksena – tai sen puutteena. Puute näissä hyvän ohjauksen kokemuksissa aiheuttanee monilla tunteen huonosta ohjauksesta. Tämä yhteys tutkimustuloksissa korostanee eritoten eri vaihtoehtojen monipuolisen ja yksityiskohtaisenkin käsittelyn ja henkilökohtaisen ohjauksen merkitystä hyvinä ohjauksen olemassa olevina keinoina ohjauksen välineeksi toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittiin opiskelijoita haastattelemalla heitä siitä, mitkä olisivat opiskelijan omasta mielestään parhaat keinot ohjata opiskelija toiselta asteelta ammattikorkeakouluun. Opiskelijat saivat antaa vastauksen omin sanoin, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja annettu. Haastattelujen perusteella parhaimpina ohjauksen keinoina (32 %) nähtiin amk-opiskelijoiden tai opettajien vierailut toisella asteella. Myös tutustumiskäynnit korkeakouluissa (24 %) koettiin usean opiskelijan mielestä olevan yksi parhaista ohjauskeinoista toiselta asteelta ammattikorkeakouluun. Kaaviosta 5 ilmenee opiskelijoiden mielipiteet parhaina ohjauksen keinoina toiselta asteelta ammattikorkeakouluun.

Opinto-ohjauksen arviointitutkimuksesta (Numminen ym. 2002, 100–120) käy ilmi, etteivät opiskelijat koe saavansa riittävästi tietoa työelämästä eivätkä ammasteista. Myös työelämään tutustumista oli ollut niukasti, sillä vain neljäsosa Nummisen tutkimukseen osallistuneista lukiolaisista ilmoitti olleensa yhden päivän ajan tutustumassa työelämään.

KAAVIO 5. Parhaat ohjaamisen keinot toiselta asteelta ammattikorkeakouluun

Kaaviosta 3, opiskelijoiden kokemuksia hyvästä ohjauksesta toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin voidaan nähdä, että noin joka kymmenes (9,5 %)

opiskelija koki hyvänä ohjauksena sen, että kouluilla kävi korkeakouluista vierailijoita tai edustajia ja murto-osa (3,1 %) myös sen, että oli tutustumiskäyntejä ammattikorkeakouluihin. Opiskelijoiden omista kokemuksista hyvästä ohjauksesta toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin ja opiskelijoiden mielestä parhaina ohjaamisen keinoina toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin voidaan todeta, että opiskelijoiden valtaosan mielestä AMK-opiskelijoiden tai -opettajien vierailut toisella asteella ja tutustumiskäynnit korkeakouluissa olisivat opiskelijoiden mielestä parhaita ohjauksen keinoja, mutta näitä keinoja ei todellisuudessa toteuteta kovinkaan paljolti. Lienee aika ammattikorkeakouluissa työskentelevien harkita vierailuja toiselle asteelle ja/tai toteuttaa toisen asteen vierailuja ammattikorkeakouluihin halutessaan herättää toisen asteen opiskelijoiden kiinnostuksen ammattikorkeakouluopintoja kohtaan ja/tai nostaa ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmien vetovoimaisuutta. Näin ei ainakaan kyselytutkimuksen tilastojen perusteella vielä tehdä. Lienee korrelaatiota opiskelijoiden kokemusten lukumäärällä tai prosentuaalisella osuudella hyvästä ohjauksesta ja todellisuudessa näiden keinojen käyttämisen välillä.

Laadullisessa tutkimuksessa selvitimme opiskelijoiden uskomuksia siitä, onko opiskelijoiden mielestä siirtymävaiheen kesto toiselta asteelta ammattikorkeakouluun yhteydessä toisen asteen ohjaukseen. Lisäksi pyysimme opiskelijoita spekuloidaan, olisiko siirtymävaiheen kesto saattanut olla eripituisen, jos ohjaus toisella asteella olisi ollut erilaista. Yli joka toinen opiskelija (55 %) oli sitä mieltä, että ohjauksella toiselta asteelta ammattikorkeakouluun on vaikutusta tai olisi saattanut olla vaikutusta siirtymävaiheen kestoan. Noin joka kymmenes (11 %) opiskelija oli sitä mieltä, että ohjauksella ei ole vaikutusta siirtymävaiheen kestoan ja noin joka kolmas (34 %) ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Miespuolisista opiskelijoista 38 % mainitsi tässä yhteydessä siirtymäajan pituuteen vaikuttavan armeijan käymisen.

Laadullisen tutkimuksen tulosten perusteella noin kolme neljästä (74 %) opiskelijasta koki, että eivät saaneet lainkaan ohjausta toiselta asteelta ammattikorkeakouluun, tai että saivat ohjausta, mutta se oli puutteellista tai huonoa.

Samaan aikaan, kun tarkastellaan taulukkoa 1 laadullisen tutkimuksen haastateltavien toisen asteen koulutustaustaa ja välivuotia, voidaan todeta, että 79 % oli pitänyt yhden tai useamman välivuoden. Taulukkoa 1 tarkasteltaessa voidaan todeta myös, että lähes joka toinen (45 %) oli pitänyt kaksi tai useamman välivuoden. Näiden tulosten perusteella voitaneen todeta, että ohjauksen puutteella toiselta asteelta ammattikorkeakouluun saattaa olla yhteyttä välivuosiin.

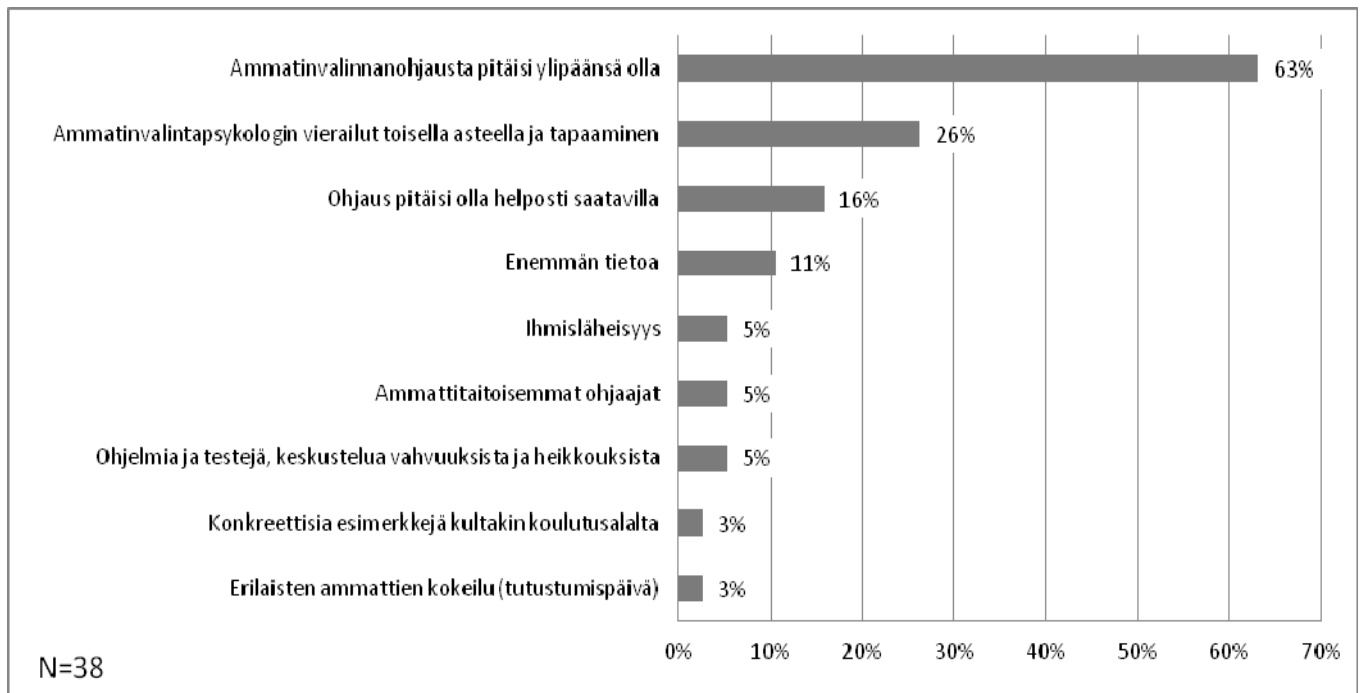
Opinto-ohjaus eroaa muissa ympäristöissä annettavasta ohjauksesta siinä, että sen päämääränä on opiskelijoiden persoonallisen, sosiaalisen, moraalisen ja ammatillisen kehityksen tukeminen. Jos ohjausta ei ole tai jos se on puutteellista, seuraukset voivat olla nuoren kannalta kohtalokkaat. Pahimmillaan seurauksena voi olla työmarkkinoilta putoaminen ja yhteiskunnasta syrjäytyminen. Lievempiä seurauksia voivat olla esim. vuosien harhailu ilman mielekästä tekemistä ja/tai erilaisten toimintavaihtoehtojen kokeileminen (vrt. Hornby 2003, 12–23).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittiin myös opiskelijoiden kokemuksia ammatinvalinnanohjauksesta. Kysyimme opiskelijoilta, olivatko he saaneet toisella asteella ammatinvalinnanohjausta ammatinvalintapsykologilta. 95 % opiskelijoista vastasi, etteivät olleet saaneet toisella asteella ohjausta varsinaiselta ammatinvalintapsykologilta. 5 % opiskelijoista sanoi, että olivat käyneet kerran ammatinvalintapsykologilla. Lisäksi tiedustelimme opiskelijoilta, miten he itse kehittäisivät ammatinvalinnanohjausta, jotta se olisi opiskelijanäkökulmasta sopiva ja helppo keino uravalinnan kannalta. Kaavio 6 esittää opiskelijoiden kehitysideat ammatinvalinnanohjauksesta – kukin opiskelija vastasi antaen ainakin yhden vastauksen. 63 % opiskelijoista kehittäisi ammatinvalinnanohjausta siten, että sitä olisi ylipäänsä saatavilla. 26 % opiskelijoista toivoisi ammatinvalintapsykologin vierailuja toisella asteella ja tapaamista.

Nummisen ym. (2002) mukaan lukion opinto-ohjauksen saatavuudessa on vakaviakin puutteita. Kyseisen tutkimuksen mukaan opiskelijoiden mielestä ohjauksen saatavuus oli jokseenkin heikkoa tai korkeintaan kohtalaista.

Numminen ym. (2002) näkevät myös uranvalinnanohjauksen erittäin tärkeänä nimenomaan keskiasteen opinnoissa ja korostavatkin uranvalinnanohjauksen menetelmien, työmuotojen ja saatavuuden kehittämisen tarpeen olevan suuri.

KAAVIO 6. Ammatinvalinnanohjauksen kehittäminen opiskelijanäkökulmasta

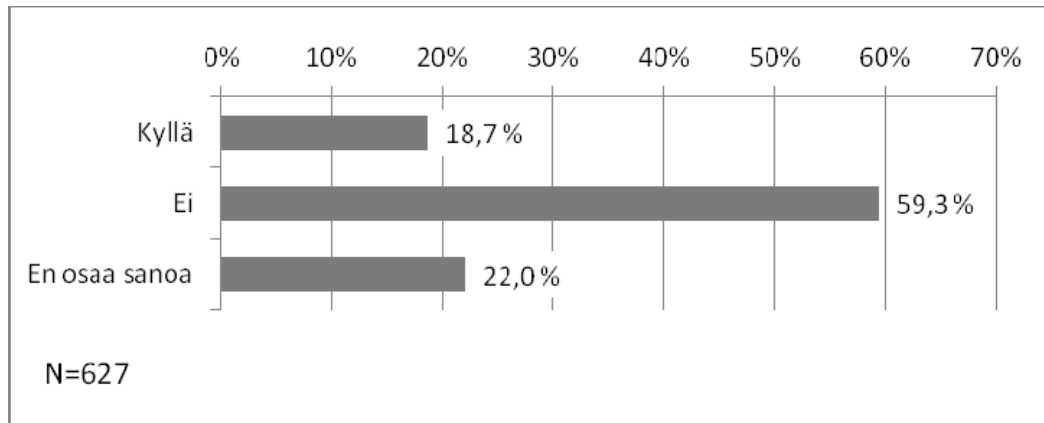
Urasuunnitelman tekeminen toisella asteella

”Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää urasuunnitelman vaikuttavat tekijät ja osaa laatia urasuunnitelmansa realistisesti käyttämällä hyväksi tietojaan erikoistumislinjoista, ammattivaihtoehtoista, jatko-opintomahdollisuuksista sekä työvoimatarpeesta. Tavoitteena on myös, että opiskelija tiedostaa työelämässä tapahtuvat muutokset sekä työelämän jatkuvan koulutuksen tarpeen.” (Opetussuunnitelman perusteet 1990, 52–53; Ammattikoulutuslaki L630/1998)

Kyselyn perusteella noin joka viidennelle opiskelijalle (18,7 %) tehtiin toisella asteella urasuunnitelma – nimenomaan opiskelijoille, jotka opiskelevat ammattikorkeakoulussa. Kaavio 7 esittää kyselytutkimuksen vastausten luku-

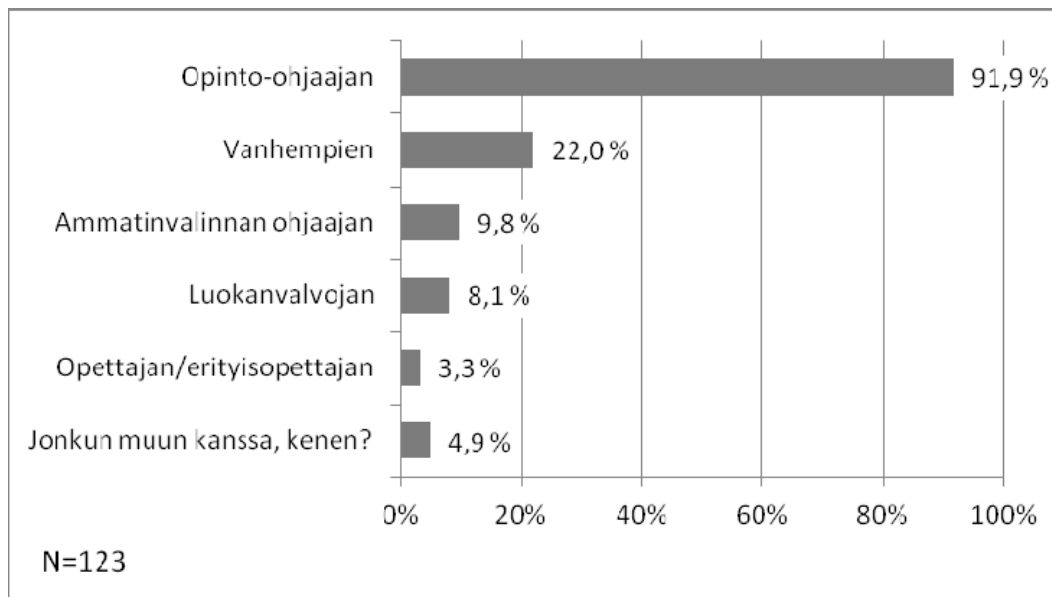
määrää kysyttäessä opiskelijoilta tehtiinkö toisella asteella urasuunnitelmaa. Myös laadullinen tutkimus tukee kyselyn tilastoa urasuunnitelman tekemisestä toisella asteella – haastatelluista vain 8 % sanoi, että urasuunnitelma tehtiin toisella asteella.

KAAVIO 7. Urasuunnitelman tekeminen toisella asteella

Kyselytutkimuksen vastausten perusteella kävi ilmi, että jos urasuunnitelma kuitenkin tehtiin, niin se tehtiin hyvin usein (92 %) opinto-ohjaajan kanssa. Toiseksi yleisin tapa tehdä urasuunnitelmaa oli vanhemmat (22 %). Kaavio 8 esittää tutkimuksen tilastoa siitä, kenen kanssa opiskelija teki toisella asteella urasuunnitelman. Opiskelija saattoi valita useampia vastausvaihtoehtoja. Myös laadullinen tutkimus tukee kyselyn tilastoa opinto-ohjaajan kanssa tehdyistä urasuunnitelmista – kaikki haastatellut, joiden kanssa tehtiin toisella asteella urasuunnitelma (3 kpl), tekivät urasuunnitelman oppilaanohjaajan kanssa.

KAAVIO 8. Henkilöt, joiden kanssa opiskelijat tekivät toisella asteella urasuunnitelman

Opiskelijoilta kysyttiin kyselytutkimuksessa, jos heille oli tehty urasuunnitelma ja oliko urasuunnitelma heidän omasta mielestään ohjannut heidät oikealle alalle. Kyselytutkimuksen opiskelijoista 138:lle oli tehty urasuunnitelma. Pääosa (46 %) oli sitä mieltä, että urasuunnitelma oli ohjannut heidät oikealle alalle – 40 % ei ollut asiasta varma ja vain 14 % oli sitä mieltä, että urasuunnitelma ei ohjannut heitä oikealle alalle. Myös laadullinen tutkimus tukee urasuunnitelman tekemisen mielekkyyttä opiskelijan ohjaamisessa oikealle alalle – kahden (67 %) opiskelijan urasuunnitelma oli ohjannut heidät heidän omasta mielestään oikealle alalle ja yhden (33 %) opiskelijan urasuunnitelma taas ei.

Laadullisessa tutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin spekuloidaan sitä, uskoisiko opiskelija, että urasuunnitelman tekeminen toisella asteella olisi ohjannut heidät oikealle alalle, vaikka nimenomaisille henkilöille ei urasuunnitelmaa tehtykään toisella asteella. Yli puolet opiskelijoista uskoi (55 %), että urasuunnitelmasta olisi saattanut olla apua tai olisi ollut suurta apua. Erään opiskelijan sanoin *”No olisi se ainakin helpottanut merkittävästi”*. Sitä vastoin 14 % oli sitä mieltä, että urasuunnitelmalla ei olisi ollut merkitystä, ja yksi opiskelija (3 %) oli sitä mieltä, että urasuunnitelmasta olisi saattanut olla jopa haittaa. Opiskelijan omin sanoin *”...olisin orjallisesti alkanut noudattaa*

suunnitelmaa, enkä olisi uskaltanut kokeilla muita aloja". Joka viides (20 %) ei osannut ottaa asiaan minkäänlaista kantaa.

Monet ammatit ovat yhteiskunnassa melko näkymättömiä, eikä nuorilla välttämättä ole riittävän tarkkaa mielikuvaa niissä toimimisesta. Kiinnostus saat- taakin suuntautua paremmin näkyviin ja esillä oleviin ammatteihin. Aiempi- en tutkimusten mukaan oma kiinnostus on useimmiten nuorten koulutusva- linnan tärkein syy. Kivelän (2004) tutkimista ammattikoululaisista jopa 89 % piti omaa kiinnostusta erittäin tärkeänä syynä koulutukseen hakeutumiseen ja 9 % melko tärkeänä. Kuitenkin myös pakkohaku tuli esiin lähes puolella vastaajista melko tärkeänä syynä koulutuksen hakeutumiseen ja lyhyt koulu- tusaika kahdella kolmanneksella. Kolmannes piti kavereiden vaikutusta tai sitä, ettei ollut päässyt lukioon, melko tärkeänä syynä ammattikoulun valit- semiseen ja neljännes vanhempien vaikutusta.

Myös Kivekkään (2001) tutkimuksen mukaan oma kiinnostus ohjaa nuorten koulutusvalintoja heidän puutteellisesta tietämyksestään huolimatta. Kivek- kään tutkimuksessa 87 % nuorista ilmoitti "oman mielenkiinnon" olleen tär- kein motiivi koulutuspaikan valinnassa.

Nuorten käsitystä työelämän kirjosta tulisikin laajentaa koulussa uraohjauk- sen avulla. Samalla tulisi edesauttaa realistisemmän kuvan syntymistä arki- päivän työstä eri ammateissa. Näin useampia ammatteja voidaan tehdä nuo- rille näkyviksi ja siten mahdollistaa myös niistä kiinnostuminen. Samalla voi- taisiin oikaista nuorten harhakäsityksiä ja auttaa heitä muodostamaan realis- tisempi kuva ammateista.

Ammatinvalinnan ohjauksessa nuorille tulisi osoittaa myös se, että yhdellä koulutuksella voi toimia useissa erilaisissa työtehtävissä koulutusalaista ja - asteesta huolimatta. Koulutusvalinta ei myöskään ole peruuttamaton päätös, vaan opintoja voi täydentää myöhemmin tai suuntautua täysin uudelle alalle. Nykyisin yksi koulutus ei usein riitäkään, vaan alan vaihtaminen ja tutkinnon täydentäminen ovat jo arkipäivää. (Ks. mm. Garam & Ahola 2001, 35)

Tutkimusten perusteella urasuunnitelmia tehdään toisella asteella vain harvoille, mutta jos tehdään, urasuunnitelman tekee hyvin usein opinto-ohjaaja. Tutkimusten perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että jos urasuunnitelma toisella asteella tehtäisiin, opiskelijat uskovat usein urasuunnitelman mahdollisuuden ohjata opiskelija oikealle alalle. Urasuunnitelma saattaisikin olla hyvin tehokas ja konkreettinen työkalu opinto-ohjaajan ja opiskelijan tueksi ”löytää se oikea” – opiskeluala nimittäin. Urasuunnitelman tekeminen toisella asteella saattaisi vähentää vahvasti keskeyttämisistä ja opiskelualan vaihtamista amk-tasolla. Se saattaisi myös olla oiva konkreettinen työkalu väli-vuosien vähentämiseksi – opiskelupaikkaa kuukausi- tai vuositolkulla pohtivien opiskelijoiden osalta ainakin.

Opintojen läpäiseminen on tavoiteltavaa niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta, vaikka käytännössä 100 % läpäisemiseen tuskin päästään koskaan tai missään. Tilastointi ei tavoita kaikkea opiskelupolkujen kirjoa, minkä vuoksi osa mutkaisista poluista voi jättää keskeytysjäljen: opiskelija on aloittanut jossain, mitä ei vie loppuun, mutta valmistuu joskus myöhemmin ehkä toisesta tai kolmannesta myöhemmästä valinnasta. Todellinen opintojen keskeyttäminen on silti eittämättä ongelmallista niin koulutuksen järjestäjien, sen rahoittajien kuin yksilönkin kannalta.

Suomessa opintojen keskeyttäminen ilmiönä on kansainvälisesti tarkasteltuna kuitenkin keskitasoa vähäisempää. Tilastojen perusteella yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa koulutuksen läpäisy on maassamme varsin tarkalleen OECD-maiden keskitasolla. Yliopisto-opinnot keskeytyvät vuosittain noin 30 %:lla aloittaneista. Keskeyttäminen tarkoittaa vain harvoin opiskelun tai työelämän ulkopuolelle jäämistä kokonaan. Valtaosa keskeyttämisistä liittyy koulutusalan tai oppilaitoksen vaihtamiseen tai työelämään siirtymiseen ilman valmista tutkintoa.

Opintojen valmiiksi saattamiseen liittyy monia tekijöitä: yksilön motiivit, koulutuksen koettu mielekkyys, tarjolla olevat työmahdollisuudet sekä ystävien, perheen ja opiskelutovereiden vaikutus. Virallisen koulutuspolitiikan

lähtökohtana on se, että opintopolut rakentuvat koulutettavan motivoituneen hakeutumisen pohjalta. Ihminen hakeutuu mieleiseensä koulutukseen sopivaksi katsomanaan aikana. Motivoitunut toiminta edellyttää arvoja ja tavoitteita, jotka koulutukseen hakeutuja kokee tavoittelemisen arvoisiksi. Motivaatioon vaikuttaa myös yksilön tahto ponnistella tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällöin esimerkiksi ajankohtainen kysymys uusien oppilaiden siirtymisestä jatkokoulutukseen on monisyinen. Entä jos oppilas ei ole motivoitunut jatkamaan heti opintojaan, kun toimintaympäristössä on vallalla välivuoden pitämistä suosivat arvot ja toimintatavat? Onko ohjausta ollut tarpeeksi? Onko opiskelemaan hakevilla tietoa riittävästi siitä alasta, jolle he pyrkivät?

Vuorinen & Watts (2012) havaitsivat, että huomattavalla osalla korkeakoulutukseen hakeutuneista ei ollut selkeää käsitystä opiskelualastaan hakeutumisvaiheessa. Valinnat olivat usein heikosti perusteltuja, ja voikin kysyä missä määrin opintoalan valinta on sattumaa tai hakuammuntaa eikä rationaalinen valinta.

Keskeyttämiseen johtaneina syinä voi olla useita toisiinsa kytkeytyviä alueita: esimerkiksi väärän opiskelualan valinta, heikko opintomenestys, kriisi tai muutos henkilökohtaisessa elämässä, taloudelliset huolet, motivaation puute tai toiselle koulutuslalle siirtyminen. Osa keskeyttäjästä palaa myöhemmin jatkamaan keskeytyneitä opintojaan, osa ei koskaan ja osa vaihtaa alaa itselleen sopivammaksi. Osalle opiskelijoista keskeyttäminen on myönteinen askel kohti uusia jatkosuunnitelmia, mutta osalle opiskelijoista keskeyttäminen voi merkitä koulutusjärjestelmästä irtaantumista ja aiheuttaa syrjäytymiskehityksen. (Abbot ym. 2000, 568–569; Bridgeland ym. 2009, 15–20; Huhtala & Lilja 2008, 4–6; Kuronen 2010, 24; Opetusministeriö 2007, 8–9.)

Oman ammattialan etsintä muutaman mutkan kautta voi olla osa nuoruuden normaalia kehityskulkua. Opintojen kiinnostavuus selviääkin kokeilemalla. Numminen & kumppanit toteavat kuitenkin, että opintojen keskeyttämistä voidaan vähentää lisäämällä oppilaanohjausta ja uranvalinnan ohjausta. (Numminen ym. 2002, 24.)

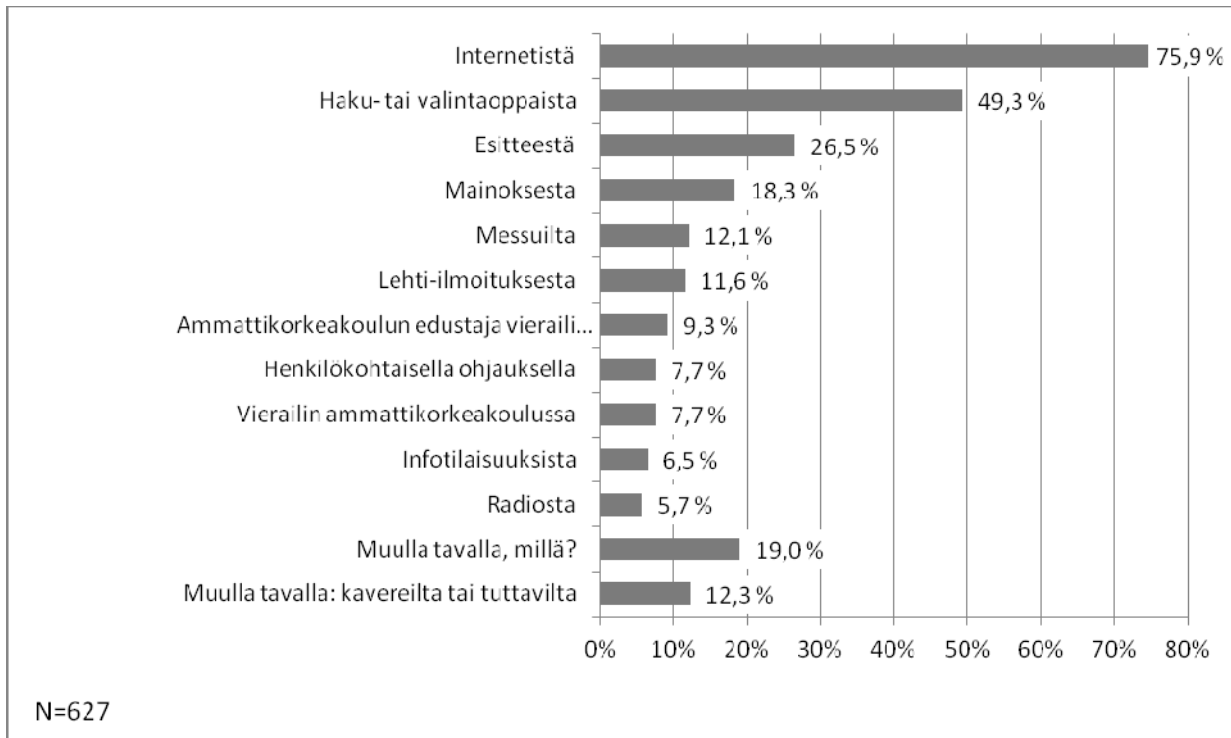
Saattaen vaihtaan

Tässä kappaleessa käsittelemme siirtymävaihetta toiselta asteelta ammattikorkeakouluun. Käsittelemme opiskelijoiden tiedonsaantia ammattikorkeakouluista, hyviä ja huonoja puolia siirtymävaiheesta, opiskelijoiden kehittämissihtöuksia siirtymävaiheesta, parhaita keinoja saada tietoa ammattikorkeakouluista ja tekijöitä, jotka opiskelijat kokevat tärkeiksi hakeutuessaan jatko-opintoihin ammattikorkeakouluihin.

Tiedonsaanti siirtymävaiheessa

Kyselytutkimuksessa tutkittiin, mistä opiskelijat olivat saaneet tietoa Mamkista tai Diakista. Tutkimuksen mukaan opiskelijat saivat useasta eri lähteestä tietoa, mutta ylivoimaisesti paras lähde saada tietoa oli internet – kolme neljästä opiskelijasta (76 %) sanoi saavansa tietoa Mamkista tai Diakista internetistä. Toiseksi paras tiedon lähde oli tutkimuksen mukaan haku- tai valintaoppaat (49 %). Tutkimuksen mukaan viidenneksi paras keino saada tietoa olivat kaverit (12 %) – mielenkiintoista on, että tutkimusten mukaan kavereiden osuus tiedonsaannista ylitti sekä messut että lehti-ilmoitukset opiskelijoiden tiedonsaannin suhteen. Kaavio 9 ilmentää lukumääräisesti opiskelijoiden tiedonsaantia siirtymävaiheessa.

KAAVIO 9. Opiskelijoiden tiedonsaanti Mamkista tai Diakista

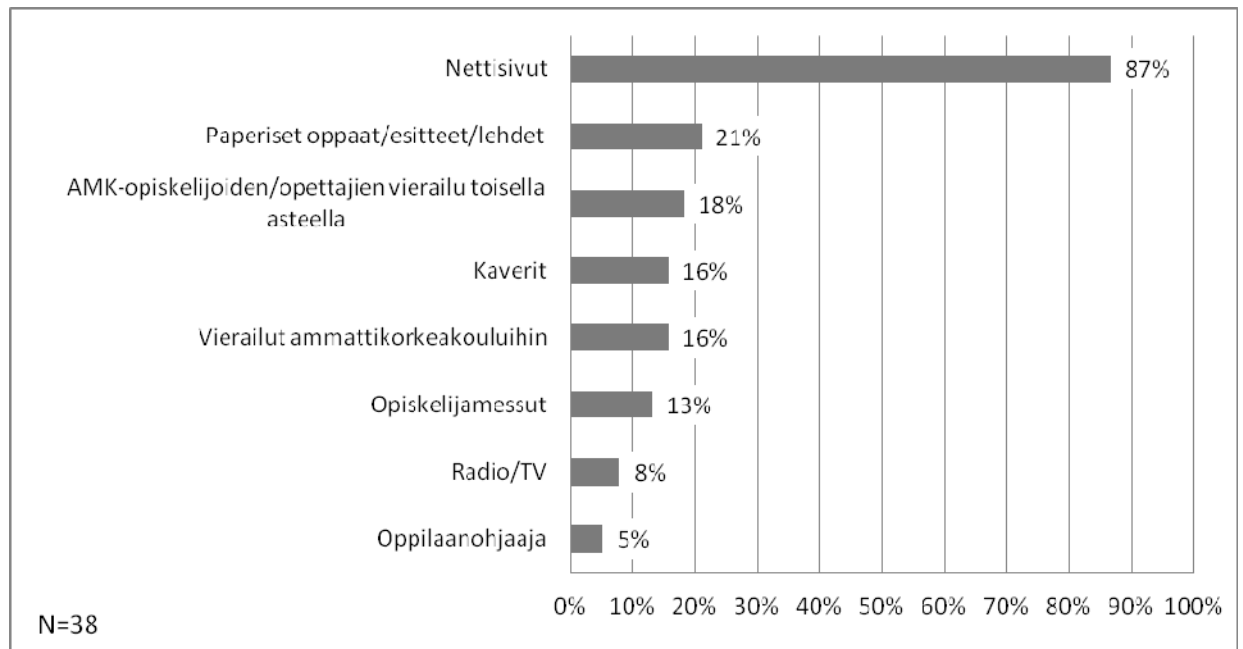

Laadullisella tutkimuksella haluttiin syventää kyselytutkimusta opiskelijoiden tiedonsaannista haastattelemalla opiskelijoita kysymällä, mitkä olisivat opiskelijan mielestä parhaat keinot saada tietoa Mamkista. Kukin opiskelija vastasi antaen ainakin yhden keinon – vastaajia kysymykseen oli 38 kpl ja vastauksia 70 kpl. Tutkimuksen mukaan ylivoimaisesti paras keino saada tietoa Mamkista ovat nettisivut (87 %). Toiseksi paras keino opiskelijoiden mielestä on paperiset oppaat, esitteet tai lehdet. Kaavio 10 esittää haastattelujen tutkimustuloksia opiskelijoiden mielestä parhaista keinoista saada tietoa Mamkista.

Laadullinen ja kyselytutkimus tukevat sitä, että Mamkin ja Diakin keinot viestittää tietoa ammattikorkeakouluistaan ovat samoja keinoja, kuin ne keinot, joita opiskelijat pitävät parhaina. Lisäksi mielenkiintoinen seikka oli, että opiskelijoista 16 % piti myös kavereita parhaana keinona saada tietoa Mamkista. AMK-opiskelijoiden tai opettajien vierailut toisella asteella (18 %) ja vierailut ammattikorkeakouluihin (16 %) ylittivät paperiset oppaat, esitteet tai lehdet – AMK-opiskelijoiden tai opettajien vierailuja ja vierailuja ammattikorkeakouluihin pidetään opiskelijoiden keskuudessa hyvänä tiedottamisen

keinona, kuten myös ylivoimaisesti parhaina ohjauksen keinoina toiselta asteelta ammattikorkeakouluun, kuten kaaviosta 5 voidaan nähdä.

KAAVIO 10. Opiskelijoiden mielestä parhaat keinot saada tietoa Mamkista

Nykyisen kaltainen nuoruus on saanut alkunsa teollistumisen seurauksista. Teollistuneissa maissa koulutusajan pidentyminen myötävaikutti nuoruuden ja nuorison kehittymiseen omana yhteiskunnallisena ryhmänään. (Puuronen 2006, 24–51.) Eri maissa ja eri kulttuureissa nuoriin suhtaudutaan eri tavoin, joten nuoruus on myös vahvasti kulttuurisidonnainen elämänvaihe (Nivala & Saastamoinen 2007, 12). Yhteiskunnan tasolta säätelyä nuorten elämään tuo voimakkaasti koulujärjestelmä, joka ohjaa vahvasti nuorten elämäntulkua. Nuoruuteen kuuluu oppivelvollisuuden loppuunsaattaminen ja sen jälkeen yleisesti ajatellaan nuoren jatkavan koulutuspolkua tai siirtyvän työelämään. Tyypillisestä elämäntulkusta poikkeaminen saa yhteiskunnan puuttumaan yksilön elämään. Tällaisia esimerkkejä ovat esimerkiksi juuri koulutusjärjestelmästä poikkeaminen kuten koulun keskeyttäminen tai nuorisotyöttömyys. (Puuronen 2006, 165.) Koulujärjestelmä onkin keskeinen nuoruutta säätelevä instituutio. Koulutuksen tavoitteena on tehdä yksilöstä työmarkkinakelpoinen. (Rinne 2001, 118; Puuronen 2006, 165–166.)

Nuoruuden yksi tärkeimmistä tehtävistä on pohtia tulevaan ammattiin liittyviä kysymyksiä. Yksi tutkinto ei useinkaan riitä, vaan on yleistä, että nuoret opiskelevat useita eri aloja. Yksi tutkinto ei anna nyky-yhteiskunnassa turvaa, jolla työelämässä voisi selvitä eläkeikään asti. (Sennett 2007, 21–31.) Ammattinvalintaan ja opiskeluun liittyviä vaihtoehtoja on runsaasti ja päätöksenteko on vaikeaa.

Elämän suunnittelua ohjaavat usein erilaiset käsitykset siitä, miten elämän ja asioiden tulisi edetä. Tulevaisuuden suunnittelu korostaa yksilön toimimista oman elämänsä tekijänä. (Sennett 2007, 28)

Siirtymävaiheesta on käytetty transition-käsitettä paljon erityisesti englanninkielisessä kirjallisuudessa, mutta myös Euroopassa käsite on tunnettu. Transition yhdistetään voimakkaasti nuoruuteen ja yleensä myös yhteiskunnan eri instituutioiden tuottamiin siirtymiin.

Siirtymävaihe-käsitteen rinnalla käytetään myös nivelvaihe-käsitettä. Nivelvaihe-käsite näyttää olevan enemmän suosittu kasvatustieteiden kuin yhteiskuntatieteiden piirissä, sillä se viittaa selvästi koulutusjärjestelmässä tapahtuviin siirtymiin. Tommi Hoikkalan (2007, 4) mukaan nivelvaihe ilmaantui Suomen koulutuspoliittiseen keskusteluun 1900-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa. Nivelvaihe voi tarkoittaa mitä tahansa siirtymää; koulumaailmassa se voisi siis kuvata siirtymää esikoulusta peruskouluun, yläkoulusta toiselle asteelle tai lukiosta korkeakouluun. Nivelvaihe-termi on kuitenkin vakiintunut tarkoittamaan peruskoulun jälkeistä siirtymää kytkeytyen pudokkaiden ongelmakenttään ja koulutuksen ulkopuolelle jääneisiin. (mts. 4) Tämän päivän yhteiskunnassa siirtymävaiheet kuvaavat nuoren yhteiskuntaan kiinnittymistä eli yleensä nuoren opiskeluun ja työelämään kuuluvia siirtymiä (Sutinen 2010, 49).

Nuorten siirtymävaihe toisen asteen opinnoista eteenpäin on haastavaa aikaa, sillä yhtä aikaa siirtymävaiheen kanssa on meneillään nuoruuden kehitysvaiheeseen liittyvät kysymykset ja yhteiskunnalliset prosessit. Nuoret kohtaavat

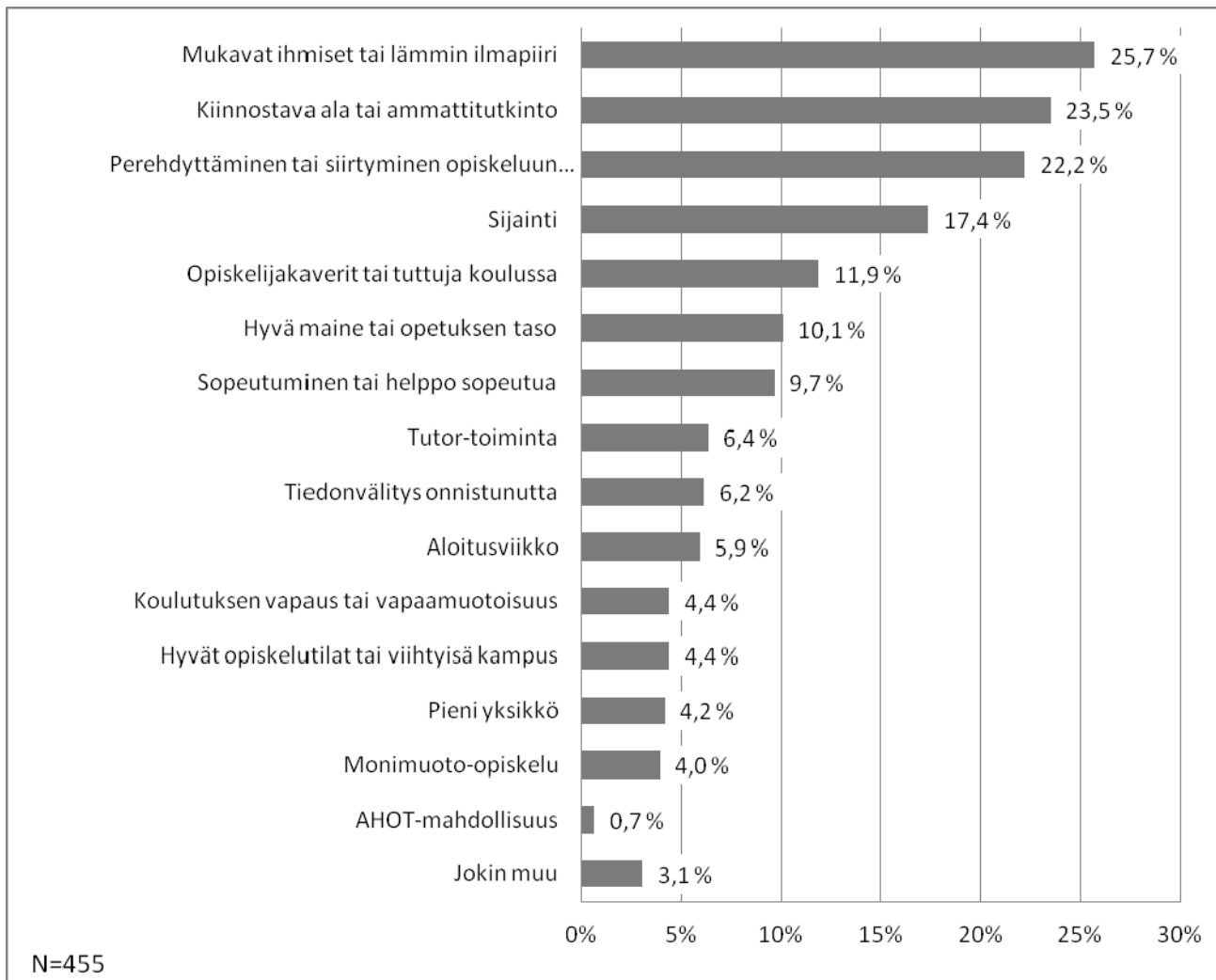
siirtymävaiheen aikana vaativia kysymyksiä koko tulevaisuudestaan. Siirtymävaiheen aikana suuret päätökset on tehtävä melko lyhyellä aikavälillä, joten valinnanmahdollisuuksia ollessa runsaasti tämä voi olla nuorelle stressaavaa.

Tärkeää olisikin tutkia, miten eri tilanteissa elävät nuoret siirtymävaiheen kokevat ja millaista tukea he kaipaavat. Epäonnistuneen siirtymävaiheen tuloksena voi pahimmillaan olla onnettomia nuoria, jotka pahimmassa tapauksessa voivat jopa marginalisoitua.

Hyvää ja huonoa siirtymävaiheessa

Kyselytutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin omin sanoin selvittämään, mikä oli heidän omasta mielestään hyvää heidän siirtyessään opiskelemaan Mamkiin tai Diakiin. Vastaukset kategorisoitiin ryhmiksi, jotka ovat esitettynä kaaviona 11. Kolmeksi parhaaksi asiaksi siirtymävaiheessa Mamkiin tai Diakiin koettiin mukavat ihmiset tai lämmin ilmapiiri (26 %), kiinnostava ala tai ammattitutkinto (24 %) ja perehdyttämisen tai siirtymisen opiskeluihin (22 %).

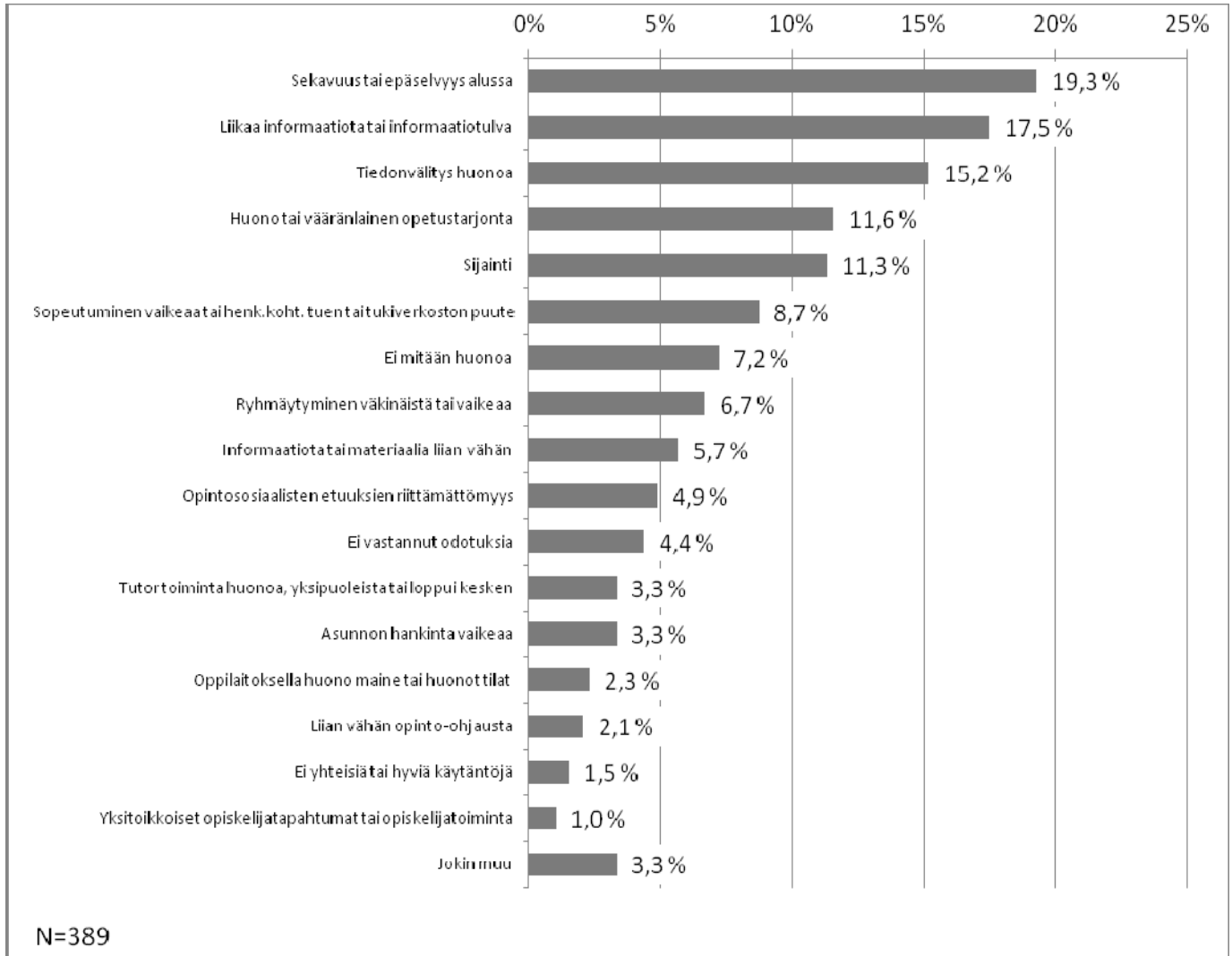
KAAVIO 11. Opiskelijoiden mielestä hyvät puolet heidän siirtyessään opiskelemaan Mamkiin tai Diakiin

Vastaavasti kyselytutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin omin sanoin selvittämään, mikä oli heidän omasta mielestään huonoa heidän siirtyessään opiskelemaan Mamkiin tai Diakiin. Vastaukset kategorisoitiin tämän kysymyksen osalta ryhmiksi, jotka ovat esitettynä kaaviona 12. Lähes joka viides (19 %) koki huonoksi sekavuuden tai epäselvyyden alussa. Myös liika informaatio tai informaatiotulva (18 %) koettiin huonoksi. Nämä kaksi huonointa puolta siirtymävaiheessa ruokkinevat toinen toisiaan – kun saadaan liikaa informaatiota tai koetaan informaatiotulvaa, koetaan helposti myös sekavuutta ja epäselvyyttä. Huomattava myös on, että vain noin 6 % opiskelijoista piti siirtymävaiheessa tiedonvälitystä onnistuneena, kuten kaaviosta 11 voidaan nähdä. Kannustavaa kuitenkin tutkimusten perusteella on se, että osa opiskelijoista (7 %) koki, ettei siirtymävaiheessa ollut mitään huonoa. Lisäksi mielen-

kiintoinen yksityiskohta on, että sijaintia piti hyvänä 17 %, kun taas huonona 11 % vastaajista – lukumääräisesti tarkasteltuna asia korostuu, sillä vastaajien lukumäärä oli suurempi tiedusteltaessa hyviä puolia siirtymävaiheessa.

KAAVIO 12. Opiskelijoiden mielestä huonot puolet heidän siirtymävaiheeseen opiskelemaan Mamkiin tai Diakiin

Siirtymävaihe on kriittinen niille nuorille, jotka syystä tai toisesta ovat syrjäytymässä koulutuksesta ja työelämästä. Yleisimpiä siirtymävaiheen ongelmia ovat ne, että nuori ei hae koulutuspaikkaa yhteishaussa, nuori ei yrityksistään huolimatta pääse kouluun sekä se, että siirtymävaihe pitkittyy välivuosisien takia. Jos taas jo aloitetut opinnot keskeytyvät, nuori joutuu palaamaan vaiheeseen, jossa hänen täytyy tehdä koulutusta ja uraa koskevia valintoja uudelleen.

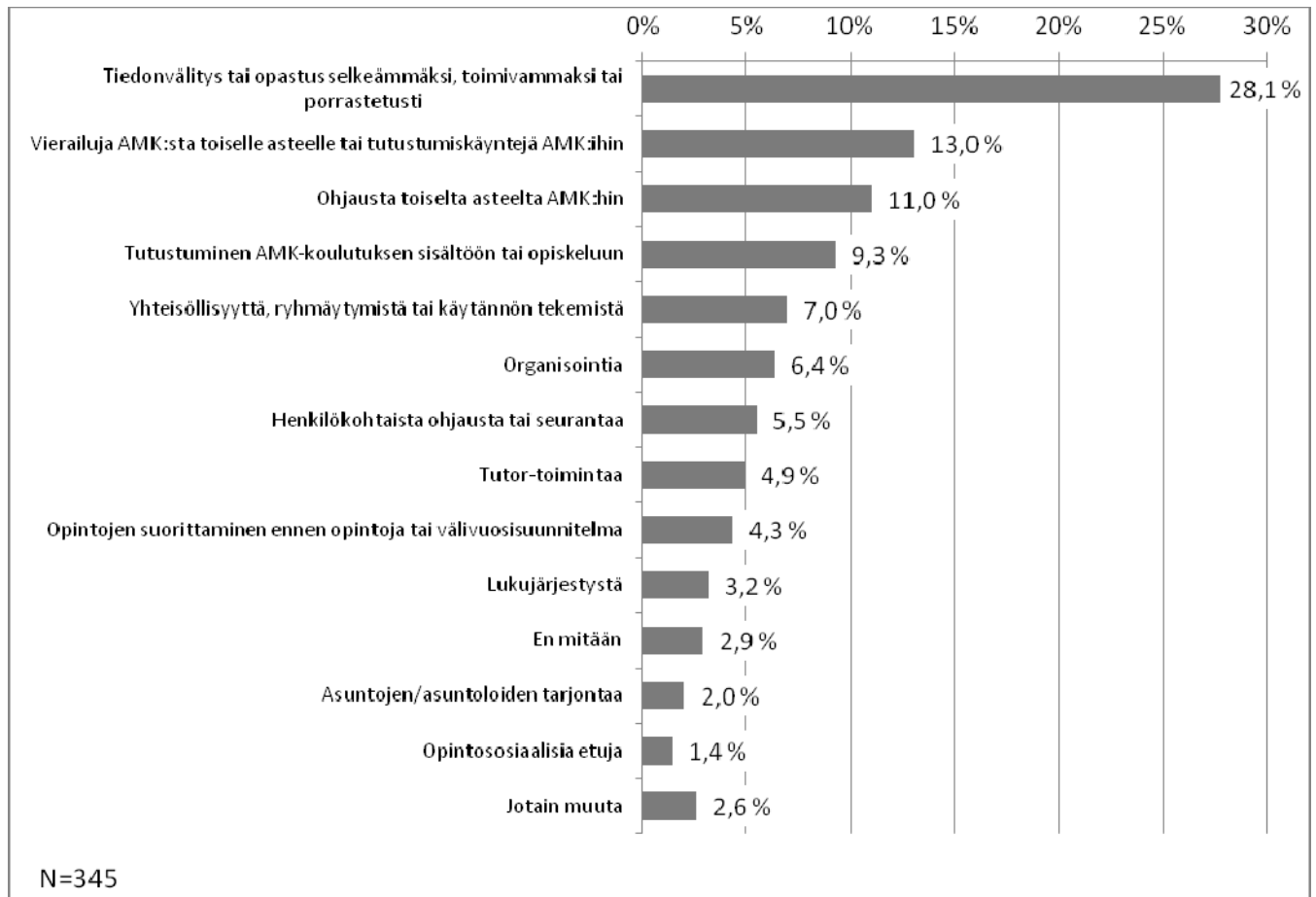
Siirtymävaiheen palveluiden tarkoituksena on tukea ja ohjata nuorta siirtymävaiheen ongelmatilanteissa. Nämä palvelut keskittyvät oppilaanohjaukseen ja jonkin tasoiseen ammatinvalinnan ohjaukseen. Varsinaisia uraohjauspalveluja on saatavilla vähemmän ja satunnaisesti. Erilaiset tarjolla olevat auttamisjärjestelmät, informaation ja ohjauksen nuoret kokevat sekavaksi ja vaikeasti löydettäväksi. (Alatupa 2007, 14.)

Kehittämisehdotuksia siirtymävaiheesta

Kyselytutkimuksessa tiedustelimme opiskelijoiden mielipidettä, mitä opiskelijat itse kehittäisivät, jotta toiselta asteelta siirtyminen Mamkiin tai Diakiin olisi joustavampaa. Vastaukset kategorisoitiin ryhmiksi, jotka ovat esitettyinä kaaviona 13. Suurin osa vastaajista (28 %) kehittäisi tiedonvälitystä tai opastusta selkeämmäksi, toimivammaksi tai porrastetusti. Toiseksi tärkeimpänä kehittämiskohtena (13 %) nähtiin vierailut ammattikorkeakouluista toiselle asteelle tai tutustumiskäynnit ammattikorkeakouluihin. Kyselytutkimuksen tuloksissa on nähtävillä selkeä yhteys ja rationaalisuutta kyselytutkimuksen tuloksissa opiskelijoiden mielestä siirtymävaiheen kolmen huonoimman puolen (sekavuus tai epäselvyys alussa, liikaa informaatiota ja informaatiotulva ja tiedonvälitys huonoa, ks. kaavio 12) ja tärkeimmän kehittämiskohteen välillä (tiedonvälitys tai opastus selkeämmäksi, toimivammaksi tai porrastetusti, ks. kaavio 13). Yhteys oli myös parhaiden ohjaamisen keinojen (amk-opiskelijoiden tai opettajien vierailut toisella asteella tai tutustumiskäynnit korkeakouluihin, ks. kaavio 5) ja toiseksi merkittävimmän kehityskohteen välillä (vierailut ammattikorkeakouluista toiselle asteelle tai tutustumiskäynnit ammattikorkeakouluihin, ks. kaavio 13).

Kaaviosta 13 ilmenee, että yli joka kymmenes (11 %) opiskelija toivoisi kehitettävän myös ohjausta toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin. Tämä tukee kyselytutkimuksen ja laadullisen tutkimuksen tuloksia kappaleessa ”ohjauksen saatavuus ja laatu toisella asteella”, josta ilmenee joidenkin opiskelijoiden kokema tyytymättömyys, puutteellisuus tai huonot puolet opinto-ohjauksessa.

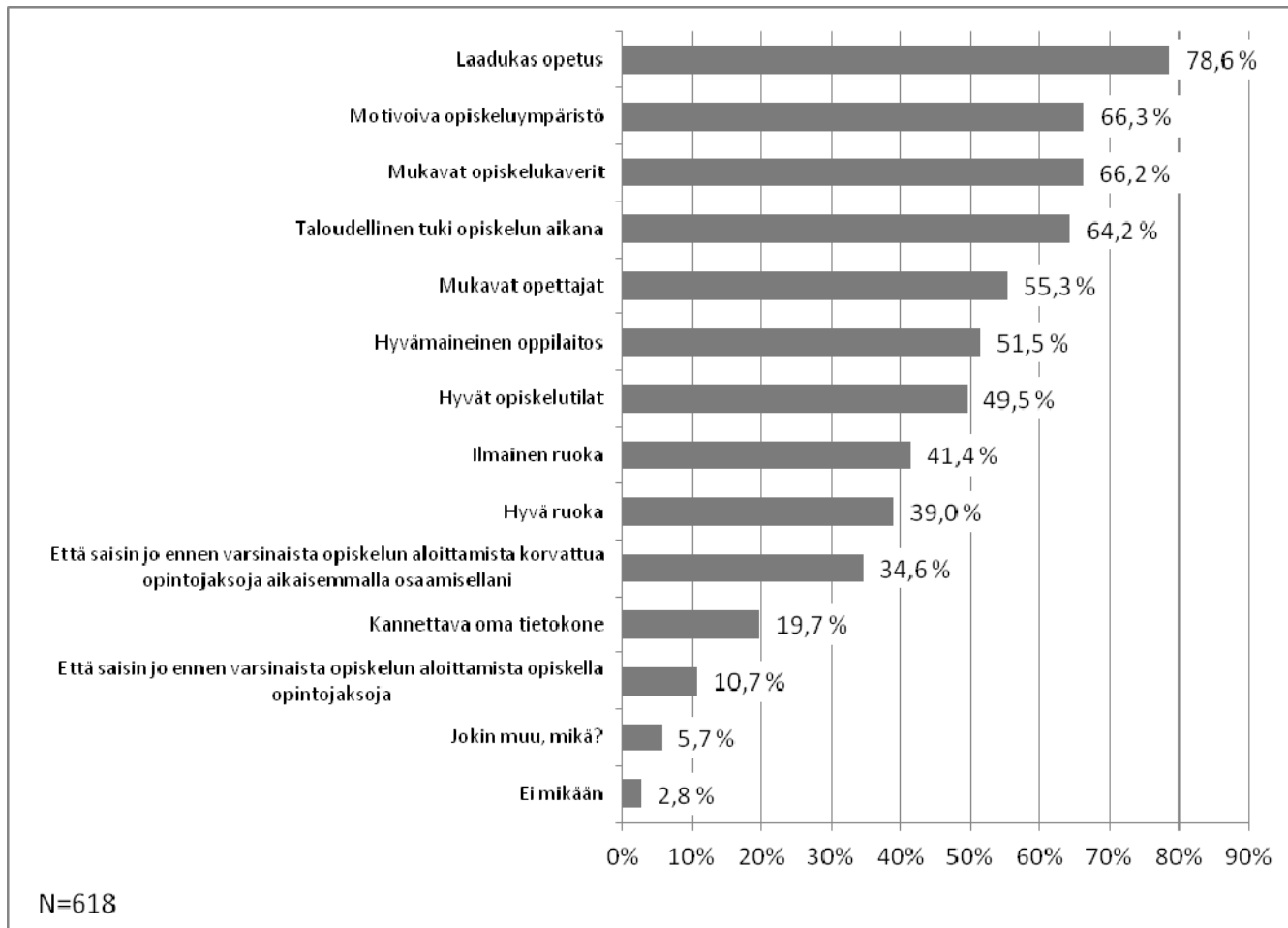
KAAVIO 13. Opiskelijoiden mielestä kehittämiskohteet, jotta toiselta asteelta siirtyminen Mamkiin tai Diakiin olisi joustavampaa

Kyselytutkimuksessa pyydettiin opiskelijoita antamaan mielipiteensä siitä, että mikä olisi omasta mielestä niin yliveraista jatko-opintoihin hakemisessa, että hakisi ehdottomasti Mamkiin tai Diakiin opiskelemaan. Opiskelijalle annettiin mahdollisuus valita useampia vaihtoehtoja. Kaaviosta 14 ilmenee tutkimuksen tulos. Tutkimuksen mukaan ylivertaisimmat viisi asiaa olivat:

- 1) Laadukas opetus (79 %)
- 2) Motivoiva opiskeluympäristö (66 %)
- 3) Mukavat opiskelukaverit (66 %)
- 4) Taloudellinen tuki opiskelun aikana (64 %)
- 5) Mukavat opettajat (55 %)

KAAVIO 14. Opiskelijoiden mielestä niin ylivoimaiset asiat jatko-opintoihin hakeutumisessa, että hakisivat ehdottomasti opiskelemaan Mamkiin tai Diakiin

Kyselytutkimuksen mukaan opiskelijoiden mielestä ylivoimaiseksi jatko-opintoihin hakeutumisen suhteen nousi laadukas opetus – opiskelijoista miltei kahdeksan kymmenestä (79 %) oli tätä mieltä. Motivoiva opiskeluympäristö (66 %) ja mukavat opiskelukaverit (66 %) koettiin olevan myös usean opiskelijan mielestä ylivoimaisia jatko-opiskeluihin hakeutumisessa. Selkeästi nousi esille myös taloudellinen tuki opiskelun aikana (64 %).

Lienee olennaista ammattikorkeakoulujen osalta fokuksittua kehittämään vähintään opiskelijoiden mielestä tärkeimpiä tekijöitä jatko-opintoihin hakeutumisen suhteen, etenkin niissä ammattikorkeakouluissa, joissa vetovoimaisuus koetaan tärkeänä tai vetovoimaisuutta halutaan kehittää. Luulemme, että vaikka kyselytutkimuksen kaavion 14 tutkimustuloksen mukainen kysymys oli aseteltu siten, että vain Mamk ja Diak olivat mukana, ja että vain

Mamkissa ja Diakissa opiskelevat opiskelijat olivat mukana tutkimuksessa, voinee olettaa, että suuntaviivat ovat yhtenevät myös niillä opiskelijoilla, jotka hakeutuvat muihinkin ammattikorkeakouluihin opiskelemaan.

Amk-ohjauksen valaiseminen

Tässä kappaleessa käsittelemme ammattikorkeakouluopintojen aloitusvaihetta ja ohjausta. Tarkastelemme opiskelijan näkökulmasta ohjauksen riittävyttä ja säännöllisyyttä, opiskeluympäristöä sekä henkilökohtaista opintosuunnitelmaa (HOPS) ja aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT). Lisäksi tässä kappaleessa syvennymme aiheeseen laadukas opetus käsittelemällä opiskelijoiden mielipiteitä laadukkaasta opetuksesta ja tutkimalla opiskelijoiden mielipiteitä Mamkin opetuksen laadusta ja kehittämiskohteita.

Amk-ohjauksen sisältö

Kyselytutkimuksessa selvitimme, olivatko opiskelijat saaneet riittävästi ennakkotietoa ammattikorkeakoulusta ja opiskelusta jo ennen opintojen aloitusvaihetta (opiskelun aloittamisesta, opiskelutiloista, osoitteista, päivämääristä ja aikatauluista). Tähän kyselytutkimuksen kysymykseen vastasi 635 opiskelijaa. Tutkimuksen mukaan 70 % opiskelijoista koki saaneensa riittävästi ennakkotietoa ja 30 % ei kokenut saaneensa riittävästi ennakkotietoa.

Kyselytutkimuksessa halusimme selvittää opiskelijoille tehdyn henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) tekemistä. Kysyimme opiskelijoilta, oliko heille tehty henkilökohtainen opintosuunnitelma eli HOPS. Huomattavaa tulosten suhteen on, että kyselytutkimus tehtiin opiskelijoiden ensimmäisen lukuvuoden lopussa. Vastaaajien lukumääräksi saatiin 634 kpl ja 84 % opiskelijoista ilmoitti, että henkilökohtainen opintosuunnitelma oli tehty. Opiskelijoista 16 % ilmoitti, ettei HOPS:ia oltu tehty. Vaikka valtaosalle opiskelijoista oli tehty henkilökohtainen opintosuunnitelma, tulos on yllättävä – henkilökohtainen opintosuunnitelma tulisi tehdä jokaiselle opiskelijalle.

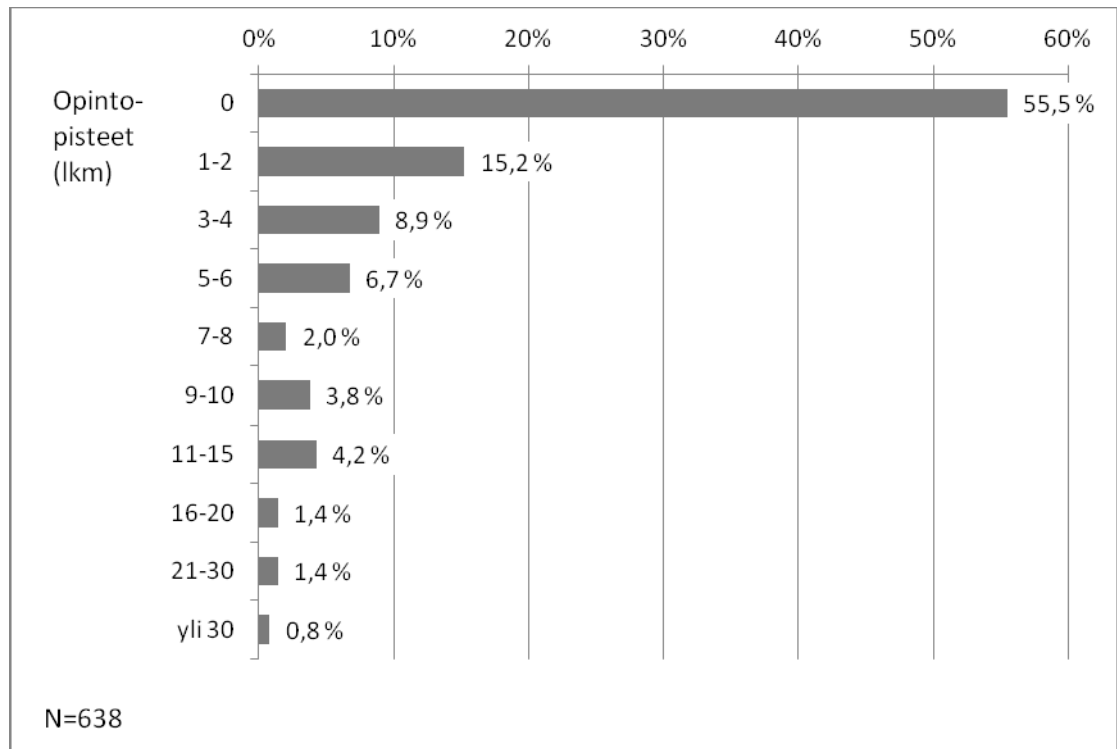
Ammattikorkeakoulu on pyrkinyt erottautumaan yliopistoista pedagogiikan kautta. On puhuttu myös uudenlaisen oppimisympäristöimagon luomisesta. Ammattikorkeakoulua oppimisympäristönä on luonnehdittu muun muassa seuraavien piirteiden kautta: ammattikorkeakoulu on avoin oppimisympäristö, työelämälähtöinen, projektikeskeinen, moniammatillinen, opiskelijakeskeinen ja modernia teknologiaa hyödyntävä. Opiskelijaa pidetään autonomisena ja itseohjautuvana oppijana. (Nummenmaa 2002, 128.) Ammattikorkeakoulun pedagogisena tavoitteena on tuotu esille opiskelijoiden itseohjautuvuuden vahvistaminen, opetuksen monimuotoisuus, vaihtoehtojen sekä valinnaisuuden lisääntyminen ja opiskelijoiden henkilökohtaisiin tarpeisiin vastaaminen (Kolehmainen 2001, 5).

Ammattikorkeakoulupedagogiikan määrittely tästä näkökulmasta johtaa tärkeän kysymyksen äärelle: HOPS ei näin ollen voi olla pelkkä kirjallinen suunnitelma, vaan kyseessä on prosessi, joka johtaa opiskelijan ammatilliseen kasvuun ja itseohjautuvuuteen. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisesta ei voida antaa oikeita ohjeita ja sen muoto voi olla monenlainen. HOPS voi olla jaottelua noudattaen sekä opiskelua tukeva että asiantuntijuuteen tähtäävä suunnitelma. Silti henkilökohtaistamista on jo esimerkiksi korvaavien opintojen hyväksyminen. Laajasti ajateltuna HOPS sitoo opiskelijan yksilölliset mielenkiinnon kohteet, oppimistarpeet sekä osaamisen työelämässä ja aikaisemmista tutkinnoista nouseviin oppimistarpeisiin, ja HOPS voidaan nähdä sen vuoksi myös elämänsuunnitelmana. Opiskelijan kannalta olisi mielekkäintä, jos hän kykenisi peilaamaan mahdollisimman varhain omia tavoitteitaan työelämän vaatimuksiin ja odotuksiin, ja suuntaamaan näin opiskelunsa sisältöjä.

Opiskelijan omien tarpeiden tunnistaminen ja asiantuntijuuden määrittely ovat keskeisiä tekijöitä HOPS:n laadintaprosessissa, vaikka HOPS:n laatimisen perusta on koulutusohjelman opetussuunnitelma. Opiskelijan oma vastuu siis korostuu. Ohjaustilanne on perustuttava avoimelle vuorovaikutukselle ja yhteistyölle: opiskelija ja ohjaaja pohtivat yhdessä vaihtoehtoja ja opiskelun suuntia uratavoitteiden mukaisesti.

Selvitimme kyselytutkimuksessa opiskelijoilta, oliko opiskelija hakenut tai aikooko hakea aikaisemmin hankitun osaamisen perusteella hyväksiluettuja opintoja ja kuinka paljon hyväksiluettuja opintoja oli opintopisteinä. Noin joka toinen (49 %) ilmoitti, että oli hakenut tai että aikoo hakea aikaisemmin hankitun osaamisen perusteella hyväksiluettuja opintoja – vastaajien lukumäärä 629 kpl. Opiskelijoiden hyväksiluettujen opintopisteiden määrät on listattu kaaviossa 15. Tutkimustulosta hakeneista tai niistä opiskelijoista, jotka aikovat hakea hyväksiluettuja opintopisteitä voitaneen pitää kohtuullisen hyvänä, kun kuitenkin tarkastelemme toisen asteen korkeimpana pohjakoulutuksena nuorten koulutusohjelmien opiskelijoita. Tuloksen hyvyydellä tarkoitetaan tässä tapauksessa opiskelijoiden aktiivisuutta hakea hyväksiluettuja opintopisteitä ottaen huomioon pohjakoulutuksen. Kaaviosta 15 ilmenee, että 45 %:lla opiskelijoista oli hyväksiluettu yksi tai useampi opintopiste ensimmäisen lukuvuoden lopussa. Yli joka toiselle (55 %) opiskelijalle kuitenkin hyväksilukuja ei ollut tehty lähes ensimmäisen lukuvuoden loppuun mennessä.

KAAVIO 15. Opiskelijoiden hyväksiluetut opintopistemäärät ensimmäisen lukuvuoden lopussa

Kyselytutkimuksessa tutkimme, olivatko opiskelijat mielestään saaneet säännöllistä opinto-ohjausta ammattikorkeakouluopintojensa alussa. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa opiskelijoita haastatteleamalla tutkimme, olivatko opiskelijat saaneet omasta mielestään säännöllistä tai riittävästi opinto-ohjausta ammattikorkeakoulussa. Tutkimme myös opiskelijoiden arvioita siitä, olisivatko opiskelijoiden mielestä opinnot edistyneet mahdollisesti nopeammin, jos opinto-ohjaus ammattikorkeakoulussa olisi ollut säännöllistä tai riittävää. Kyselytutkimus tehtiin ensimmäisen lukuvuoden lopussa, kun taas laadullisen tutkimuksen haastateltavat olivat opiskelleet noin puolitoista vuotta.

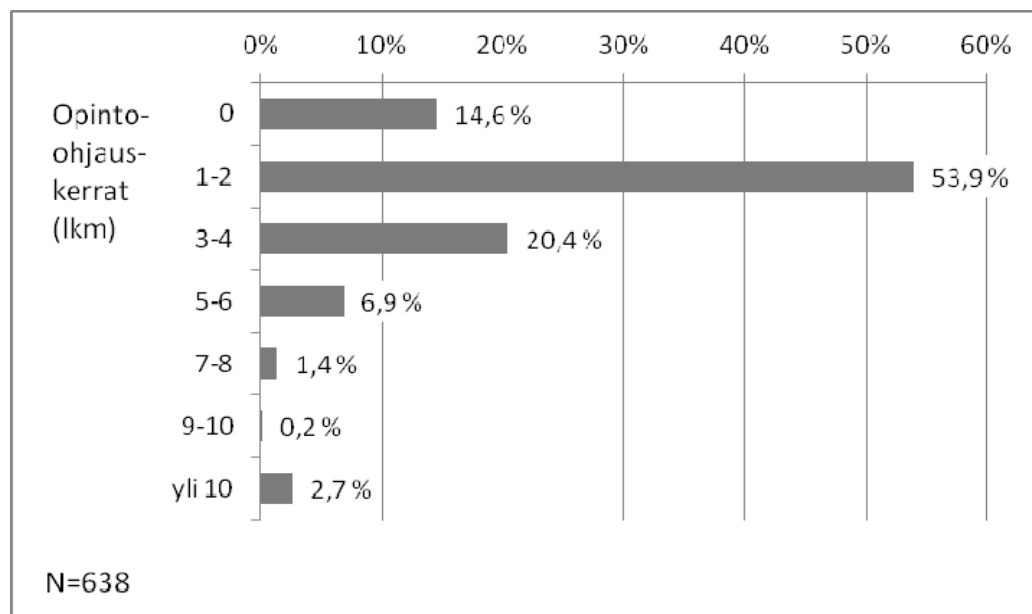
Kyselytutkimukseen vastasi 630 opiskelijaa, joista 54 % koki, kun taas 46 % ei kokenut, saaneensa säännöllistä opinto-ohjausta ammattikorkeakouluopintojensa alussa. Laadullisessa tutkimuksessa tulokset ovat kyselyyn nähden edelleen samansuuntaisia ja ohjauksellisesti myönteisempiä. Laadullisen tutkimuksen mukaan 76 % sanoi saaneensa säännöllistä ohjausta ammattikorkeakoulussa, kun 8 % oli mielestään saanut säännöllistä ohjausta, mutta toivoi ohjausta lisää. 13 % tutkimukseen vastanneista opiskelijoista sanoi, että ei ollut saanut säännöllistä opinto-ohjausta ja 3 % sanoi, ettei ollut saanut ohjausta lainkaan. Laadullisessa tutkimuksessa 68 % opiskelijoista ei osannut spekuloida, onko ohjaus vaikuttanut opintojen edistymiseen ammattikorkeakoulutasolla – kaikki näistä olivat saaneet ohjausta. Opiskelijoista 8 % arvioi, että opinnot olivat edistyneet ohjauksen avulla, vaikka ohjaus ei ollutkaan säännöllistä. 8 % opiskelijoista arvioi, että jos ohjaus olisi ollut säännöllistä, opinnot olisivat edistyneet nopeammin. Tutkimuksen mukaan 16 % opiskelijoista, jotka kokivat, että ohjausta ei ollut lainkaan tai että ohjaus ei ollut säännöllistä, uskoivat, että sillä ei ollut vaikutusta opintojen edistymiseen.

Laadullisen tutkimuksen mukaan opiskelijoista 84 % koki saaneensa riittävästi opinto-ohjausta ammattikorkeakouluopintojen alussa, kun taas 16 % opiskelijoista koki, etteivät saaneet riittävästi opinto-ohjausta. Joka toinen (50 %) niistä opiskelijoista, jotka eivät kokeneet saaneensa riittävästi opinto-ohjausta ammattikorkeakouluopintojen alussa, koki, että vaikka olisivat saaneet riittä-

västi opinto-ohjausta ammattikorkeakoulussa, opinnot eivät olisi edistyneet nopeammin. Samoin joka toinen (50 %) niistä opiskelijoista, jotka eivät kokee saaneensa riittävästi opinto-ohjausta ammattikorkeakouluopintojen alussa, koki, että jos olisivat saaneet riittävästi opinto-ohjausta ammattikorkeakoulussa, opinnot olisivat edistyneet nopeammin.

Kyselytutkimuksessa selvitimme, kuinka monta kertaa opiskelijat olivat saaneet opinto-ohjausta ammattikorkeakouluopintojen aikana. Suurin osa (54 %) opiskelijoista oli saanut 1-2 kertaa opinto-ohjausta. Opiskelijoista 15 % vastasi, ettei ollut saanut ohjausta lainkaan. Kaavio 16 esittää opiskelijoiden opinto-ohjausten lukumäärää ammattikorkeakouluopintojen ensimmäisen lukuvuoden lopussa.

KAAVIO 16. Opiskelijoiden opinto-ohjauksen lukumäärät ammattikorkeakouluopintojen ensimmäisen lukuvuoden lopussa

Laadullisessa tutkimuksessa selvitimme opiskelijoita haastatteleamalla, mitkä olisivat opiskelijoiden mielestä parhaat keinot opiskelijan saada opinto-ohjausta ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksen mukaan 97 % opiskelijoista mainitsi yhden tai useamman seuraavista keinoista parhaina tapoina opiskelijan saada opinto-ohjausta:

- HOPS-keskustelut
- aina ohjausta pyydettyäessä

- ammatillisen kasvun tunnit
- ryhmäohjaajan tunnit.

Laadullisen tutkimuksen mukaan 79 % opiskelijoista piti matalan kynnyksen tapoja hyvinä ohjauksen keinoina ammattikorkeakoulussa. Matalan kynnyksen tavoiksi opiskelijat mainitsivat mahdollisuuden tarvittaessa ja milloin vain lähestyä tutoropettajaa tai muita opettajia sekä HOPS-keskustelun mahdollisuuden opiskelijan itse niin halutessa.

Timosen (2012) mukaan ohjauksessa käytetään tilanteen ja tarpeen mukaan erilaisia ryhmä- ja yksilöohjauksen muotoja verkon välityksellä tai kontaktitilanteessa. Suurryhmässä jaetaan tietoa ja annetaan neuvoja. Pienryhmässä neuvotaan ja ohjataan asioissa, joissa opiskelijoilla on yhteisiä ohjauksellisia tarpeita ja asioissa, joissa myös vertaisohjaus tuo asian käsittelyyn lisänäkökulmia. Yksilöohjauksessa käsitellään opiskelijakohtaisia ja luottamuksellisia asioita.

Jokaisessa amk:ssa tulee olla ohjaussuunnitelma. Se on koulutusohjelman vuosittainen kokonaissuunnitelma, joka perustuu yhteisiin linjauksiin ja joka jäsentää opiskelijalle ja henkilökunnalle ohjauksen toimijoita ja heidän välistä työnjakoaan. Ohjaussuunnitelmalla varmistetaan ohjaustyön kattava toteutuminen.

Ohjaus ei ole irrallinen palvelumuoto, vaan osa toimintaympäristön laatua ja eri toimijoiden työtä. Ohjauksella tuetaan opiskelijan aktiivista roolia oppimisessa, oman oppimisprosessinsa suuntaajana ja arvioijana.

Opiskelija saa ohjausta myös erilaisissa työelämän oppimisympäristöissä ja verkostoissa. Pysyvä yhteistyö työelämän edustajien kanssa monipuolistaa opiskelijan oppimisympäristöjen luomista ja ohjausta sekä tuottaa mahdollisuuksia tutkivaan oppimiseen. Opetushenkilöstön työssä ohjaus on osa pedagogista toimintaa. Tavoitteena on suunnata opetuksen painopistettä sisäl- tökeskeisestä opettamisesta oppimiskeskeiseen ohjaukseen ja opiskelijan op-

pimisen taitojen kehittämiseen. Kokonaisuutena opiskelijalle annettava oppimisen tuki johtaa parhaimmillaan käsitykseen elinikäisen oppimisen ja jatkuvan ammatillisen kehittymisen ja kasvun tarpeesta.

Neuvonta- ja tukipalvelut kohdistuvat sellaisiin asioihin, joihin on olemassa selkeät ohjeet, normit tai vastaukset. Neuvonta- ja tukipalveluissa on keskeistä tuntea tiedotuskanavat sekä muut ohjauksen toimijat, niin että opiskelija löytää oikean ohjaustahon luokse erityiskysymyksissä. Neuvonta- ja tukipalvelut mahdollistavat opiskelijan nopean kiinnittymisen opintojen käytännön asioihin ja tottumisen ammattikorkeakouluympäristön vaatimiin menettelytapoihin. Neuvonnan piiriin kuuluvat mm. opiskelukäytänteisiin, opiskelija-toimintaan ja opiskelupaikkakunnalle asettumiseen liittyvät kysymykset, opintoseurannan tietohallintoon, opintotukeen ja opintososiaaliin etuuksiin liittyvät kysymykset, atk-järjestelmien käyttökoulutus ja ohjeet järjestelmien ja tietopalvelujen itsenäiseen käyttöön. (Timonen, 2012.)

Hyvinvointiohjaukseen sisältyy terveydenhuolto sekä sosiaalinen ja henkinen huolto, joiden tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden voimavarat ja hyvinvointi opiskelussa. Ohjaus kohdistuu sellaisiin opiskelun taustalla vaikuttaviin henkilökohtaisiin asioihin, jotka eivät kuulu opetus- tai neuvontahenkilöstön työnkuvan piiriin, mutta jotka heijastuvat opiskeluprosessiin. (Timonen, 2012.)

Kyselytutkimuksessa selvitimme, olivatko opiskelijat saaneet ammattikorkeakouluopintojen aloitusvaiheessa riittävästi tietoa opintososiaalisista etuuksista (opintotuesta eli opintorahasta ja asumislisästä sekä opintolainasta). Tutkimuksen perusteella opiskelijoista suurin osa (77 %) kokee, kun taas lähes joka neljäs opiskelija (23 %) ei koe, saaneensa riittävästi tietoa opintososiaalisista etuuksista.

Kyselytutkimuksessa tiedustelimme opiskelijoiden mielipiteitä siitä, miten opiskelija on omasta mielestään kotiutunut opiskelupaikkakuntaan ja -ympäristöön. Kysymykseen saatiin 631 vastausta. Taulukko 2 esittää opiskeli-

joiden kokemuksia lukumääräisesti kotiutumisesta omaan opiskelupaikkakuntaan ja -ympäristöön. Taulukko 3 puolestaan esittää keskiarvoa, mediaania ja moodia opiskelijoiden vastauksista – mitä pienempi keskiarvo kullakin osa-alueella, sitä paremmin opiskelija kokee kotiutumisensa kullakin osa-alueella.

TAULUKKO 2. Opiskelijoiden lukumääräiset vastaukset kotiutumisessa omaan opiskelupaikkakuntaan ja -ympäristöön

	Erittäin hyvin (1)	Melko hyvin (2)	Jossain määrin (3)	Melko huonosti (4)	En lainkaan (5)	Yhteensä
Asumisen suhteen	360	179	58	15	15	627
Sosiaalisissa suhteissa	301	211	80	27	9	628
Harrastusten suhteen	184	150	155	84	51	624
Yhteensä	845	540	293	126	75	1879

TAULUKKO 3. Opiskelijoiden keskiarvo-, mediaani- ja moodivastaukset kotiutumisessa omaan opiskelupaikkakuntaan ja -ympäristöön

	Keskiarvo	Mediaani	Moodi
Asumisen suhteen	1,6	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin
Sosiaalisissa suhteissa	1,8	Melko hyvin	Erittäin hyvin
Harrastusten suhteen	2,5	Melko hyvin	Erittäin hyvin
Yhteensä	2,0	Melko hyvin	Erittäin hyvin

Taulukoista 2 ja 3 voidaan havaita, että keskiarvona tarkasteltuna opiskelijat kokevat osa-alueista parhaiten kotiutumista asumisen suhteen – myös mediaaniarvoksi asumisen suhteen saadaan erittäin hyvä kotiutuminen. Moodiarvona eli yleisimpänä arvona asumisen suhteen on erittäin hyvä - vastausvaihtoehto. Sosiaalisissa suhteissa opiskelijoiden kotiutumisen suhteen tilanne on melko hyvä mediaaniarvona ja keskiarvona kohtuullisen hyvä. Sosiaalisten suhteiden osalta moodiarvoksi saadaan erittäin hyvä. Lukumääräisesti kuitenkin huonoimpia ”en lainkaan” vastauksia on saatu enemmän asumisen suhteen kuin sosiaalisissa suhteissa. Kotiutuminen harrastusten suhteen on jakautunut tasaisemmin; mediaaniarvona melko hyvin, moodina erittäin hyvin ja keskiarvona huonoiten kaikista osa-alueista. Valitetta-

vaa on, että jopa yli 8 % opiskelijoista kokee, ettei ole lainkaan kotiutunut harrastusten suhteen opiskelupaikkakuntaansa tai -ympäristöönsä.

Kuten kaaviosta 14 voidaan havaita, opiskelijoiden mielestä kolmanneksi ylivertaisin asia jatko-opintoihin hakeutumisessa ovat mukavat opiskelukaverit – tällä voidaan nähdä olevan tärkeä yhteys kotiutumisen suhteen etenkin sosiaalisissa suhteissa ja harrastuksissa. Noin kaksi kolmesta (66 %) opiskelijasta on sitä mieltä, että mukavat opiskelukaverit ovat ylivertaista hakeuduttaessa jatko-opintoihin. Kyselytutkimuksen taulukkojen 2 ja 3 kotiutuminen sosiaalisissa suhteissa lukuarvoilla, keskiarvolla, mediaanilla ja moodilla on tärkeä yhteys tarkasteltaessa opiskelijoiden mielestä ylivertaisimpia jatko-opintoihin hakeutumista koskevia asioita, kavereita. Sosiaaliset suhteet ja harrastukset kulkevat käsi kädessä – kun lisätään harrastusmahdollisuuksia, sosiaalisetkin suhteet paranevat. Opiskelupaikkakuntaan tai -ympäristöön kotiutumisen ja etenkin sosiaalisten suhteiden ja/tai harrastusmahdollisuuksien parantamisella on yhteyttä opiskelijoiden mielestä ylivertaisimpiin asioihin jatko-opintoihin hakeutumisessa. Sitä kautta opiskelijoiden kotiutumisen parantamisella lienee korrelaatiota mm. ammattikorkeakoulujen vetovoimaan ja ammattikorkeakouluopintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen.

Laadukas opetus

Laadullisessa tutkimuksessa haluttiin opiskelijoita haastatteleamalla täsmentää, mitä on laadukas opetus. Laadukas opetus osoittautui kyselytutkimuksen mukaan opiskelijoiden mielestä ylivoimaisesti tärkeimmäksi ylivertaiseksi tekijäksi jatko-opintoihin hakeutumisen suhteen – jopa 79 % opiskelijoista koki, että laadukas opetus on niin ylivertaista jatko-opintoihin hakeutumisessa, että hakisi ehdottomasti opiskelemaan Mamkiin tai Diakiin (kaavio 14).

Kysyimme opiskelijoilta, mikä on opiskelijan omasta mielestä laadukasta opetusta. Kukin opiskelija vastasi omin sanoin antaen yhden tai useamman vastauksen. Kaaviosta 17 ilmenee opiskelijoiden vastaukset laadukkaasta opetuksesta. Laadullisen tutkimuksen mukaan tärkein laadukkaasta opetuksen

tekijä opiskelijoiden mielestä on se, että teoriaa ja käytäntöä (harjoittelua ja työelämälähtöisyyttä) on sopivassa suhteessa – yli joka toinen (53 %) opiskelija oli tätä mieltä. Lähes yhtä tärkeä ja toiseksi tärkein laadukkaan opetuksen tekijä opiskelijoiden mielestä on ammattitaitoiset opettajat (47 %). Muita opiskelijoiden mielestä laadukkaan opetuksen tekijöitä tärkeysjärjestyksessä ovat kunkin opiskelijan huomioon ottaminen (26 %), vuorovaikutteinen ja dialoginen opetus (18 %), opetus mielenkiintoista ja innostavaa (11 %) sekä itsenäistä opiskelua riittävästi (8 %).

KAAVIO 17. Opiskelijoiden näkemyksiä laadukkaasta opetuksesta

Laadullisessa tutkimuksessa halusimme syventyä tutkimaan opiskelijoiden mielipiteitä opetuksen laadusta ja kehittämiskohteista Mamkissa. Kysyimme, onko opiskelijan omasta mielestä opetus laadukasta Mamkissa. Opiskelijoista yli kolme neljästä (76 %) piti Mamkin opetusta laadukkaana tai erittäin laadukkaana. Tutkimuksen mukaan opiskelijoista 24 % piti opetuksen laatua Mamkissa laadukkaana, mutta samanaikaisesti puutteita todettiin olevan. Yksikään opiskelija ei ollut sitä mieltä, että opetus ei olisi laadukasta Mamkissa – puutteita toki koettiin olevan.

Tutkimuksessa kysyimme opiskelijan mielipiteitä siitä, miten opiskelija itse kehittäisi Mamkin opetusta, jotta se olisi laadukasta. Opiskelijoista 42 %, joiden jokaisen näistä mielestä opetus Mamkissa oli laadukasta tai erittäin laadukasta.

dukasta, eivät osanneet sanoa Mamkin opetuksen laadussa kehitettäviä kohteita. Kaavio 18 ilmentää opiskelijoiden näkemyksiä, miten kehittää Mamkin opetusta, jotta se olisi laadukasta. Kaksi opiskelijoiden mielestä tärkeintä kehittämiskohdetta Mamkin opetuksen laadusta ovat lähes identtisiä verrattuna niihin tekijöihin, jotka ovat myös opiskelijoiden näkemyksiä laadukkaasta opetuksesta (kaavio 17) – opiskelijat kehittäisivät Mamkin opetuksen laatua ammatillisesti tai pedagogisesti pätevämmillä opettajilla (18 %) ja toivomalla enemmän työelämälähtöisyyttä (16 %).

KAAVIO 18. Mamkin opetuksen laadun kehittämiskohteita opiskelijoiden näkökulmasta

Kosunen & Mikkola (2001) toteavat laadukkaan opetuksen olevan opettajan ja oppilaan yhteistyötä. Voidaan ajatella, että tasapuolisuuden nimissä vastuu laadusta ja hyvästä oppimisesta jakautuu seuraavasti:

Opettajan vastuu: 50 % Opetuksen suunnittelu + toteutus

Oppijan vastuu: 50 % Opiskelijan oppimisteot

Opetuksen suunnittelu: (25 % laadun varmistuksesta)

Opetuksen suunnittelu on olennaista laadun varmistuksessa. Kokemus on opettanut, että mitä paremmin valmisteltu opetuskokonaisuus, sitä parempi

opettamistulos on ainakin opettajan omasta mielestä. Opetuksen suunnittelua tapahtuu lähes koko ajan.

Laadukkaan opetuksen peruselementit ovat opettajan laadukas ammattitaito ja laaja tietämys aiheesta sekä laadukas oppimisympäristö (kirja, oppimateriaalikooste tai verkkopohjainen materiaali), joka mieluiten on itse koottu tai valmistettu.

Myös laadukas esittämistapa, johdonmukaisuus, tilanteenhallinta- ja ohjaustaidot ovat laadukkaan opetuksen peruselementtejä. Hyvät pedagogiset ja vuorovaikutustaidot kuuluvat hyvän opettajan opetukseen, kuin myös itsensä kehittäminen ja halu kehittää omaa ainettaan. Myös oman riittämättömyyden tunnistaminen tarvittaessa edesauttaa laadukkaan opettajuuden kehittymistä. Opettajan tulisi olla tietoinen oman työympäristönsä lisäksi yhteiskunnasta ja oppilaiden oppimisympäristöstä ja yrittää vaikuttaa sen parantamiseen ja oppimiskokemusmahdollisuuksien luomiseen oppilaille.

Miten tulevaisuudessa?

Onkin hyvä kysymys, miten tulevaisuudessa siirtymävaihetta toiselta asteelta tulisi kehittää – vastaus on moninainen eikä pelkästään yhdellä lauseella selitettävissä, eikä kysymys ole yksinkertaisimmasta päästä vastata. Emme kuitenkaan tarvitse taikalaseja selvittääksemme olennaiset seikat siirtymävaiheen kehittämisessä – olemme hyvällä polulla, kun tutkimme opiskelijoiden mielipiteitä asiasta. On tekijöitä, jotka opiskelijat kokevat puutteellisiksi ja joita voisimme kehittää siirtymävaiheen ohjauksessa – meidän pitäisi, ja se varmasti onkin yksi tärkeimmistä asioista, nähdä siirtymävaihe toiselta asteelta jatko-opintoihin ja eritoten ammattikorkeakouluun juuri opiskelijan silmin.

Aloitetaan ajatuksista toisen asteen ohjauksen kehittämisestä. Toisella asteella opinto-ohjausta jatko-opintoihin tulisi antaa enemmän, useammalle, henkilökohtaistaen ja opiskelijaa kuunnellen. Myös urasuunnitelma tulisi tehdä

opiskelijoille toisella asteella. Lisäksi ammatinvalinnanohjausta tulisi tuoda suoraan opiskelijoiden luo ammatinvalinnanpsykologin vierailuilla toiselle asteelle. Nämä seikat ilmenevät sekä kysely- että haastattelututkimuksessa. Saamiamme tuloksia tukevat Nummisen ym. (2002), Vuorisen ja Wattsin (2012), Hornbyn (2003), Lairion ym. (1999c), Mehtäläisen (2001 ja 2003) sekä Kivekkään (2001) aiemmin tekemät tutkimukset. Numminen ym. (2002) ovat myös todenneet, että opinto-ohjaus toisella asteella ei lisännyt työelämä tietoutta. Sama ilmeni myös kysely- että laadullisessa tutkimuksessa. Opiskelijat kaipaavat etenkin työpaikkavierailuja sekä työnantajien vierailuja kouluissa. Toimenpiteet vaativat kuitenkin resursseja ja lisäksi tai vähintään resurssien kohdentamista. Toisen asteen opinto-ohjauksen kehittämällä voisi olla hyvin positiivinen yhteys paitsi välivuosien pitämisen suhteen myös jatko-opintojen keskeyttämisen ehkäisemisessä. Hornby (2003) on tullut omista tutkimuksissaan samaan johtopäätökseen. Haastattelututkimuksissa saatiin samansuuntaisia tuloksia. Onko hyvin suunniteltu jo puoliksi tehty, kun ajatellaan opiskelijoiden jatko-opintosuunnitelmien tärkeyttä, suorimpia teitä halutulle uralle ja opintojen jatko-opintojen keskeyttämisen ehkäisyä? Maksaako resurssien käyttö itsensä takaisin epäsuorasti tulevaisuudessa lyhempinä välivuosina, pidempinä urina ja opintojen keskeyttämisten vähenemisenä?

Ammatinvalinnanohjauksen ja urasuunnitelman tekemisen vähäisyys ilmeni sekä kysely- että haastattelututkimuksissa. Jo opetussuunnitelman perusteissa ilmenee ammatinvalinnanohjauksen ja urasuunnitelman tärkeys. Tutkimuksissamme yli puolet uskoi, että urasuunnitelmasta olisi saattanut olla apua jatko-opintojen suhteen. Myös Numminen ym. (2002), Vuorinen ja Watts (2012) sekä Kivekäs (2001) ovat päätyneet samaan tulokseen.

Toisen asteen ohjauksen kehittämiseen sekä siirtymävaiheeseen toiselta asteelta jatko-opintoihin liittyy myös seuraava opiskelijoiden mielestä tärkeä seikka: ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja opettajien vierailut toisella asteella ja vierailut ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulun väen tulisi jalkautua kentälle vierailemalla toiselle asteelle esitellen ammattikorkeakou-

luopintoja. Lisäksi toisen asteen opiskelijat tulee tutustuttaa opintoihin vierailukäynneillä ammattikorkeakouluissa. Etenkin niissä ammattikorkeakouluissa, joissa vetovoiman suhteen koetaan harmaita hiuksia, toimet voisivat olla tehokkaita.

Opiskelijat olivat saaneet tietoa siirtymävaiheesta pääosin internetistä sekä haku- ja valintaoppaista. Lisäksi opiskelijoiden mielestä parhaina keinoina saada tietoa nähtiin internet, haku- ja valintaoppaat, amk-opiskelijoiden ja opettajien vierailut toisella asteella sekä tutustumiskäynnit ammattikorkeakouluissa. Siirtymävaiheessa ammattikorkeakouluihin internetin käyttöä tulee ylläpitää ja voisi edelleen kehittää tarjoamalla informaatiota siirtymävaiheesta nettiin – vaikkapa sosiaalisen median kautta. Toimisiko sosiaalinen media työkaluna aloittaville ammattikorkeakouluopiskelijoille esim. siirtymävaiheen asioiden tiedottamisessa ja kysymyksissä, joita opintonsa aloittavat opiskelijat voisivat sosiaalisessa mediassa pohtia. Opiskelijaryhmät alkaisivat muodostua mahdollisesti jo ennen varsinaista opiskelun aloittamista sosiaalisessa mediassa, joka voisi luoda opiskelijan silmin niin kovin tärkeiksi koettuja ystävyysuhteita. Voisimme vähentää monen opiskelijan kokeman informaatiojyrän alle jäämisen tunnetta tasoittaen, selkeyttäen ja porrastaen informaation määrää ja samalla luoden tärkeitä kaveruussuhteita. Siirtymävaihe kuitenkin koetaan osittain sekavaksi kyselytutkimuksen ja Alatuvan (2007) tutkimuksen perusteella.

Tutkimusten mukaan ylivertaisimmat viisi asiaa jatko-opintoihin hakeutumisessa olivat laadukas opetus, taloudellinen tuki opiskelun aikana, motivoiva opiskeluympäristö, mukavat opettajat ja mukavat kaverit. Ammattikorkeakoulutasolla opetuksen laatua tulee ylläpitää ja kehittää – opiskelijoiden mielestä se voisi tapahtua tarjoamalla työelämälähtöisyyttä opinnoissa unohtamatta teoriaa. Työelämälähtöiset projektit tai eri yritysten työelämälähtöiset ongelmat ja niiden ratkaiseminen opinnoissa parantaisivat opetuksen laatua opiskelijoiden näkökulmasta. Lisäksi opettajien ammattitaitoa on pidettävä yllä ja kehitettävä pitääksemme yllä laadukasta opetusta. Työelämälähtöiset

projektit ja opettajien ammattitaidon kehittäminen kulkevat käsi kädessä tukien toisiaan.

Tekemällä yhteistyötä työelämän ja yritysten kanssa voimme samalla tehdä sitä tärkeää aluekehitystyötä, joka on ammattikorkeakoulujen yksi tärkeä tehtävä. Samaan aikaan voimme antaa laadukkaampaa opetusta ja opiskelijoille valmiuksia hallita tulevia työelämänsä haasteita paremmin. Kosunen & Mikkola (2001) ovat päätyneet samoihin tutkimustuloksiin. Voisiko olla ajatusta aluekehitystyön nimissä kehittää opintojen työelämälähtöisyyttä ja opettajien sekä opiskelijoiden työelämä tietoutta, ja samaan aikaan edesauttaa opiskelijoiden taloudellista tukea opintojen aikana luomalla eri yritysten kanssa esim. parivuotisia yhteistyösopimuksia. Näissä ammattikorkeakoulujen ja yritysten parivuotisissa yhteistyösopimuksissa voitaisiin räätälöidä yritysten kanssa yhteistyökuvion malleja, joissa ammattikorkeakoulussa tarjoaisimme esim. muutamia työelämätarpeisiin pohjautuvia tutkimus- tai kehitysprojekteja toteutettavaksi integroituneena opetukseen. Vastineeksi yritys tarjoutuisi takaamaan, että yksi tai kaksi palkallista kesätyöpaikkaa olisi taattu kyseisille opiskelijoille kesän, tai ainakin osan kesästä, ajaksi.

Koulutuspolun rakentuminen ja opintojen sujuvuus riippuvat yksilöllisten valmiuksien ohella myös sosiaaliseen ympäristöön liittyvistä tekijöistä. Pelkkä oman alan löytyminen ei riitä, vaan kouluttautumiseen tarvitaan myös perheen tai lähipiirin antama emotionaalinen, sosiaalinen ja taloudellinen tuki koulusta saadun kannustuksen lisäksi (Laaksonen 2005). Perheenjäsenen aineellisen tuen koettiin auttavan keskittymistä opiskeluun, vähentävän työssäkäynnin tarvetta ja lisäävän opiskeluun käytettävää aikaa.

Opintotuki on kuitenkin suomalaisen opiskelijan ensisijainen taloudellinen tukimuoto. Se koostuu opintorahasta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Yksi opintotuen myöntämisedellytyksistä on juuri taloudellisen tuen tarve, mutta opintotukijärjestelmä mahdollistaa myös pienimuotoisen työnteon opiskeluaikana. Suomalaisen opiskelijan mediaanitulo oli 780 euroa kuukaudessa eli 230 euroa pienempi kuin keskimääräinen tulo. Tämän perus-

teella itsenäisesti asuvaa suomalaista korkeakouluopiskelijaa on pidettävä pienituloisena. Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan opiskelijatalouksista 82 prosenttia kuului pienituloisten ryhmään. Opiskelun kannalta riittävän taloudellisen turvan koettiin auttavan jaksamaan ja lisäävän uskoa opinnoissa suoriutumiseen. (Laaksonen 2005.)

Tarpeeksi hyvä ja motivoiva fyysinen ja sosiaalinen opiskeluympäristö on edellytys opiskelukyvylle. Joillekin opiskelijoille rauhallinen oma soluhuone kaikkine mahdollisine syrjähtämismahdollisuuksineen (esim. netti, ircci ja pelit) on riittävä. Jotkut toiset opiskelijat taas eivät pysty lainkaan opiskelemaan kotonaan, vaan tarvitsevat häiriöttömän tilan, jossa syrjähtämisen mahdollisuudet on minimoitu. Joillekin taas yksin opiskelu ei toimi, vaan he tarvitsevat pienryhmän, jonka kanssa käydä läpi kurssiaineistoa. Joku taas ei siedä hiljaista lukutilaa, vaan tarvitsee taustalla soivan musiikin, jotta pystyy löytämään oikean lukuvireen. Opiskeluympäristöön luetaan fyysisen ympäristön lisäksi mukaan myös sosiaaliset ympäristöt eli erilaiset viralliset ja epäviralliset opiskeluryhmät. Hyvä opiskeluympäristö mahdollistaa opiskelijan vuorovaikutustaitojen, aloitekyvyn ja pitkäjänteisyyden kehittymisen. Se myös kannustaa opiskelijan aktiivisuutta, luovuutta, itsenäistä ajattelua ja oppimismotivaatiota sekä mahdollistaa turvallisen kasvun ja kehityksen.

Myös ammattikorkeakoulutasolla opintojen henkilökohtaistaminen olisi tärkeää – HOPS pitäisi tehdä kaikille opiskelijoille henkilökohtaisten opinnot ja ottamalla kukin opiskelija huomioon jo ammattikorkeakouluopintojen aloitusvaiheessa. HOPS toimii kaksisuuntaisesti sekä kokonaisvaltaisena suunnitelmana sekä koko opiskelijan opintopolun ajan että oppilaitoksen ohjausprosessina.

Yli joka toinen opiskelija toi tutkimuksessamme esille tärkeänä seikkana myös opettajien mukavuuden. Mitä se mukavuus on? Tämä olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe.

Viimeisenä, muttei vähäisimpänä, tulisi luoda puitteet opiskelijoille solmia sosiaalisia ja ystävyyssuhteita opintojensa aikana. Opiskelijat pitävät kaveruussuhteita erityisen tärkeinä tekijöinä jatko-opintoihin hakeutumisessa. Kaveruussuhteita voidaan luoda esim. harrastusten parissa – harrastusmahdollisuuksien kehittäminen on pieni, mutta tärkeä osa koko opiskelun pelikenttää. Sekä ammattikorkeakoulut että kaupungit voivat kehittää toimintaansa ja ympäristöönsä tarjoamalla puitteita harrastusmahdollisuuksille ja elinikäisille kaveruussuhteille – kukapa meistä ei olisi kiitollinen ja muistelisi ilolla omia opiskeluaikojaan mukavien kavereiden kanssa. Nämä kaveruussuhteet kestävät usein koko eliniän. Opiskelu, puhumattakaan elämästä, ei ole mitään ilman kunnan kavereita. Vai onko...

LÄHTEET

- Abbot, R.D., Hill, K. G., Catalano, R.F. & Hawkings, J.D. 2000. Predictors of early high school dropout: a test of five theories. *Journal of educational psychology* 92 (3), 568–582.
- Ahola, S. & Mikkola, J. 2004. Opinto-ohjaus, muutos ja epävarmuus. *Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 62*, Digipaino, Turku.
- Alatupa, S. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Sitra.
- Finlex. Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630. Viitattu 13.11.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>
- Garam, I. & Ahola, S. 2001. Suuntana tulevaisuus. Tutkimus varsinaissuomalaisen abiturienttien koulutustavoista, -suunnitelmista sekä niiden taustalla olevista käsityksistä. Länsi-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto, Turku.
- Hoikkala, T. 2010. Mediatyhteiskunnan yhteisöt ja nuoruus. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010. Duodecim. Suomen Akatemia.
- Hornby, G.. A model for counselling a in schools. Teoksessa Hornby, G. & Hall, C. & Hall, E. 2003. *Counselling pupils in schools. Skills and strategies for teachers*. Routledge Falmer, London. 12–22.
- Huhtala, M. & Lilja, K. 2008. Ongelmalliset oppijat. Opetushallitus. Helsinki: EditaPrima Oy.
- Kivelä, S. 2004. Ammattikoululaiset elämänsfäreillä – Turkulaisten ammattikoululaisten suuntautuminen koulutukseen, työhön, vapaa-aikaan ja tulevaisuuteen. *Sosiologian pro gradu*, Turun yliopisto.
- Kivekäs, M. 2001. Ammatillinen koulutus nuoren selviytymisen ja syrjäytymisen pelikenttänä. Teoksessa Kivekäs, M. & Suopajarvi, K. (toim.) *Syrjään-pudotettu vai oman polkunsa kulkija. Nuori ammatillisen koulutuksen keskeyttäjä*. Kotkan kaupungin sivistystoimi.
- Kolehmainen, S. 2001. Esipuhe. Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim.) *Mutkatonta opiskelua? Puheenvuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä*. Hämeen ammattikorkeakoulu. Oped -projekti. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 5–9.
- Kosunen, T. & Mikkola, A. 2001. Opettajankoulutuksen tavoitteet ja todellisuus. *Kasvatus* 32 (5): 478–492
- Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun – Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tarinoita peruskoulusuhteesta ja

elämäntutkimuksesta peruskoulun jälkeen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 26.

Laaksonen, E. 2005. Esteetön opiskelu yliopistoissa. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 2005:6.

Lairio, M. & Puukari, S. & Varis E. 1999. Opinto-ohjaajan toimenkuva. Teoksessa Lairio, M. & Puukari, S. (toim.) Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopistopaino, 1999c. 21–41.

Lairio, M. & Nissilä P. 2003. Ohjausasiantuntijuutta eri kouluasteille – Opinto-ohjaajakoulutus 30 vuotta. Teoksessa Lairio, M. & Puukari, S. (toim.) Ohjauksen uudet orientaatiot. Jyväskylän yliopistopaino, 2003. 13–19.

Mehtäläinen, J. 2001. Joustavat koulutusväylät ja uranvalinta. Osaraportti I: Koulutusväylän valinta ja ensimmäinen lukuvuosi toisella asteella. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja, A12:2001.

Mehtäläinen, J. 2003. Joustavat koulutusväylät ja uranvalinta. Loppuraportti. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja, A2:2003.

Merimaa, E. 2004. Oppilaan ja opiskelijan ohjaus perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmassa. Teoksessa Kasurinen H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksissa. Opetushallitus, Vammala. 71–81.

Nivala, E. & Saastamoinen, M. 2007. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja kon-teksti. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria: perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 73. Helsinki, 8–27.

Numminen, U., Jankko, T., Lyra-Katz, A., Nyholm, N., Siniharju, M. & Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Arviointi 8/2002. Helsinki: Opetushallitus.

Nummenmaa, AR. 2002. Ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä. Teoksessa Linjala, J-P. (toim.) Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Hki: Edita, 128–141.

Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, 91. Joensuun yliopisto.

Opetusministeriö. 2007. Opintojen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma. Opetusministeriön monisteita 2007:2. Helsinki.

Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Vastapaino. Tampere.

Rinne, R. 2001. Koulutuspolitiikan käänne ja nuorten syrjäytyminen. Teoksessa Jauhiainen, A. & Rinne, R., Tähtinen, J. (toim.) Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Suomen kasvatustieteen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 1. Turku, 91–138.

Sutinen, R. 2010. "Loistava perhe, mahtavat kaverit ja koulussa menee hyvin!" Lappilaisten nuorten hyvinvoinnin ankkurit. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 53. Rovaniemi.

Timonen, H. 2012. Ohjaus ammattikorkeakoulussa. Raportti. Mamk.

Sennett, R. 2007. Uuden kapitalismin kulttuuri. Suom. K. Koskinen. Vastapaino. Tampere.

Vehviläinen, S. 2001. Ohjaus vuorovaikutuksena. Gaudeamus, Helsinki 2001.

Vuorinen, R.; Watts, A. G. (toim.) 2011. European Lifelong Guidance Policies: Progress Report 2011–12: A Report on the work of European Lifelong Guidance Policy Network 2011–12.

MONIAMMATILLISUUDEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET TERVEYSALAN PILOTISSA

Riitta-Liisa Jukarainen, Sirpa Kauppi

Yhdessä enemmän

Uraohjaus-hankkeen yhtenä tavoitteena oli ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyön avulla luoda uusia toimenpiteitä, joilla tuettaisiin opiskelijoiden opiskelutaitoja ja oppimisvalmiuksia. Uusien toimintamallien avulla voidaan vahvistaa myös opiskelijoiden omien opintojen ja uran suunnittelua. Tavoitteena oli lisäksi kehittää ristiinopiskelumahdollisuuksia ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun välillä.

Opiskelijan siirtyessä toisen asteen opinnoista ammattikorkeakouluun voidaan tehdä aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT). Aiemmin hankittua osaamista voidaan tunnistaa ja tunnustaa muun muassa todistusten, osaamisportfolion ja näytön perusteella. (Haltia & Jaakola 2009, 24–26.) Lähihoitajalle tämä on mahdollista siirryttäessä opiskelemaan ammattikorkeakouluun. Tämän asian varmistaminen oli myös tavoitteena Uraohjaus-hankkeessa.

Terveysalan pilotissa on tehty moniammatillisena yhteistyönä ennaltaehkäiseviä kotikäyntejä (ehko-käyntejä) ja niiden seurantakäyntejä sekä akuuttihoiton simulaatio-opetusta. Mukana toiminnassa on ollut sosionomi-, lähihoitaja-, sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoita Mikkelin ammattikorkeakoulusta ja Etelä-Savon ammattiopistosta. Terveysalan pilotissa on ollut tavoitteena vahvistaa uraohjausta, harjoitella moniammatillista yhteistyötä ja mahdollistaa ristiinopiskelu.

Pilotin toiminnassa on korostunut moniammatillinen yhteistyö aidoissa työelämän tilanteissa, koska useat eri alan opiskelijat ovat työskennelleet keskenään ja myös Mikkelin seudun terveyskeskuksen työntekijöiden kanssa. Moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntii-

joiden työskentelyä yhdessä siten, että valta, tieto ja osaaminen jaetaan (Kontio 2010, 8). Eri alojen asiantuntijat toimivat yhteistyössä tavoitteellisesti, ja tällainen työote on keskeinen väline, jonka avulla voidaan vastata terveyden edistämisen, varhaiseen puuttumisen ja tukemisen kasvaviin haasteisiin (Haarala ym. 2008, 117). Eri alojen asiantuntijoiden tavoitteellinen yhdessä toiminen on väline, jonka avulla voidaan löytää kuhunkin tilanteeseen sopiva toimintamalli. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuvat asiakaslähtöisyys, tiedon ja erilaisten näkemysten kokoaminen yhteen, hyvä yhteistyö sekä vuorovaikutus. Lisäksi tarvitaan kykyä rajojen ylitykseen ja verkostojen huomiointiin. (Kontio 2010, 8.)

Ennaltaehkäisevät kotikäynnit

Kevään 2011 aikana suunniteltiin ehko-käyntejä (ennakoivat kotikäynnit 75-vuotiaille mikkeliäläisille) yhteistyössä Mikkelin kaupungin Seniorisentterin työntekijöiden (sairaanhoitajan ja sosionomin) kanssa. Seniorisentteri on osa Mikkelin palvelutuotantoyksikössä tehtävää ennaltaehkäisevää työtä, ja se tukee niitä yli 65-vuotiaita, jotka eivät ole säännöllisten sosiaali- ja terveyspalvelujen piirissä. Työn tavoitteena on vahvistaa asiakkaiden selviytymistä ja hyvinvointia kotona. (Seniorisentteri.) Ennaltaehkäisevien kotikäyntien tarkoituksena on tukea iäkkään aktiivista elämistä ja asumista kotona entistä pidempään. Kotikäynneillä selvitetään tuen ja palveluiden tarvetta sekä annetaan asiakkaalle tietoa palveluista ja erilaisista tukimuodoista. (Haarala ym. 2008, 429.)

Opiskelijoiden yhtenä tavoitteena oli, että he osaavat toimia moniammatillisessa työryhmässä. Toisena tavoitteena oli, että he osaavat selvittää ikääntyneen asiakkaan kokonaistilanteen ja edistää hänen terveyttään sekä toimintakykyään. Terveystoimintaopiskelijoilla oli mahdollisuus opetella motivoivaa haastattelua sekä tiiminjohtamista.

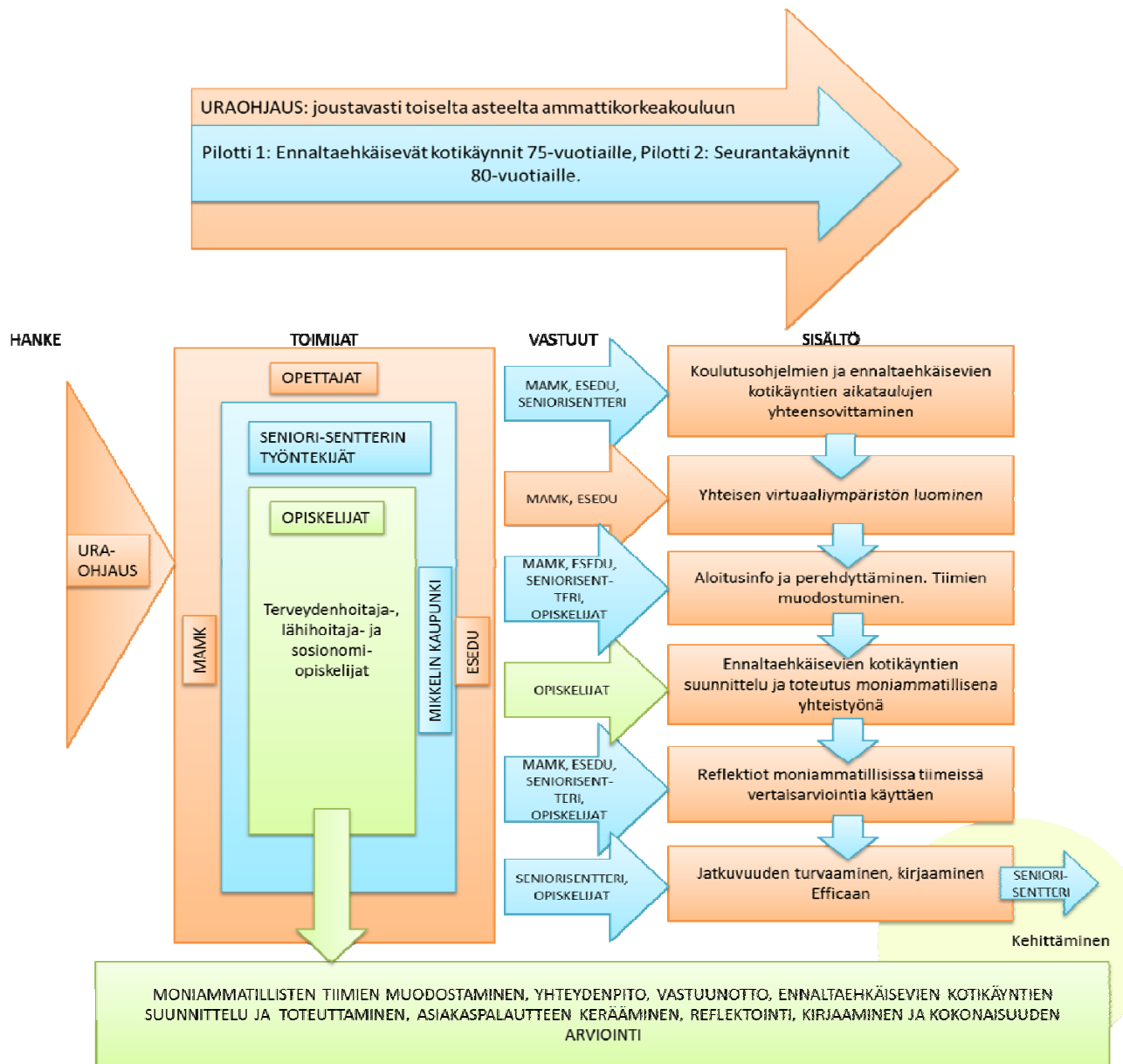
Kotikäynnit toteuttivat syksyn 2011 aikana moniammatilliset tiimit, jotka muodostuivat sosionomi- (5), lähihoitaja- (18), sairaanhoitaja- (4) ja tervey-

denhoitajaopiskelijoista (23). Opiskelijoille järjestettiin yhteinen infotilaisuus syyskuussa 2011, ja heidän käyttöönsä luotiin Moodle-oppimisympäristö. Tiimit tapasivat toisiaan prosessin aikana ja sopivat muun muassa työnjaosta ja yhteisistä tavoitteista. Syksyn aikana opiskelijat tapasivat 28 asiakasta useamman kuin yhden kerran. Mukana yhteistyössä oli myös Seniorisentterin työntekijöitä, jotka olivat mukana alkuorientaatiossa ja loppurefleksiossa sekä auttoivat opiskelijoita asiakastietojen sähköisessä kirjaamisessa. Loppurefleksiossa opiskelijat arvioivat omaa ja tiimin toimintaa sekä kertoivat tärkeimmät havainnot ja päätelmät asiakkaan tilanteesta.

Opiskelijoilta ja muilta toimijoilta saadun palautteen pohjalta ehko-prosessia tarkasteltiin kriittisesti ja siihen tehtiin muutoksia (kuvio 1). Keväällä suoritettiin ehko-käyntien toinen pilotointi, jossa oli mukana 12 terveydenhoitaja-, 8 lähihoitaja- ja 4 sosionomiopiskelijaa. Tällä kertaa kohderyhmänä olivat 80-vuotiaat asiakkaat, joille oli jo tehty aiemmin ehko-käynti. Näitä ns. seuranta-käyntejä tehtiin 12, ja niihin valikoitui asiakkaat, joilla oli ilmennyt tarpeita ensimmäisellä käynnillä uuteen tapaamiseen myöhemmin.

Seniorisentterin kaksi työntekijää oli vahvemmin mukana alkuorientaatiossa kuin ensimmäisellä kerralla. Sen aikana käytiin lävitse tarkemmin ehko-lomake, kotona suoritettavat testit ja prosessin kulku. Kotona suoritettavat testit olivat asiakkaan toimintakyvyn arviointia varten, joita opiskelijat pääsivät harjoittelemaan kotikäynneillä. Näitä testejä olivat: MMSE (muistitesti), GDS-mittari (myöhäisiän depressioseula) sekä ABC-kysely (toiminnallinen tasapaino).

Opiskelijoille annettiin myös velvoite säännöllisiin tiimitapaamisiin, jotta tiedonkulkua, yhteisten tavoitteiden asettamista ja arviointia voitiin vahvistaa. Ohjausprosessissa oli mukana yksi opettaja sosionomi- ja lähihoitajakoulutuksesta sekä kaksi opettajaa hoitotyön koulutusohjelmasta ammattikorkeakoulusta. (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Ennaltaehkäisevät kotikäynnit Mikkelin kaupungin ja oppilaitosten välisenä yhteistyönä (Anne Ulmanen)

Simulaatio-opetus

Simulaatio-opetuksella tarkoitetaan todellisen tilanteen jäljittelemistä opetus-tilanteessa. Opetuksessa voidaan keskittyä käden taitojen harjoitteluun, kommunikointiin ja muuhun keskeiseen ryhmätyön (CRM, crisis resource management) alueeseen potilasturvallisuuden parantamiseksi. (Hallikainen & Väisänen 2007, 436.)

Simulaation osa-alueina on suunnittelu, toteutus (case), sekä simulaation jälkipuinti eli debriefing, joka on tapahtuman tärkein pedagoginen osuus. Suunnitteluvaiheessa opettajat asettivat simulaatiolle tavoitteet, laativat tapahtumaan ongelmat tavoitteiden mukaan, sekä suunnitelmat ja varasuunnitelmat simulaation kulusta.

Uraohjaus-hankkeen akuuttihoitotyön simulaatio-opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistui Etelä-Savon ammattiopistosta yksi ja Mikkelin ammattikorkeakoulusta kaksi hoitotyön opettajaa. Opiskelijoista 20 oli sairaanhoitajaopiskelijoita ja 10 ensihoitoon suuntautuvia lähihoitajaopiskelijoita. Yhteistä simulaatio-opetusta oli yhteensä 18 tuntia.

Ammattikorkeakoulussa simulaatio-opetus on ollut yhtenä opetusmenetelmänä jo muutaman vuoden, kun Etelä-Savon ammattiopistossa simulaatio-opetus on vasta käynnistymässä. Koska simulaatio-opetus oli ammattiopiston lähihoitajaopiskelijoille vierasta, tälle ryhmälle oli aluksi omana ryhmänään kolme kertaa opetusmenetelmään ja simulaatioympäristöön tutustumista, jonka jälkeen oli viisi yhteistä oppimistapahtumaa sairaanhoitajaopiskelijoiden kanssa.

Tehdyissä simuloinneissa opiskelijat ovat voineet toteuttaa aitoa moniammatillista yhteistyötä harjoitellessaan polikliinisten akuuttipotilaiden hoitamista aitoa käytännön tilannetta jäljittelevässä ympäristössä. Jokaiseen simulaatioon laadittiin vuorovaikutukseen ja johtamiseen (CRM) sekä hoitotaitoihin (tekniset) liittyviä tavoitteita. Harjoiteltavia asioita olivat muun muassa rintakipu-, aivohalvaus-, trauma- ja elvytyspotilaan hoitaminen. Osa opiskelijoista toimi moniammatillisena tiiminä, ja toiset seurasivat tapahtumaa videokuvan välityksellä. Tämän jälkeen koko ryhmä kävi ohjaajien johdolla reflektoiden läpi oppimistavoitteiden kannalta keskeiset asiat. Simulaatioiden lisäksi lähihoitaja- ja sairaanhoitajaopiskelijoille järjestettiin akuuttihoitotyön opintojaksoilla yhteisopetuksena myös kuusi tuntia asiantuntijaluentoja uhkatilanteista.

Ennaltaehkäisevien kotikäyntien arviointia

Syksyllä 2011 ennaltaehkäisevien kotikäyntien toteutukseen Etelä-Savon ammattiopistosta osallistui lähihoitajakoulutuksen vanhustyöhön suuntautuvia aikuisopiskelijoita. He opiskelivat iltamonimuotoryhmässä, mutta ehko-asiakasprosessien toteuttamisen aikana he olivat kaksi viikkoa työssäoppimisjaksolla, minkä tavoitteet sopivat hyvin ehko-prosessiin. Oppimistavoiteina oli työskennellä vanhustyön eettisten periaatteiden mukaan, käyttää ammatillisia vuorovaikutustaitoja, suunnitella, toteuttaa ja arvioida vanhusten hoitoa ja palvelua ottaen huomioon asiakkaan voimavarat ja osallisuus sekä ohjata vanhuksia ja heidän läheisiään terveyden edistämässä, erilaisten palvelujen hakemisessa ja käytössä. Keväällä 2012 ehko-seurantakäyntejä teki 6 nuoriso- ja 2 aikuispuolen lähihoitajaopiskelijaa, jotka suorittivat tutkinnon pakollista kuntoutumisen tukeminen -osaa.

Terveydenhoitajaopiskelijat opiskelivat vaihtoehtoisissa ammattiopinnoissa terveydenhoitotyötä, ja ennaltaehkäisevät kotikäynnit kuuluivat ikääntyneen terveydenhoitotyön opintojaksoon. He olivat opiskelleet jo aiemmin gerontologista hoitotyötä ja harjoitelleet kotihoidossa. Ehko-käyntien ja niiden seurantalukäyntien tavoitteet sopivat hyvin loppuvaiheen opiskeluun, koska nyt oli mahdollisuus harjoitella tiimijohtamista ja motivoivaa haastattelua. Sairaanhoitajaopiskelijat olivat palvelukeskus Elixirissä kotisairaanhoidon harjoittelujaksolla.

Mukana olleet sosionomiopiskelijat olivat toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita, jotka suorittivat hankkeessa vapaasti valittavia opintoja tai seniori- ja vanhustyöhön liittyviä opintoja. Opiskelijoilla oli kertaluontoinen alkupe-rehdytys seniori- ja vanhustyöhön opettajan johdolla, jonka jälkeen he opiskelivat itsenäisesti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Toiminnallisen osuuden jälkeen opiskelijat kirjoittivat syventävän raportin oppimisestaan sekä teoria-tietoa ikäihmisen toimintakyvyn tukemisesta omia kokemuksiaan yhdistäen. Sosionomiopiskelijan keskeisenä haasteena hankkeessa oli palveluohjauksen osaamisen vahvistaminen asiakastyössä ikäihmisen kanssa.

Lähihoitajaopiskelijoiden työssäoppimisen jakso mahdollisesti riittävän ajan­käytön asiakasprosesseihin, mutta käytännössä ehko-käyntejä jouduttiin so­pimaan muillekin viikoille johtuen Mamkin opiskelijoiden opintojen aikatau­luista. Aikuisopiskelijat pystyivät kuitenkin tiimissä ottamaan vastuuta pro­sessien toteutumisesta, niin että 2-3 asiakasprosessia toteutui jokaisen opiske­lijan kohdalla. Eniten käytännön hankaluuksia aikataulujen sovittamisessa oli niillä opiskelijoilla, jotka asuivat Mikkelin ulkopuolella. Pilotin alkuinfossa ei jäänyt riittävästi aikaa ensimmäiseen tiimipalaveriin, mikä haittasi joidenkin tiimien toiminnan käynnistymistä ja asiakasprosessin etenemistä. Opiskelijat olisivat tarvinneet myös selkeämmän ohjeistuksen tiimitapaamisiin, jotta tiimityöskentelyä olisi voitu hyödyntää tehokkaammin ehko-prosessissa.

Aikuisopiskelijoilla ammattieettiset periaatteet ja vuorovaikutustaidot olivat jo hyvin hallussa, mutta voimavaralähtöiseen työskentelyyn vanhustyössä saatiin uutta näkökulmaa sekä etenkin uusia oppimiskokemuksia palveluoh­jauksessa ja Effican käytössä. Lisäksi yhteistyö Seniorisentterin kanssa oli useimmille uusi, avartava kokemus. Terveystenhoitajaopiskelijat kokivat joi­denkin asioiden olevan tuttuja kotihoidon harjoittelujaksolta, jolloin oppi­mismotivaatio ei ollut kaikkein parhain kaikkien kohdalla. Vastuunottaminen tiimin johtamisesta oli myös joillekin opiskelijoille haastavaa, koska esimer­kiksi sovitusta aikatauluista ei pidetty kiinni.

Erityisen tärkeänä ehko-prosessissa koettiin moniammatillinen tiimityösken­tely tulevaa työelämää varten, niinpä sosionomiopiskelijan mukanaoloa olisi toivottu kaikkiin tiimeihin. Sosionomi-opiskelijoiden vahvuus oli palveluoh­jaus, jota tarvitaan ennaltaehkäisevässä kotikäyntityössä. Sosionomiopiskeli­jat kokivat roolinsa tiimissä ja kotikäynneillä hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Asiakkailta oli ollut monia kysymyksiä palveluista ja tukimuodoista. Mo­niammatillisen opiskelijatiimin toiminnassa koettiin eri opiskelijoiden vah­vuuksien täydentäneen hyvin oppilaiden keskinäistä osaamista.

Ensimmäisen pilotoinnin jälkeen ehko-prosessia selvennettiin ja ohjeistusta laadittiin tarkemmiksi (kuvio 1). Alkuorientaatioon varattiin neljä tuntia, ja

siellä oli mukana opettajien lisäksi Seniorisentterin kaksi työntekijää. Siellä käytiin lävitse EHKO-lomake, prosessi ja kotikäynneillä suoritettavat testit. Lisäksi jätettiin riittävästi aikaa tiimien muodostumiselle. Lähihoitajaopiskelijoille tuli paljon uusia oppimiskokemuksia, ja yhteistyö ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa koettiin mielenkiintoisena myös jatko-opintojen kannalta, koska tiimikeskusteluissa sai tietoa terveydenhoitajan ja sosionomin opinnoista sekä sai työskennellä yhteisellä Moodle-alustalla. Sosionomi- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden palautteen mukaan toisessa pilotoinnissa onnistuttiin suunnittelussa ja käyntien toteutuksessa sekä tiimien yhteistyössä ensimmäistä pilottia paremmin.

Opiskelijoiden arvioidessa omaa toimintaansa tiimin jäsenenä pääsääntöisesti koettiin, että vastuuta otettiin hyvin ja toiminta tiimissä oli tasavertaista ja sujuvaa. Tiedottaminen oli onnistunutta; tiedotuskanavia käytettiin hyvin tai ainakin riittävästi. Osa opiskelijoista koki ehkot mielenkiintoisena oppimisprosessina, jolloin motivaatio oli korkealla. Osan mielestä ehkot taas olivat ylimääräisiä tehtäviä, jotka olivat päällekkäisiä muiden oppimistehtävien kanssa. Näin ollen osa oppimistavoitteista jäi saavuttamatta. Oppimisen kannalta hyviä tilanteita olivat toteutetut reflektiot ja vertaisarviointi.

Organisointi tiimeissä oli haasteellista kolmen opiskelijan aikataulujen yhteensovittamisen takia; muita kursseja, oppimistehtäviä, opinnäytteen tekemistä samaan aikaan ja oppilas joutui jopa olemaan toisen opettajan tunneilta pois ehko-käynnin järjestymiseksi. Joissakin tiimeissä työnjako sujui hyvin, joissakin kaivattiin esim. tiiminvetäjän rooliin selkeämpää ohjeistusta. Muun muassa kirjaamisen toteutus jäi epäselväksi – kenelle se kuului. Lisäksi aikataulun sovittaminen Seniorisentterin antamiin aikoihin toi oman lisähaasteensa. Asiakastietojen siirtämisessä tiimin jäseneltä toiselle jäi parannettavaa sekä yhteenvedon tekemisessä ennen reflektio-tapaamista. Moniammatillisen tiimin toiminta koettiin hyvänä. Muutamissa ryhmissä korostettiin myös tiimin joustavaa toimintaa ja tasavertaisuutta sekä annettiin jopa rakentavaa palautetta toiselle.

Opiskelijat kokivat vahvuutenaan vuorovaikutuksen ja eettisyyden toteutumisen asiakastyössä; toiminta oli asiallista, asiakasta kunnioitettiin ja salassapitovelvollisuus huomioitiin niin hyvin kuin mahdollista.

Asiakaspalautetta kerättiin kummastakin pilotoinnista. Asiakaspalaute oli pääsääntöisesti hyvää, ja opiskelijoiden tekeminä ehkoihin suhtauduttiin myönteisesti. Jotkut asiakkaat olisivat halunneet parempaa palveluohjausta. Opiskelijoilla ei ollut tähän vielä kaikilta osin riittäviä valmiuksia. Niissä tiimeissä, joissa oli mukana sosionomi-opiskelija, palveluohjaus toimi paremmin.

Simulaatio-opetuksen arviointia

Moniammatillisissa simulaatioissa tartuttiin ristiinopiskeluryhmien aikataulujen yhteensovittamiseen sekä ryhmädynamiikan haasteisiin. Opiskelijat pitivät simulaatio-opetusta hyödyllisenä ja toivoivat lisää samanlaisia oppimistilanteita, mutta ongelmaksi koettiin vierauden tunne opiskelijoiden kesken. Opiskelijat olisivat halunneet mieluummin opiskella omissa ryhmissään. Vierauden tunteeseen vaikutti se, etteivät ryhmät päässeet aikatauluongelmien vuoksi tutustumaan toisiinsa ennen simulaatioiden aloittamista.

Ryhmäkoko toi omat haasteensa. Koska ensihoitoon lähihoitajaopiskelijoita oli 10 ja sairaanhoitajaopiskelijoita 20, sairaanhoitajaopiskelijoista harva pääsi simulaatiotilanteissa toimijaksi. Lisäksi ryhmien oppimisprosessit olivat eri vaiheissaan yhteisten simulaatioiden alkaessa. Lähihoitajaopiskelijoilla oli aikaisempaa osaamista simuloinnissa käsiteltävien potilastilanteiden hoidosta, ja he olivat siirtymässä viimeiseen työssäoppimiseensa ennen valmistumistaan, kun taas ryhmässä mukana olleet sairaanhoitajaopiskelijat vasta aloittivat akuuttihoiton opintonsa.

Moniammatillisuus ja tiimityö ovat olennainen osa akuuttihoitotyötä ja ensihoitopalvelua, joten sitä olisi hyvä harjoitella jo opiskeluaikana. Opiskelijat ovat kuitenkin herkkiä ja epävarmoja omasta osaamisestaan, joten simulaati-

oiden kaltaisessa heittäytymistä ja itsensä likoon laittamista vaativassa opetusmetodissa opiskelijoilla tulisi olla riittävästi aikaa saavuttaa ryhmässä turvallisuuden ja luottamuksen tunne ennen toiminnan aloittamista.

Mahdollisuudet ja haasteet

Terveysalan pilotissa opiskelijaryhmien kokemusta voi jatkossa hyödyntää monin tavoin opintojen sisältöjen suunnittelussa sekä toivottavasti myös käytännön toteutuksessa. Moniammatillisen työskentelyn harjoittelu opiskeluaikana antaa paremmat valmiudet eri ammattiryhmien väliseen työskentelyyn työelämään siirryttäessä.

Pilotissa oppilaitosten opintojen eriaikaisuus asetti erittäin suuret haasteet, mutta toivottavasti tulevaisuudessa tätä on mahdollista kehittää. Esedu on siirtymässä syksyllä 2013 6-jaksojärjestelmästä 4-jaksojärjestelmään, jolloin tulee selvittää, lisääntyvätkö vanhustyön ristiinopiskelun mahdollisuudet lähihoitajaopiskelijoille Mamkissa. Mamkissa on käytössä 5-jaksojärjestelmä.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon, lähihoitajakoulutuksen uudessa opetussuunnitelmassa on kaikille valinnaisena tutkinnon osana vanhusten kotihoito ja huolenpito (10 ov), johon ennakoivat kotikäynnit sopisivat mitä parhaimmin sekä tavoitteidensa että toteutuksensa puolesta. Kaikille valinnainen osa syventää vanhustyön voimavaralähtöistä työtettä, erilaisten mittarien käyttöä sekä palveluohjausta, joka on jo vaativa osaamisalue asiakastyössä.

Terveydenhoitajien koulutuksen tulisi sisältää enemmän ikääntyneiden terveydenhoitoon liittyviä opintoja ja käytännön harjoittelua. Ikääntyneiden määrä kasvaa, ja Suomen väestön ikääntymisessä erityispiirteenä on yksin asuminen. Terveydenhoitajat ovat ehkäisevän työn asiantuntijoita, ja heidän tehtävänsä on edistää iäkkäiden ihmisten terveyttä. (Haarala ym. 2008, 420.)

Yhteiskunnassa meneillään oleva palvelurakennemuutos ja ennalta ehkäisevän toiminnan painottaminen vanhustyössä lisää myös sosiaalialan osaajien

tarvetta vanhustyössä. Hankkeen ennaltaehkäisevät kotikäynnit vahvistivat käsitystä palveluohjauksen merkityksestä kotona asumisen tukemisessa.

Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneista osa hakeutuu jatko-opiskeluihin Mikkelin ammattikorkeakouluun, jolloin lähihoitajakoulutuksen aikana hankittua osaamista voidaan tunnustaa ja tunnustaa. Ennaltaehkäisevät kotikäynnit ja akuuttihoidon simulaatio-opetus voisivat olla sellaisia asioita, joista opiskelijalla olisi mahdollisuus hakea ahointia.

Haasteena terveysalan pilotissa ovat olleet kahden oppilaitoksen opintojen eriaikaisuus ja jaksojärjestelmät, opiskelijoiden ja myös opettajien erilaiset aikataulut, mutta myös muut työelämän haasteet. Mahdollistavatko Mikkelin kaupungin Seniorisentterin resurssit ehkojen toteutuksen ja opiskelijoiden ohjauksen jatkossa? Pilotin kokemuksen mukaan ehkojen seurantakäynnit olisivat helpoimmin toteutettavissa ja näin vähemmän kuormittavia sekä aikaa vieviä henkilöstölle. Suunnittelua niiden toteuttamiseksi on siis toivottavasti mahdollisuus jatkaa, sillä tulevaisuuden työelämään tarvitaan tiimityöskentelytaitoisia vanhustyön osaajia sekä sosiaali- että terveysalalla.

Simulaatio-opetuksessa haasteina ovat käytännön järjestelyt ja resurssit. Haasteita aiheuttavat myös ryhmien suuret koot ja tilojen käyttömahdollisuudet, koska simulaatio-opetus toteutetaan pienissä ryhmissä. Samoin kuin ehko-käyntien kohdalla, haasteen tuo erilaiset jaksojärjestelmät. Asiantuntijoiden yhteisluennot voisivat olla toteuttamiskelpoisia myös tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Haarala, Päivi, Honkanen, Hilikka, Mellin, Oili-Katariina, Tervaskanto - Mäentausta, Tiina 2008. Terveystenhoitaja osaaminen. Helsinki: Edita.

Hallikainen, Juhana & Väisänen, Olli 2007. Simulaatio-opetus ensihoidossa. *Finnanest* 2007; 40 (5).

Haltia, Petri & Jaakkola, Raimo (toim.) 2009. Osaaminen esiin. Näkökulmia tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Helsinki: Edita.

Kontio, Mari 2010. Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA-hanke. Oulu.

Seniorisentteri. <http://www.mikkelinseutusote.fi/vanhuspalvelut/ennaltaehkaeisevae-toiminta>

YHDESSÄ KAMPUKSELLA - LÄHIHOITAJAN OPISKELU AMMAT- TIKORKEAKOULUSSA

Päivi Jäppinen, Saara Nurmi

Koulutuskeskus Agricola on Kirkkopalvelut ry:n alaisuuteen kuuluva oppilaitos, joka tarjoaa monipuolisia koulutusvaihtoehtoja nuorille, aikuisille ja erityistä tukea tarvitseville. Ammatillisista perustutkinnoista Koulutuskeskus Agricolassa voi opiskella lähihoitajan, lastenohjaajan sekä kodinhuoltajan ammatin. (Koulutuskeskus Agricola 2012.)

Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) toimii verkostomaisesti toteuttaen koulutus-, aluekehitys- ja tutkimustoimintaa seitsemällä eri paikkakunnalla: Helsingissä, Järvenpäässä, Kauniaisissa, Oulussa, Porissa, Pieksämäellä ja Turussa. Diakissa on viisi koulutusohjelmaa, jotka ovat sosiaalian, hoitotyön, viittomakielen tulkin ja puhuttujen kielten tulkkauksen koulutusohjelmat sekä englanninkielinen sosiaalian koulutusohjelma Degree Programme in Social Services.

Koulutuskeskus Agricola ja Diak Itä toimivat samalla kampuksella Pieksämäellä. Agricolassa on noin 600 opiskelijaa, joista lähihoitajaopiskelijoita on noin 300. Diak Idässä on opiskelijoita noin 450. Oppilaitoksilla on yhteiset opetustilat. Kirkkopalvelut ry (Koulutuskeskus Agricolan taustayhteisö) on omistajaosakkaana myös Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy:ssä. Kirkkopalvelut tuottaa kampuksella ruokapalvelut Agricolan ja Diakin opiskelijoille. Diakin kirjasto palvelee myös Agricolan opiskelijoita ja henkilökuntaa.

Vaikka toiminta on samalla kampuksella, pedagogista yhteistyötä oppilaitosten välillä on viime vuosina ollut vähän. Aikanaan toteutettiin Väylä-opintoja, joihin Agricolan opiskelijoita osallistui Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Diakin yhteisessä hankkeessa. Väylä-opinnot eivät kuitenkaan osoittautuneet opiskelijoiden keskuudessa vetovoimaisiksi. Kaikkiaan sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneita lähihoitajataustaisia opiskelijoita Diak Idässä on runsaasti. Syksyllä 2012 aloittaneista opiskelijoista lähihoitajan tut-

kinto oli Diakin opiskelijarekisterin mukaan noin 40 %:lla 70 aloittaneesta opiskelijasta.

Miksi Uraohjaus-hanke?

Lähihoitajakoulutus (sosiaali- ja terveysalan perustutkinto) antaa opiskelijalle runsaasti valmiuksia toimia hoitotyön ammattilaisena. Jos lähihoitaja jatkaa alan opintoja ammattikorkeakoulussa, hän on todennäköisesti opintojen alkessa hyvin erilaisella ammatillisen osaamisen tasolla kuin lukiosta tuleva opiskelija. Olisi tärkeää, että lähihoitajakoulutuksen tuoma osaaminen saataisiin näkyväksi. Lähihoitajatutkintoon on ollut mahdollista sisällyttää ammattikorkeakouluopintoja vuoden 2010 alusta lähtien. Tämän ajateltiin aukaisevan uuden mahdollisuuden uraohjaukseen sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden tutustumiseen ammattikorkeakouluopintoihin. Näiden asioiden vuoksi Koulutuskeskus Agricolassa nähtiin tarve kehittää yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa. Uraohjaus-hanke osoittautui ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi.

Diakin sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintojen koulutusohjelmien opetussuunnitelmat sisältävät opintokokonaisuuksia vammaisuudesta, vanhuudesta, mielenterveydestä ja päihteistä, ammatillisuudesta, arvoista ja etiikasta. Sosionomien opetussuunnitelmaan kuuluu myös lääkehoidon opiskelua viiden opintopisteen laajuisesti. Myös sairaanhoitajakoulutuksen opetussuunnitelma sisältää osaamistavoitteita, joihin liittyviä valmiuksia lähihoitajatutkinnon suorittaneet ovat arvioineet omaavansa.

Näihin kokemuksiin perustuen Uraohjaus-hankkeessa päätettiin lähteä etsimään lähihoitajakoulutuksen sekä sosionomi- ja sairaanhoitajakoulutuksen tuottamaa samantasoista osaamista. Yhteiskunnan kannalta on taloudellista ja tarkoituksenmukaista, jos ammattikorkeakouluopintoja suunnitteleva lähihoitajaopiskelija suorittaa valinnaisia opintojaan ammattikorkeakoulussa. Kun nämä opinnot valitaan ammattikorkeakoulututkinnon opetussuunnitelman opinnoista, on aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen mah-

dollista myöhemmin, jos opiskelija tulee tutkinto-opiskelijaksi. Näin saadaan opiskeluaikojä lyhennettyä ja saman osaamisalueen päällekkäistä opiskelua vähennettyä. Tämä tavoite on esitetty myös opetusministeriön osaamisen tunnustamista koskevassa työryhmämuistiossa (Opetusministeriö 2007:4).

Lähihoitajatutkinnon kaikille valinnainen tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon (lähihoitajatutkinnon) perusteet uudistettiin 17.2.2010. Uudistuksen yhteydessä lähihoitajatutkintoon lisättiin mahdollisuus entistä joustavammin suorittaa osia muista ammatillisista tutkinnoista. Ammattikorkeakouluopintoja on uudistuksen jälkeen mahdollisuus suorittaa 10 opintoviikon laajuisesti *kaikille valinnaisessa tutkinnon osassa*. *Kaikille valinnainen tutkinnon osa* sisältyy 90 opintoviikon laajuisiin ammatillisiin opintoihin. (Opetushallitus 2010.)

Kaikille valinnaisessa tutkinnon osassa on (Koulutuskeskus Agricolassa) mahdollista suorittaa oppilaitoksen oma Vanhusten kotihoito ja huolenpito -kurssi, yrittäjyyskurssi tai ammattikorkeakouluopintoja Diak Idässä tai Mikkelin ammattikorkeakoulun avoimessa ammattikorkeakoulussa. Lisäksi tähän tutkinnon osaan voi käyttää lukio-opintoja. Uraohjaus-hankkeen aikana on mallinnettu opinto-ohjaussuunnitelma uraohjauksen sisällöstä ja aikataulusta (Taulukko 1).

Opiskelijat perehdytetään *kaikille valinnaisen tutkinnon osan* opiskelumahdollisuuksiin ensimmäisenä lukukautena opinto-ohjauksen tunneilla. Ohjauksen tavoitteena on kannustaa opiskelijoita valitsemaan ammattikorkeakouluopintoja, mikäli heidän uratavoitteenaan on ammattikorkeakouluopintoihin jatkaminen. Toisena lukukautena opinto-ohjauksen uraohjaustunneilla perehdytään tarkemmin kaikille valinnaisen tutkinnon osan opintoihin ja niiden aikatauluun. Opiskelijat valitsevat tutkinnon osan opinnot toisen lukukauden alussa, jonka jälkeen opinto-ohjaaja järjestää erilliset ohjaustilaisuudet eri ammattikorkeakoulujen opintoja valinneille opiskelijoille. Ohjaustilaisuuksissa opiskelijat perehtyvät opintojen suorittamiseen ja aikatauluihin

kyseisessä ammattikorkeakoulussa. Kolmantena lukukautena opiskelijat valitsevat opiskeltavat kurssit, ja neljäntenä lukukautena he opiskelevat kursseilla. Opiskelu jatkuu viimeisen opintovuoden aikana. Opinto-ohjaajalta opiskelijat saavat tarvittaessa lisäohjausta kurssien suorittamiseen. Opiskelijoille on varattuna lukujärjestykseen ajankohtia, jolloin he voivat tehdä opintoja pienryhmissä.

Taulukko 1. Koulutuskeskus Agricolan opinto-ohjaajan vuosityösuunnitelma kaikille valinnaisen tutkinnon osan informoinnista ja ohjauksesta

1.lukukausi	2.lukukausi	3.lukukausi	4.lukukausi	5.lukukausi	6.lukukausi
Informaatio Kaikille valinnaisesta tutkinnon osasta	Kaikille valinnaisen tutkinnon osan valinnat ja amk-infot	Amk-opintokursien valinnat	Amk-opintojen tekeminen	Amk-opintojen tekeminen	Amk-opintojen tekeminen: oltava valmiina 10ov / 15op

Miten lähihoitajaopiskelija voi opiskella Diakissa?

Uraohjaus-hankkeessa lähihoitajaopiskelijoille järjestettiin ohjaustilaisuuksia Diakin opinnoista ja niiden toteutustavoista. Tilaisuudet toteutettiin joko Adobe Connectin kautta tai lähiperehdytyksenä oppilaitoksella. Koska Diak Idässä kaikki opinnot on monimuotoistettu, oli tärkeää avata lähihoitajaopiskelijoille monimuoto-opiskelun periaatteita. Osallistujille selvitettiin ne vaihtoehdot, joista heidän oli mahdollisuus valita omaan tutkintoonsa opintoja. Diak Idässä valintamahdollisuuksia oli ammattiopinnoista ja vapaasti valittavista opinnoista. Melko määräävänä tekijänä oli kiinnostuksen lisäksi se, mitkä toteutukset aikataulullisesti olivat mahdollisia, jos opintokokonaisuudessa oli lähijaksoja. Täysin verkko-opintoina toteutuvat kurssit oli tietysti helpompi sijoittaa Agricolan opintojen aikatauluihin. Valintamahdollisuuksiin vaikutti myös se, mitä edeltävää osaamista opinnot vaativat.

Diakin opinnoista kiinnostuneet opiskelijat ottivat henkilökohtaisesti vielä yhteyttä Diakin opinto-ohjaajaan ja sopivat seuraavasta ohjausajasta. Tällöin käytiin perusteellisemmin lähihoitajaopiskelijan kanssa läpi hänen kiinnostuksensa kohteena olevien opintojen tavoitteita, sisältöjä, ajoitusta ja toteutustapaa. Tässä ohjaustilanteessa opiskelijalle usein realisoituivat todelliset mahdollisuudet opiskella ammattikorkeakoulussa omaan tutkintoon liittyviä opintoja. Useat opiskelijat jäivät vielä pohtimaan valintojaan. He ilmoittivat lopulliset päätöksensä opinto-ohjaajalle sähköpostilla. Sen jälkeen opinto-ohjaaja joko puhelimitse tai AC:n välityksellä ohjasi opiskelijan ilmoittautumista opintoihin. Diakissa käytetään oppimisalustana Fronter-alustaa. Opiskelijoiden piti saada Diakin verkkotunnukset päästäkseen työskentelemään näille opintokokonaisuuskohtaisille oppimisalustoille. Tämä taas edellytti opiskelijoiden ilmoittautumista Diakin avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiksi. Mielenkiintoa herättäneiden kurssien aikatauluongelmien vuoksi lopulta yksi lähihoitajaopiskelija valitsi ammattikorkeakouluopintojen suorittamisen Diakissa.

Lähihoitajaopiskelijan opinnot toteutuivat Diakin opiskelijoiden kanssa samoissa opetusryhmissä yhteisten periaatteiden mukaisesti. Hankkeen aikana lähihoitajaopiskelijaa ohjaavilla opintokokonaisuuksien opettajilla on ollut mahdollisuus saada lisäresurssia opiskelijan perehdytykseen ja ohjaukseen. Suorittamistaan opinnoista lähihoitajaopiskelija on saanut erillisen Diakin avoimen ammattikorkeakoulun todistuksen, jonka opiskelija on toimittanut itse Koulutuskeskus Agricolan opintotoimistoon. Diakin opinto-ohjaaja ja opintokokonaisuuksien vastuupettajat pyysivät opiskelijalta palautetta. Muutoin opiskelija on antanut opinnoistaan normaalin Diakin käytännön mukaisen opintokokonaisuuspalautteen.

Miten lähihoitajaopiskelijan oppiminen onnistui Diakissa?

Lähihoitajaopiskelija valitsi kevään 2012 opinnoiksi monimuoto-opetuksena toteutettavat Aikuissosiaalityön (5 op) ja verkko-opiskeluna toteutettavat

Päihdetyön (10 op) opinnot. Opiskelijaa kiinnostivat laajemmatkin mielenterveys- ja päihdetyön opinnot, mutta niitä ei kevään 2012 tarjonnassa ollut.

Opintokokonaisuuksissa opettaa ja ohjaa useampi opettaja. Lähihoitajaopiskelijalle nimettiin kuitenkin vielä ohjaava opettaja, jonka puoleen opiskelijaa kehoitettiin kääntymään ohjaustarpeen ilmaantuessa. Lisäksi opinto-ohjaaja oli hänen käytettävissään. Opiskelija ei itse ollut oma-aloitteisesti yhteydessä opinto-ohjaajaan kertaakaan. Opinto-ohjaaja oli opiskelijaan yhteydessä kummankin opintokokonaisuuden aikana kolme kertaa tiedustellen kuulumisia ja opintojen etenemistä. Kaikki tuntui menevän hyvin.

Opiskelijan kokemukset opinnoista olivat melko myönteiset, kuten hän itse opinto-ohjaajan pyytämässä palautteessa kirjoitti: "Olen hyödyntänyt tätä ohjausta sillä, että kysyn jos on jotain epäselvää, mutta siihen ei ole ollut tarvetta kun ovat aikuissosiaalityön tehtävän ryhmäkin neuvonut asioissa ja fronterilla on ollut hyvät ohjeet. Tiimit on toimineet hyvin, oon itse ollut vähän "musta lammas" kun kaikki on niin uutta ja ihmeellistä ollut, ja kirjalliset ohjeet ovat olleet niin tarkkoja ja on välillä vähän tuntunut että sitä on taakana muille kun on itse ihan uusi näissä kaikissa jutuissa. Olen onnistunut yksinkertaisesti siinä, että mä olen edennyt näissä opinnoissa ja saanut tehtäviä valmiiksi ajoissa ja näin, olen jo ihan ylittänyt itseni! Mä uskon selviäväni näistä AMK-opinnoista ihan kunnialla, ja varsinkin päihdetyön verkkokurssi vaikuttaa aivan ihanalta! tuo aikuissosiaalityö ei nyt ihan vastannut odotuksiani."

Opettajat kokivat, että opiskelija ei itse kovin aktiivisesti hakenut ohjausta. Tarvetta olisi ehkä ollut erityisesti Diakin kirjallisen työn ohjeiden selvittämisessä ja atk-taidoissa. Lisäksi analyttistä, pohdiskeluvaa otetta tehtävissä olisi voinut vahvistaa. Lähihoitajaopiskelija sulautui muuhun opiskelijajoukkoon aika hyvin. Erityistä ohjaustarvetta ei noussut esiin. Opettajat antoivat tarkkaa ja yksityiskohtaista palautetta tehtävien yhteydessä. Jos lähihoitajaopiskelijoita tulee jatkossa Diakin opintoihin mukaan, voisi miettiä erilaisia ohjauksen väyliä. Kannattaisi kokeilla esimerkiksi oppimispaikka-tyyppistä

ryhmäohjausta, jossa olisivat mukana lähihoitajaopiskelijat eri opintokokonaisuuksista.

Ilmeisesti opiskelija sai vertaisohjausta ryhmän muilta opiskelijoilta. Hänen opinto-ohjaajalle lähettämästään palautteesta saa käsityksen, että tiimiläiset ja koko ryhmä ovat olleet ohjaajina. Vertaistuki on hyvä asia, mutta siitä voi olla myös rasitetta opiskelutovereille. Monimuoto-opiskelu edellyttää opiskelijalta ohjaushakuisuutta, joten haasteena on opettaa opiskelijaa hakemaan ohjausta. Opettajien ehdotus työpajaohjauksista tarjoaisi hyvän vaihtoehdon. Työpajaohjaus mahdollistaa ajatusten vaihdon myös toisten samassa tilanteessa olevien opiskelijoiden kanssa.

Lähihoitajaopiskelijan opiskelu Mikkelin ammattikorkeakoulussa

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) järjestää avoimessa ammattikorkeakoulussa useita kursseja verkko-opetuksena. Verkkokurssien opiskelu on mahdollista omassa tahdissa, omaan aikatauluun sovitellen, mutta kuitenkin tietyn aikarajan puitteissa. Lähihoitajaopiskelijoilla omaan aikatauluun sopivuus osoittautui tärkeäksi kriteeriksi opintoja valittaessa. Lisäksi Mamkin avoimen ammattikorkeakoulun kurssitarjotin oli melko laaja ja lähihoitajaopiskelijoita kiinnostava. Kurssien aikataulut sopivat kohtalaisen hyvin lähihoitajien omien opintojen aikatauluihin. Opiskelijat suorittivat seuraavia verkkokursseja: Haavanhoito, Terveysalan ammattilainen potilaan ohjaajana, Kivunhoito, Väkivaltatyö sekä Health care English.

Osa opiskelijoista suoritti Mamkin kursseja aivan itsenäisesti ilman Agricolan opettajien apua. Muutama opiskelija koki kuitenkin tarvitsevansa ohjausta ja neuvontaa kurssien opiskeluun. Ohjaajana toimi Uraohjaus-hankkeessa työskentelevä opettaja. Opiskelijoiden kanssa muodostettiin pienryhmä, jossa pohdittiin kurssien opiskelua. Pienryhmätyöskentely osoittautui onnistuneeksi toimintatavaksi. Toimintatapa on otettu huomioon myös tulevien opiskelijoiden kohdalla niin, että heille on mahdollistettu oppilaitoksen omien atk-luokkien käyttäminen pienryhmissä.

Opiskelijoiden antama palaute avoimen ammattikorkeakoulun opintojen opiskelusta oli hyvin positiivista. Heidän mielestään ohjaus Agricolan puolelta oli hyvää, ja he saivat neuvoja ja apuja aina niitä tarvitessaan. Lisäksi opintokurssit Mamkissa olivat innostavia ja riittävän haasteellisia, jotta mielenkiinto pysyi yllä. Opiskelijat saivat positiivisia oppimiskokemuksia siitä, että he selviytyivät ammattikorkeakoulutasoisista opinnoista. Lisäksi opiskelijat kokivat, että heille on oikeasti hyötyä näiden opintojen suorittamisesta.

Ajatuksia yhteistyöstä Mamkin kanssa

Kaikille valinnaisen tutkinnon osan opintojen alkuvaiheessa Uraohjauksen hanketyöntekijä oli yhteydessä Mamkin avoimen ammattikorkeakoulun henkilökuntaan ja kertoi Agricolan opiskelijoista ja heidän aikatauluistaan ammattikorkeakouluopiskelussa. Yhteistyö osoittautui joustavaksi ja opiskelijalähtöiseksi. Lisäksi Mamkin avoimen ammattikorkeakoulun opinnot ovat toisen asteen opiskelijoille maksuttomia.

Avoin ammattikorkeakoulu lisäsi lähihoitajaopiskelijoiden tarpeiden mukaan opetustarjontaa ajankohtaan, jolloin opiskelijoiden oli mahdollista suorittaa ammattikorkeakouluopintoja. Lisäksi avoimen ammattikorkeakoulun opettajat nopeuttivat valmistuvien opiskelijoiden kurssisuoritusten tarkastamista ja todistusten kirjoittamista, jotta arvioinnit ennättivät opiskelijoiden lähihoitajatutkinnon tutkintotodistuksiin mukaan.

Mamkissa arviointiasteikko on 1–5. Lisäksi arviointimerkintänä voidaan käyttää hyväksyty-merkintää (Hyv). Ammatillisessa koulutuksessa arviointiasteikko on 1–3, eikä tutkintotodistukseen voi merkitä hyväksyty-merkintää (Hyv). Mamkissa opiskelleiden lähihoitajaopiskelijoiden arvioinnit saatiin neuvottelemalla muunnettua ammatillisen koulutuksen asteikolle. Yhteistyö toimi kokonaisuutena hyvin mutkattomasti.

Yhteistyö Mamkin avoimen ammattikorkeakoulun kanssa jatkuu hankkeen jälkeenkin. Mamkissa on huomioitu hienosti pienen opiskelijaryhmän kurssi-

toiveet ja aikataulut. Jatkossa aikataulutukset saadaan varmaankin täsmäämään vielä paremmin, jolloin opiskelu helpottuu.

Mietteitä Agricolassa ja Diakissa

Tulevaisuudessa avoimessa ammattikorkeakoulussa suoritettujen opintopisteiden määrä merkitsee ammattikorkeakoulujen rahoituksessa kahta prosenttia. On siis tärkeää löytää mahdollisimman paljon avoimen ammattikorkeakoulun opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita. Lähihoitajaopiskelijat, joiden urahaaveena siintää vielä opiskelu sosionomiksi tai sairaanhoitajaksi, ovat mahdollisia opiskelijoita monestakin syystä. Näiden valinnaisten opintojensa myötä he saavat kokemuksen ammattikorkeakouluopiskelusta. Opiskellessaan ammattikorkeakoulussa sosionomi- ja sairaanhoitajaopiskelijoiden kanssa samassa ryhmässä, he samalla kehittävät myös osaamistaan monialaisesta työskentelytavasta.

Kokemus opiskelusta ammattikorkeakoulussa voi auttaa realisoimaan urahaaveita, niitä vahvistaen tai jossain tapauksessa myös muuttaen. Tästä syystä olisi tärkeää, että opiskelukokemuksesta muodostuisi myönteisesti tulevaisuuteen vaikuttava ja rohkaiseva. Ammattikorkeakouluopintoja suunnittelevan opiskelijan tulee saada valita opinnot kuitenkin siten, että hänellä on realistiset mahdollisuudet niistä selvitä sekä ajallisesti että tavoitteiden osalta. Siksi oppilaitosten välinen vuoropuhelu opiskelujen suunnittelussa on välttämätöntä. On tarpeellista yhdessä suunnitella ammattikorkeakouluopintojen ajoitus ja tarjonta. Lähihoitajaopiskelijan tulee olla jo edennyt opinnoissaan, jotta ammattiopinnot ammattikorkeakoulussa onnistuvat. Perusopintoja voidaan tietysti tarjota lähihoitajaopiskelijoille jo opintojen varhaisessa vaiheessa, mutta ne eivät ehkä kiinnosta heitä. Sen sijaan ammattiaineet kiinnostavat.

Yhteistyö Diakin ja Agricolan kesken on ollut vaivatonta, koska oppilaitokset ovat samalla kampuksella. Opettajien ja opinto-ohjaajan on ollut mahdollista nähdä kasvotusten ja keskustella asioista. Myös opiskelijoiden on helppo siirtyä opiskelemaan samoissa fyysisissä tiloissa eri oppilaitokseen. Hankaluute-

na ovat vain erilaiset aikataulutukset. Koulutuskeskus Agricola on kuusijaksjärjestelmässä, ja Diak Idän opinnot ovat monimuoto-opintoja, jolloin lähijaksoja on muutama päivä kuukaudessa. Lähijaksot eivät välttämättä osu sellaiseen ajankohtaan, jolloin Agricolan puolella on opiskelijoille varattuna aikaa ammattikorkeakouluopintoihin.

Ammattikorkeakouluopintoja suunnittelevan oli Uraohjaus-hankkeessa mahdollisuus opiskella tukiaineita, jotka todennäköisesti auttoivat opintojen etenemisessä. Tukiaineina opiskelijat suorittivat tiedonhankinnan ja portfolioyöskentelyn kurssit. Tiedonhankinta-kurssilla opiskelijat saivat lisävalmiuksia tiedonhankintaan ja tekstin tuottamiseen. Portfoliotyöskentelykurssilla opiskelijat perehtyivät ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmiin ja AHOT-prosessiin. Lisäksi he perehtyivät erilaisten portfolioiden tekemiseen. Tukikurssien aikana keskusteltiin myös ammattikorkeakouluopiskelusta ja pohdittiin meneillään olleiden kurssien ongelmakohtia yhdessä. Näin opiskelijat saivat tukea opiskeluunsa niin toisiltaan kuin opettajaltakin. Jatkossa on suunniteltava ja kehitettävä tukijärjestelmää ammattikorkeakouluopintojen ajaksi. Lähettävän koulun tulee myös arvioida opiskelijan selviytymistä ammattikorkeakouluopinnoista. Jos opinnot eivät ole edenneet toivotusti ammatillisella puolella, tuskin opiskelija onnistuu myöskään korkeakouluopinnoissa. Opiskelijan tulee olla myös valmis kirjoittamalla oppimiseen. Teoriaopintojen osalta opiskelu on enimmäkseen kirjoittamista ja lukemista tiimissä tai itsenäisesti. Tämä voi olla melkoinen yllätys, ellei siihen ole valmistautunut.

Koulutuskeskus Agricolassa on prosessin myötä huomattu, että lähihoitajaopiskelijat tarvitsevat ohjausta ja tukea ammattikorkeakouluopintojen opiskeluun. Erillisiä tukikursseja Agricolan ei ole resurssipulan vuoksi jatkossa mahdollista opiskelijoille tarjota, koska ammattikorkeakouluopintoja opiskelevia opiskelijoita on niin pieni määrä kerrallaan. Agricolassa järjestetäänkin asia jatkossa niin, että opinto-ohjaajan ohjaustunteja sijoitetaan ajankohtaan, jolloin opiskelijat suorittavat ammattikorkeakouluopintoja. Näin opinto-ohjaaja voi tarvittaessa tukea ja ohjata opiskelijoita opinnoissa. Lisäksi opiske-

lijoita ohjataan opiskelemaan kursseja pienryhmissä hyödyntäen vertaistukea ja oppilaitoksen atk-työskentelytiloja. Opiskelijoille kerrotaan myös entistä tarkemmin jo tutkinnon osan opintojen valintavaiheessa siitä, kuinka erilaista ja itseohjautuvaa ammattikorkeakouluopintojen opiskelu on. Agricolassa on pidetty lisäksi tutor-tunteja, joille ammattikorkeakouluopintoja jo aiemmin opiskelleet opiskelijat ovat tulleet kertomaan opintojen suorittamisesta. Näin uudet opiskelijat ovat saaneet opiskelijoiden näkökulman opintoihin ja toisaalta myös rohkaistuneet ammattikorkeakouluopintojen valitsemiseen. Tätä tutor-toimintaa tullaan jatkamaan Agricolassa tulevaisuudessakin.

Diak Idässä jatketaan kehittämistyötä, jotta ammattikorkeakouluopinnoista kiinnostuneiden lähihoitajaopiskelijoiden on mahdollista suorittaa siellä tutkintoonsa liittyvä valinnainen tutkinnon osa. Perehdytykset ammattikorkeakouluopintoihin toteutetaan Koulutuskeskus Agricolan lähihoitajaopiskelijoiden uraohjaussuunnitelman mukaan. Myös koko Diakin verkostossa asia otetaan esille. Diakilla on muitakin yksiköitä, joiden kanssa samalla kampuksella toimii lähihoitajakoulutusta tarjoava oppilaitos.

Diak Itä paneutui Uraohjaus-hankkeessa lisäksi lähihoitajakoulutuksen tuottaman osaamisen analysointiin. Tavoitteena oli verrata sitä sosionomi (AMK)- ja sairaanhoitaja (AMK)- tutkinnon osaamiskuvauksiin ja etsiä tavoitteiltaan samanlaista osaamista tuottavia opintoja. Sairaanhoitajatutkintoa opiskelevista opiskelijoista suuri osa on lähihoitajataustaisia sosiaali- ja terveysalan työkokemusta omaavia opiskelijoita. Samanlainen tausta on myös sosiaalialan koulutusohjelman opiskelijoilla.

Tutkinnon osan opiskelu ammattikorkeakoulussa ja lähihoitajakoulutuksen tuottaman osaamisen analyysi palvelevat jatkossa mahdollisesti opiskeluaikeiden lyhenemistavoitteen saavuttamista ja lisäävät tietoisuutta eri tutkintojen tuottamasta osaamisesta. Osaamisen tunnustamisessa on erilaisia käytäntöjä sen mukaan, millaisia näkemyksiä osaamisen tunnustamista tekevillä ammattilaisilla on. Osaamisen arviointiin vaikuttavia tekijöitä on useita. Tarvitaan tietoa toisten oppilaitosten opetussuunnitelmista, ja yhä enemmän

opiskelijoita tulee ohjata osaamisensa kuvaamiseen. Tarvitaan myös valtakunnallisia yhteistyöverkostoja, joissa voitaisiin työstää yhteisiä periaatteita esimerkiksi saman alan ammatillisten tutkintojen osaamisen tunnustamiseen ammattikorkeakoulututkinnoissa. Tämä on haasteellista, koska opetussuunnitelmat ovat kovin kirjavia esimerkiksi sosionomitutkinnoissa.

Kaiken kaikkiaan Uraohjaus-hanke avasi uusia näkymiä ja mahdollisuuksia ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyön kehittämiseen. Toimintamalleja arvioimalla ja uusia ratkaisuja etsimällä voimme tarjota lähihoitajaopiskelijoille mahdollisuuden opiskella ammattikorkeakouluopin-
toja ja myös hyödyntää kertynyttä osaamista jatko-opinnoissa. Vanha sananparsi pitänee tässäkin paikkansa: Kun on tahtoa, niin on tie.

LÄHTEET

Koulutuskeskus Agricola 2012. Lähihoitaja. Oppilaitoksen WWW-sivut.
<http://www.kkagricola.fi/lahihoitaja>. Luettu 30.10.2012.

Opetushallitus 2010. Opintojen rakenne. WWW-dokumentti.
http://oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/amatilliset_perustutkinnot/opintojen_rakenne. Päivitetty 12.7.2010. Luettu 30.10.2012.

Opetusministeriö 2007. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Yliopistopaino. Opetusministeriön työryhmämuistioita. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4.

AMMATILLISEN PERUSKOULUTUKSEN JA AMMATTIKORKEAKOULUN TEKNIIKAN ALAN OPETUKSEN MAHDOLLISUUKSIA JA HAASTEITA

Reetta Hirsimäki, Sari Paasonen

Uraohjaus-hankkeen tekniikan pilotti toteutettiin Etelä-Savon ammattiopiston (Esedu) kone- ja metalli-, puu-, rakennus- sekä pintakäsittelyalan ja Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) materiaalitekniikan insinörikoulutuksen yhteistyönä. Pilotissa oli tavoitteena kehittää ohjauksellinen ja opetuksellinen toimintamalli, jolla tuetaan ja edistetään opiskelijoiden urapolulla etenemistä ja syvennetään ammattiosaamista tekniikan alalla. Tavoite noudatteli hyvin Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosille 2011–2016 laadittua kehittämissuunnitelmaa, jossa pyritään vahvistamaan ammatillisten perustutkintojen tuottamaa työelämälähtöistä osaamista sekä laaja-alaisia ammatillisia valmiuksia (OKM 2011).

Uraohjaus-hankkeen pyrkimys ammatillisten opintojen joustavuuden lisäämiseen ja päällekkäisten opintojen karsimiseen oli myös johdonmukainen linjaus valtakunnallisesta koulutuksen kehittämissuunnitelmasta (OKM 2011). Tekniikan pilotin toiminnan suunnittelun lähtökohtana oli oppilaitosten yhteisten osaamisalueiden tunnistaminen. Opetuksen sisältöjen tarkastelulla voitiin selvittää, mitä osaamista ammatillisen perustutkinnon suorittaneella opiskelijalla jo on ja mitä siitä voidaan ammattikorkeakoulun aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamismenettelyllä (AHOT) tunnustaa. (Mamk 2010.)

Seuraavassa kirjoituksessa tarkastellaan tekniikan pilotissa käytettyjä erilaisia opetuksen toimintamuotoja. Siinä tuodaan esiin yhteistyön perusteita ja haasteita sekä arvioidaan mahdollisuuksia kehittää opetusta, ohjausta ja uusia toimintatapoja.

Mahdollisuudet joustaviin opintoihin

Ammatillisen perustutkinnon rakenne antaa opiskelijalle mahdollisuuden syventää tai laajentaa omaa ammatillista osaamistaan valinnaisuuden muodossa. Opintojen joustavuuden lisääminen ja tutkintojen suorittamistapojen monipuolistaminen onkin keskeisimpiä kehittämiskohteita Esedussa (Esedu 2012a).

Tulevaisuudessa Esedun opiskelijoilla tulee olemaan entistä enemmän mahdollista itse vaikuttaa oman opintopolun rakentumiseen. Se vaatii oppilaitokselta lisäpanostusta opintojen ohjaukseen. Uraohjaus-hankkeessa mukana olleet Esedun opinto-ohjaajat kehittivät Urasuunnittelun verkko-opintokokonaisuuden. Sen pilotoinnissa oli mukana myös ryhmäohjaajia. Moodle-alustalle luodun monipuolisen oppimateriaalin avulla opiskelijoiden on mahdollista saada ja hankkia tietoa niin työnhakua kuin jatko-opintojakin varten.

Opintojen joustavuutta hyödyntäen Esedun opiskelija voi jo ammatillisten opintojen aikana suorittaa ammattikorkeakoulun opintoja. Ammattikorkeakoulussa käytössä olevan, aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen kautta opiskelija voi osoittaa osaamistaan ja lyhentää opiskeluaikaansa myöhemmin jatko-opinnoissaan. (Mamk 2010.) Opiskeluajan lyhentyminen puolestaan tuottaa työelämään nopeammin osaavaa ja ammattitaitoista työvoimaa.

Ammattikorkeakouluun opiskelijat hakeutuvat pääsääntöisesti joko lukio-koulutuksen tai ammatillisen peruskoulutuksen jälkeen. Ammatillisen peruskoulutuksen jälkeen opiskelijalla on jo oman alansa ammatillista tuntemusta enemmän kuin lukiokoulutuksen suorittaneella. Ammattikorkeakoululle olisi tärkeää, että myös lukiokoulutuksen kautta tulleet opiskelijat saisivat teoreettisemmän opiskelun lisäksi käytännön osaamista valitsemallaan alalla. Ammattiopistossa on tähän käytännön opetukseen sopivat tilat ja laitteet sekä opettajilla vahva työelämäosaaminen.

Esedussa ammatillista perustutkintoa opiskeleva opiskelija, joka ei sisällytä opintoihinsa lukion opintoja kahden tutkinnon polkuna, voi vahvistaa matematiikan ja fysiikan osaamistaan ammattikorkeakoulun tarjoamalla propedeuttisilla kursseilla. Nämäkin kurssit on mahdollista sijoittaa jo ammatillisen perustutkinnon opintoihin valinnaisina, jolloin ne tulevat osaksi tätä tutkintoa, mutta tuottavat samalla jatko-opinnoissa vaadittavaa osaamista.

CAD-CAM osaamista ristiinopiskellen

Tekniikan pilotin toimintamallia lähdettiin kehittämään niiltä opetuksellisilta osaamisalueilta, jotka ovat oppilaitoksille yhteistä. Tietokoneavusteisen suunnitteluohjelman Computer Aided Design (CAD) käytön osaaminen mallinnuksessa ja tekninen toteutus Computer Aided Manufacturing -tekniikalla (CAM) todettiin kuuluvan ammattialan yhteisiin ammattitaitovaatimuksiin. Opiskelu suunniteltiin toteutettavaksi ristiinopiskeluna.

Ristiinopiskelussa Esedun kone- ja metallialan opiskelijat osallistuvat amk-opiskelijoiden rinnalla materiaalitekniikan Numerical Control / Computer Aided Manufacturing (NC/CAM) ammattiopintoihin. Toteutus suunniteltiin siten, että opinnoissa voidaan hyödyntää molempien oppilaitosten työstökoneita ja opettajien osaamista.

Ensimmäinen CAM-ristiinopiskelukurssi toteutettiin keväällä 2012. Pilotoinnin myötä opetuksen toimintamalli päätettiin vakiinnuttaa oppilaitosten yhteiseksi toimintamalliksi kone- ja metallialan sekä materiaalitekniikan koulutusohjelman opetuksessa. Syksyllä 2012 tietokoneavusteista CAM-opetusta tarjottiin myös puualan ja artesaanikoulutuksen opiskelijoille yhtenä mahdollisuutena rakentaa omaa yksilöllistä opintopolkua. Tilaisuuteen tarttui yksi puualan opiskelija.

Opettaja Ari Tiusanen (2012) arvioi yhteisten opetustilojen ja yhteistoiminnan madaltavan toisen asteen opiskelijoiden kynnystä hakeutua ammattikorkea-

koulun jatko-opintoihin. Hänen mukaansa se myös tarjoaa luonnollisen kokeusympäristön ammattilaisten yhteistyölle jo opiskeluaikana.

KUVA 1. Metallin työstämistä CAM-tekniikalla ristiinopiskellen (Reetta Hirsimäki)

Yhteisopetusta materiaalitekniikan laboratoriossa

Kone- ja metallialan sekä Materiaalitekniikan koulutusohjelman yhteistyötä jatketaan lukuvuonna 2012–2013 huolimatta Uraohjaus-hankkeen päättymisestä vuodenvaihteessa. Syyslukukaudeksi on varattu työjärjestyksiin tiistai ja torstai aamupäivät Mamkin materiaalitekniikan laboratoriossa tapahtuvaa yhteisopetusta varten. Esedussa koulutettavilla levyseppähitsaajilla ja koneistajilla on tuolloin mahdollisuus testata ja tutkia erityyppisten metallien ja metalliseosten käyttäytymistä testiolosuhteissa.

KUVA 2. Työskentelyä vetolaitteella (MAMK)

KUVA 3. Tulosten analysointia (MAMK)

Korttikoulutuksia ammattikorkeakoulun opiskelijoille

Etelä-Savon ammattiopistossa tarjotaan aikuiskoulutuksena erilaisia tekniikan alalla käytettyjä työelämän pätevyyskoulutuksia, esimerkkinä tulityökoulutus ja työturvakoulutus (Esedu 2012b). Koulutukseen osallistuneet ja testit läpäisseet opiskelijat saavat osallistumisestaan kortin, joka on edellytyksenä työelämässä toimimiselle. Alaan kiinteästi liittyvät työelämän pätevyyskoulutukset, ns. korttikoulutukset kuuluvat ammatillisten perustutkintojen opiskelijoille. Uraohjaus-hankkeen yhtenä tuloksena on tehty sopimus, joka mahdollistaa ammattikorkeakoulun opiskelijoiden osallistumisen mukaan perusopetuksen opetusryhmiin. Korttikoulutukset ovat kestoltaan yhdestä päivästä muutamaan päivään, jolloin ammattikorkeakoulun opiskelijan on helppo sijoittaa ne omaan opinto-ohjelmaansa. Koulutuksen ajankohta, paikka ja yhteyshenkilö ilmoitetaan ammattikorkeakoulun opintotoimistoon 15 päivää ennen sen alkua. Opiskelijoille kortti on maksullinen.

Riittävät lähtötiedot matematiikassa ja fysiikassa tekniikan opintoihin

Ammatillisessa peruskoulutuksessa matematiikan ja fysiikan opintojen tavoitteet eivät välttämättä kata kaikkea sitä osaamista, mitä ammattikorkeakoulun tekniikan aloilla lähtötasolla vaaditaan. Uraohjaus-hankkeessa suunniteltiin ja pilotoitiin matematiikan ja fysiikan valmentavat opinnot. Opinnoilla pyrittiin turvaamaan Esedussa opiskelevalla riittävä osaaminen jatkoopinnoissa selviytymiseen. (Esedu 2011.)

Esedun opiskelija saattoi valita valmentavat opinnot Mamkin avoimen ammattikorkeakoulun tarjonnasta. Esedun opinto-ohjaajat tiedottivat tästä niitä opiskelijoita, jotka aikoiivat hakeutua ammattikorkeakouluun tekniikan aloille. Keväällä 2012 kokeilimme matematiikan ja fysiikan ammattikorkeakouluopintoihin valmentavien kurssien sijoittamista Esedun valinnaisopintojen tarjottimelle. Opiskelija olisi halutessaan siis voinut valita kurssit suoritettavaksi Esedun tiloissa ammattikorkeakoulun opettajan johdolla. Valintoja oli vain kaksi matematiikan ja yksi fysiikan kursseille, joten päädyimme siihen, ettei niitä toteuteta. Kurseja valinneet opiskelijat ohjattiin suorittamaan kurssit avoimen ammattikorkeakoulun opintoina (Mamk 2012).

Aiomme kokeilla kurssien asettamista valintatarjottimelle vielä keväälle 2013. Tällöin valitsijoiden määrän tulee olla vähintään 16, jotta voimme kurssit toteuttaa. Kursseista pyritään tiedottamaan hyvissä ajoin ja usealla eri kanavalla, jotta tieto saavuttaisi mahdollisimman tehokkaasti halukkaat opiskelijat. Jos edelleen valitsijoita on vain vähän, silloin toteamme, ettei tällaisille kursseille meillä Esedussa ole kysyntää. Tässä tapauksessa ohjaamme jatkossa opiskelijat avoimen ammattikorkeakoulun opintoihin.

Yhteistyön haasteet

Uraohjaus-hanke toi tekniikan pilotin aikana esiin yhteistyön haasteita. Hyvä toimiva yhteistyö rakentui aidolle koulutusalojen väliselle kumppanuudelle ja yhteiselle näkemykselle tavoitteesta. Opettajien tuli ymmärtää ja nähdä yhteisen toiminnan merkitys ammattilaisten kouluttamisessa jatkumona le-

vyseppähitsaajasta, koneistajasta tai puusepästä materiaalitekniikan insinööriksi. Heillä tuli olla myös ymmärrys eri-ikäisten opiskelijoiden ammatillisen kehittymisen vaiheista ja osata yhdessä ratkaista opetuksen toteuttamiseen liittyviä ongelma-kohtia.

Oppilaitosten toiminnan erilainen organisointi, esimerkiksi lukuvuoden erilainen jaksotus, aiheutti opettajille haasteita opintojen ajoituksen suunnittelussa. Suunnittelu tuli aloittaa riittävällä aikajänteellä, jotta toteutuksen ajankohta oli mahdollista sovittaa kahden organisaation työjärjestyksiin.

Tekniikan pilotin kokemukset toivat esiin opintojen markkinoinnin suunnitelmallisuuden tärkeyden. Esedussa tiedot seuraavan lukuvuoden valinnaisista opinnoista tuli välittää koulutussuunnittelijoille jo maaliskuussa yhteisen valintaoppaan tekemistä varten. Opiskelijoiden valintoja varten kurssivalinnat vietiin opiskelijahallintaohjelmaan. Pilotissa todettiin, että opintojen markkinointia tulisi kehittää. Ilmoittautumisen ajankohta sekä yhteyshenkilön nimi ja puhelinnumero ovat ensiarvoisen tärkeitä tietoja yhteisiä opintoja järjestettäessä. Tiedotteissa olisi hyvä olla informatiivisesti opintojakson nimi, aika, paikka, pituus, tavoite, kohderyhmä, sisältökuvaus, opetusmenetelmäkuvaus, tieto esimerkiksi tarvittavista oppimateriaaleista, omista työvälineistä ja turvavarustuksesta. Opinnoista tiedottamisen kohderyhminä tulisi opiskelijoiden ja ryhmäohjaajien lisäksi hyvä olla alan ammattiopettajat, alan opinto-ohjaajat sekä opintosihteerit.

Erilaiset yhteistyön muodot opetuksen järjestämisessä edellyttävät myös ammatillisilta opettajilta uudenlaista asennoitumista omaan työhönsä. Opetuksen sisällöt tulevat läpinäkyviksi ja niiden tulee vastata yhä paremmin alan ammattitaitovaatimuksia. Opettajien täytyy päivittää jatkuvasti omaa osaamistaan. Etelä-Savon ammattiopistossa opetushenkilöstön kehittäminen on huomioitu henkilöstön kehittämissuunnitelmassa. Opettajilla on mahdollisuus päivittää työelämä tietouttaan muutaman kuukauden työelämäjaksolla viiden vuoden välein. (Esedu 2012a.)

Ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa korostuu jatkossa yhä enemmän opiskelijan yksilöllinen ohjaus eri tavoin niin oppilaitoksessa kuin työpaikoilla tapahtuvan oppimisen yhteydessä. Opettajan työssä tulisi ohjaaminen ja tuntiopetus nähdä samanarvoisena työnä palkanmaksun perusteissa. Opetusalan työehtosopimukset ovat jääneet jälkeen opetusalan muutoksista, mikä voi olla näin esteenä ammatillisen koulutuksen kehittymiselle.

Ammatillisissa oppilaitoksissa toteutettavat hankkeet antavat resursseja tuoda opetukseen jotain uutta ja pakottavat avaamaan uutta näkökulmaa opetustyöhön. Opettajien tulisi pystyä keskittymään työnsä kehittämiseen paremmin oppilaitosarjen keskellä. Hankkeissa löydettyjen uusien toimintatapojen tulisi myös kiinnittyä pysyvämmiin opetuskäytänteisiin. Resursseja opetuksen kehittämistyöhön voisi löytyä koulutuksen rakenteita uudistamalla.

Ristiinopiskelun hyödyntäminen laajemmin tekniikan aloilla

On merkittävä etu, että Mikkelissä on sekä ammatillinen oppilaitos että ammattikorkeakoulu. Ei pidä myöskään unohtaa Etelä-Savon ammattiopiston ammatillista lisäkoulutusta, jossa ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjonnalla voidaan jatkossa vielä laajentaa yhteistyötä eri kouluasteiden välillä. Aiemmin opitun/hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen nousee yhä merkittävämpään rooliin yhteistyön toimivuuden kannalta. Eri oppilaitosten toimijoiden välillä täytyy vallita luottamus toisen tuottamasta osaamisesta ja sen arvioimisesta.

Luottamuksen rakentumisessa suuri merkitys tulee olemaan tutkintojen ja niiden edellyttämän osaamisen kuvaamisella tietoina, taitoina ja pätevyysinä sekä tutkintojen sijoittelulla tutkintojen viitekehyksen tasoille. Nämä määrittellään tutkintojen ja muun osaamisen kansallisessa viitekehyksessä, National Qualifications Framework (NQF) sekä eurooppalaisessa tutkintojen ja osaamisen viitekehyksessä, European Qualifications Framework (EQF). (OPH 2012.)

Koulutuksen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset pakottavat eri koulutuksen järjestäjiä miettimään keinoja toteuttaa myös jatkossa laadukasta ammatillista koulutusta. Tekniikan aloilla laitteet ja toimitilat muodostavat merkittävän osan kustannuksista. Jos ammattiopisto ja ammattikorkeakoulu voivat opetuksessa hyödyntää samoja tiloja ja laitteita, oppilaitosten ohella siitä hyöttyy myös opiskelija, joka voi opiskella asianmukaisissa tiloissa ja ajantasaisilla laitteilla.

Kaiken koulutuksen ensisijaisena tavoitteena on antaa opiskelijalle parhaat mahdolliset valmiudet sijoittua työelämään tai jatko-opintoihin. Samalla varmistetaan myös, että työnantajat saavat tulevaisuudessa työntekijöitä, joilla on monipuolista osaamista ja kyky hankkia lisää tarvittavaa osaamista.

LÄHTEET

Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu) 2011. Valittavat opinnot, opintopolut ja atto-valinnaiset vuonna 2011–2012.

Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu) 2012a. Pedagoginen ohjelma.

Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu) 2012b. Haussa oleva koulutus. <http://www.esedu.fi/aikuiskoulutushaku>. Luettu 24.10.2012.

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) 2010. AHOT-ohjeistus.

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) 2012. Koulutuskalenteri. http://www.mamk.fi/koulutus/avoin_amk. Luettu 24.10.2012.

Opetushallitus (OPH) 2012. Finecvet suunnan näyttäjänä. Kokeilusta käyttöön! Oppaat ja käsikirjat 2012:3.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2011. Koulutus ja tutkimus 2011–2016. Kehittämissuunnitelma.

Tiusanen, A. 2012. Osaraportti. Uraohjaushanke.

YHDESSÄ RISTIIN RASTIIN OPINPOLULLA

Marja-Leena Fyhr, Aino Pätsi

Urapolku ja ristiinoppiminen

Matkailun ja liiketalouden ammattilaisilta edellytetään tulevaisuudessa verkostoitumis- ja sidosryhmätaitoja sekä asiakas- ja liiketaloudellista osaamista. Työtä tehdään yhä useammin ammattirajojen yli. Oppimaan oppimisen taidot sekä tietoisuus siitä, millainen oppija työntekijä on itse, korostuvat yhä enemmän työelämässä. (Helakorpi 2008, 84.) Sama työ yhdistää useampaa ammattilaista, ja siksi tarvitaan laaja-alaista osaamista sekä hyviä yhteistyövalmiuksia.

Tulevaisuuden työelämässä tapahtuu muutoksia sekä ammattirakenteissa että työssä. Lisäksi tiedon määrä kasvaa ja muuttuu yhä monimuotoisemmaksi. Valmiudet ja mahdollisuudet kehittää omaa ammattitaitoa ristiin eri koulutusasteilla korostuvat. (Taipale-Lehto, 2012). Osaamisalueissa painottuvat ydinosaamisen lisäksi uuden oppimisen valmiudet sekä vuorovaikutus-, työpari- ja ryhmätyötaidot. Osaamisvaatimukset saattavat olla keskenään samaan aikaan jopa hieman ristiriitaisia. Työntekijältä edellytetään samaan aikaan laaja-alaista ammattiosaamista ja jonkin tietyn alueen erityisosaamista.

Nykykäsitys ammattiin oppimisesta painottaa sitä, että tiedon oppiminen ja tiedon käyttäminen eivät ole erillisiä prosesseja. Tulevaisuuden ammattilaisten on pystyttävä ylittämään organisatorisia rajoja. (Helakorpi 2005, 84).

Ristiinopiskelua käsitteenä ei ole määritelty täsmällisesti. Yleisesti ristiinopiskelulla tarkoitetaan opiskelua tai yhteistyöprojekteja eri koulutusalojen kesken joko korkea-asteella tai toisella asteella. Tässä ristiinopiskelu tarkoittaa sitä, että toisen asteen opiskelijat voivat opiskella ammattikorkeakoulun opintojaksoja ja ammattikorkeakoulun opiskelijat voivat opiskella toisen asteen opintojaksoja saadakseen opintojen kautta hankkimansa osaamisen tunnustettua omissa opinnoissaan. Tässä artikkelissa tarkastellaan Mikkelin ammat-

tikorkeakoulun (Mamk) ja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston (SAMI) matkailun ja liiketalouden Savonlinnan pilotin toteutusta ja kokemuksia uraohjauksesta ja ammattiaineiden ristiinopiskelusta.

Uraohjauksen polulla

Hankkeen tavoitteena on ollut ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun kesken yhteistyössä luoda uusia toimintamalleja, joilla tuetaan opiskelijoiden opiskelutaitoja ja oppimisvalmiuksia. Näiden toimintamallien avulla on tavoitteena kehittää ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitosten yhteistyötä siirtymävaiheen ohjauksessa ja opintopolkuja nykyistä sujuvammiksi. Opiskelutaitojen ja oppimisvalmiuksien tukemisen tavoitteena oli tehostaa näihin liittyvien opintojen järjestämistä, ideoida uusia toimintamuotoja ja taitojen kehittämiseksi ja luoda tukimuodoille pysyvät toimintamallit. Savonlinnan pilotissa pyrittiin myös siihen, että opiskelijat hahmottavat urasuunnittelussaan opiskelun ja ammattitaidon laajentamisen mahdollisuudet sekä ammattiopistossa että ammattikorkeakoulussa.

Ristiinopiskeluna toteutettiin Ura urkenee ja Tuumasta toimeen -teemapäivät. Pedagogisena menetelmänä käytettiin yhteistoiminnallista oppimista ja projektiosaamista. Opinnot olivat osa ammattikorkeakoulun ammatillinen kasvu-opintojaksoa, josta toisen asteen opiskelijat saivat avoimen ammattikorkeakoulun todistuksen, 2 op.

Ura urkenee -päivää varten toteutettiin infotilaisuus Mamkin matkailun ja liiketalouden 2. vuoden opiskelijoille. Tilaisuudessa esiteltiin opiskelijoille vaihtoehtoja ammattitaidon laajentamiseen perustutkintojen, ammattitutkintojen sekä erikoisammattitutkintojen näkökulmasta. Usein mielletään, että ammattitaitoa kehitetään toiselta asteelta korkea-asteelle. Matkailun ja liiketalouden alalla tarvitaan erityisosaamista, jota on mahdollisuus hankkia myös ammattikorkeasteelta toiselle asteelle.

Opiskelijoilta kerättiin palautetta infotilaisuudesta, ja heillä oli myös mahdollisuus ideoida millainen uraohjaus-päivän tulisi olla. Opiskelijoiden ideoiden ja saadun palautteen perusteella päädyttiin siihen, että Ura urkenee -päivän toteutukseen valittiin matkailun toisen asteen opiskelijoista ja ammattikorkeakoulun opiskelijoista projektiryhmä. Heidän tehtävänä oli suunnitella, koordinoida ja toteuttaa Ura urkenee -päivä ja Tuumasta toimeen -päivät. Ura urkenee -päivän keskeinen sisältö koostui lyhyistä SAMI:n ja Mamkin asiantuntijainfoista, workshoppeista ja toiminnallisesta tutustumiskierroksesta Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa matkailu-, ravitsemus- ja talousalan yksikössä. Seuraavaa tapaamista pohjustettiin aarrekarttatyöskentelyllä, jonka tarkoituksena oli koota opiskelijoiden urasuunnitelmia aarrekartan muotoon.

Mamkin Savonniemen kampuksella järjestetyssä Tuumasta toimeen -päivässä kerrattiin Ura urkenee -päivän asiasisältöjä ja purettiin annettuja tehtäviä. Päivän tavoitteena oli informoida toisen asteen opiskelijoita hakukäytännöistä ja opiskelemisesta ammattikorkeakoulussa.

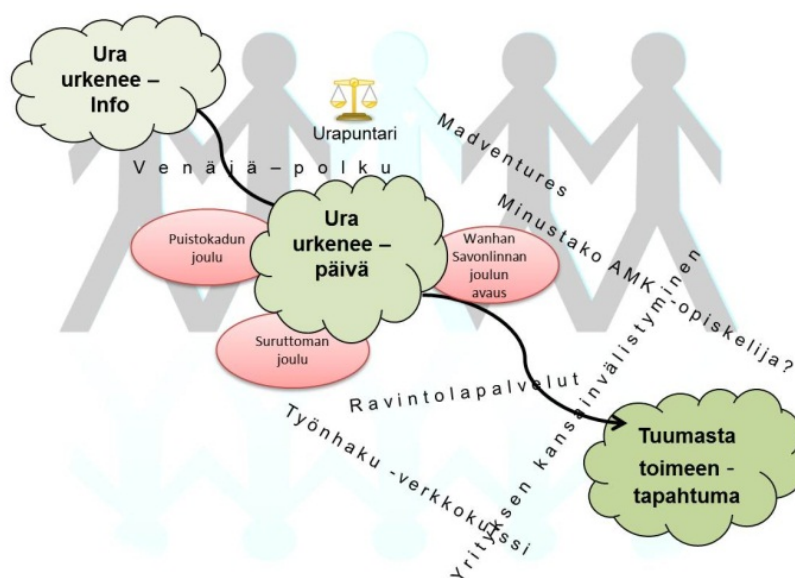
Yhtenä hankkeen tavoitteena oli lisätä opiskelijoiden valmiuksia siirtyä työelämään tai jatko-opintoihin sekä oppimistaitojen harjaannuttaminen. Toimintamuodoksi kehitettiin urapolku, joka koostuu verkko-opinnoista ja henkilökohtaisesta ohjauksesta. Ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden ammattikorkeakouluopintoihin siirtymistä ja oppimisvalmiuksia varten luotiin verkkokurssi ”Minustako ammattikorkeakouluopiskelija?”. Opintojakso koostuu mm. seuraavista aihepiireistä: minä oppijana, ajankäytön suunnittelu ja hallinta sekä opiskelutekniikat. Opiskelumuotona käytetään verkkokeskustelua, verkkotehtäviä, oppimispäiväkirjaa sekä tutustumista johonkin Savonniemen kampuksen valittuun koulutusalan opetukseen.

Osana ohjauspolkua luotiin työnhakuvalmiuksien kehittämiseksi verkkokurssi työnhakuun. Tavoitteena oli helpottaa opiskelijoiden työelämään siirtymistä niin, että opiskelijat harjaantuvat tekemään työnhakuasiakirjoja ja osaavat markkinoida omaa osaamistaan. Verkkokurssi luotiin ensisijaisesti

ammattillisen toisen asteen opiskelijoille, mutta myös ammattikorkeakoulu-opiskelijat hyödyntävät sitä osana ammattillisen kasvun opintojaksoa.

Mamk elinikäisen oppimisen korkeakouluksi -hankkeessa laadittuja yhteisiä AHOT- periaatteita ja käytänteitä käytettiin urapolun suunnittelussa ja toteutuksessa. Uraohjaus-hankkeen aikana muodostui ohjauskäytäntöjä opinto-ohjaajien ja opettajien yhteistyönä, ja ne helpottivat opiskelijoiden urasuunnittelua sekä madalsivat kynnystä ottaa yhteyttä.

Urasuunnittelun tueksi tehtiin vierailuja mm. Nextstep-messuille, Tiimiakatemiaan ja ammattikorkeakouluun. Nextstep-messujen päätteemana olivat joustavat opintopolut ja kuinka nuoret voivat yhdistää opiskelun ja työelämän yksilölliseksi ratkaisuksi erilaisiin elämäntilanteisiin. Tiimiakatemia vierailun tavoitteena oli tutustua yrittäjämäiseen opiskelumenetelmään. SAMI:n liiketalouden opiskelijat vierailivat Mamkin liiketalouden yksikössä tutustuen amk-opintomahdollisuuksiin.

KUVIO 1. Savonlinnan pilotin Uraohjaus ja ristiinopiskelun malli (Marja-Leena Fyhr, Aino Pätsi)

Luodusta urapolusta kerättiin opiskelijoilta palautetta koko hankkeen ajan. Opiskelijoiden mielestä käytännönläheinen perehtyminen opiskelumahdoli-

suuksiin oli huomattavasti mieluisempaa opiskelijoille kuin pelkät teoreettiset tietoiskut. Ammattiopiston opiskelijoiden kokemukset urasuunnittelun tueksi järjestetyistä tapahtumista, verkkokursseista ja vierailuista olivat poikkeuksetta myönteisiä, ja tietoisuus jatko-opintomahdollisuuksista lisääntyivät. Ammattikorkeakoulun opiskelijat olivat yllättyneitä ammattitaidon laajentamismahdollisuuksista ammattiopistossa. Uraohjaus vähensi ennakkoluuloja ja madalsi kynnystä ottaa yhteyttä ja suunnitella omaa urapolkua yli koulutusorganisaattorajojen.

Ammattitaitoa yhdessä oppien

Pedagogisena lähtökohtana käytettiin osittain SAMI:n koulutuspalvelujen viitekehystä sosiokonstruktivistisesta oppimiskäsityksestä. ”Sosiokonstruktivismissa pidetään sosiaalista vuorovaikutusta välttämättömänä oppimiselle ja tiedon konstruoimiselle. Sosiokonstruktivismiin mukaan kognitiiviset prosessit aktivoituvat ihmisten välisissä sosiaalisissa tilanteissa (Kauppila 2007). Oppimiskäsityksessä painotetaan oppimisen kokonaisprosessia. Oppijan ennakkotiedot pyritään ottamaan huomioon ja uusi tieto ankkuroidaan jo olemassa olevaan tietoon” (Uusikylä & Atjonen 2002).

Konstruktivistisen tiedonkäsityksen mukaan tieto on aina subjektiivista, oppijan omaa konstruktia. Vaikka tieto rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, se (tieto) ei ole ulkoa annettua tai siirrettyä, vaan siihen liittyy aina yksilön omat kokemukset ja ennakkotiedot (Aho ym. 2003). Sosiokonstruktivistisen oppimiskäsityksen lähtökohtana ovat tietyt ihmislajille ominaiset toimintaprosessien ja niiden säätelyn ehdot, joiden puitteissa yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa tapahtuu sisältöjen, merkitysten ja toimintakeinojen oppiminen (Rauste-von Wright & von Wright 1994). Uuden oppiminen kuvataan todellisuuden kuvan uudelleen rakentumisena jo olemassa olevan tiedon pohjalta. Konstruktioprosessin yleispiirteet ovat kaikille samat, mutta sisällöt ovat yksilöllisiä, ne ovat riippuvaisia yksilön kokemasta todellisuudesta ja itsestään osana sitä. Erityisesti sosiokonstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on aina tilanne- ja kontekstisidonnaista. Sosiaali-

sella vuorovaikutuksella katsotaan olevan suuri merkitys oppimiseen. Oppimista ei nähdä valmiin tiedon siirtymisenä vaan oppimisessa kuvastuu se, mitä oppija on tilanteessa tarkkaillut, tulkinnut ja tehnyt (Rauste-von Wright & von Wright 1994).

Tieto rakentuu vuorovaikutuksessa toisten oppijoiden kanssa. Ammattitaito koostuu laajoista työelämän prosesseista, joiden ymmärtäminen vaatii laajaa tietoa ja kokemuspohjaa. Opetusmenetelmät valittiin niin, että ne mahdollistavat tutkivan oppimisen ja yhteiselle reflektiolle annettiin aikaa. Myös opettajien kollegiaalisuudelle perustuva työorientaatio tuki sosiokonstruktivistista oppimisnäkemystä. Tavoitteena oli madaltaa kynnyksiä amk-opintoihin. (Tähän tulevassa, Samin opetussuunnitelman yhteinen osa 2011).

Matkailun opiskelijoille yhteiseksi opintokokonaisuudeksi valittiin tapahtumatuotanto ja ohjelmapalvelut, koska tapahtumatuotanto sisältyy sekä toisen asteen että ammattikorkeakoulun opintosuunnitelmaan. Toteutuksessa huomioitiin aidossa ympäristössä tehtävä yritys yhteistyö. Keskeiseksi toimintatavaksi valittiin yhteistoiminnallinen oppiminen, jossa kulmakivenä on ryhmän jäsenten erilaisuuden hyödyntäminen. Mamkin kummiyritys yhteistyötä ja projektioppimisen kokemuksia käytettiin pohjana yhteisen opintokokonaisuuden suunnittelussa.

Kokonaisuus koostui viidestä eri tapahtumasta. Lähtökohtana oli ammattikorkeakoulun kummiyritysten kanssa sovitut yhteistyöprojektit, jotka painottuivat Savonlinnan Wanhan kaupungin joulun -tapahtumiin. Opiskelijat suunnittelivat ja toteuttivat yhteistyössä yritysten kanssa Wanhan kaupungin joulun erilaisia työpajoja lapsille ja lapsenmielisille.

**KUVA 1. Vanhan kaupungin joulu
(Anne-Mari Behm)**

**KUVA 2. Joulutyöpaja
(Anne-Mari Behm)**

Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tehtävänä oli toimia tapahtumien koordinoijina ja tiiminvetäjinä. Samin opiskelijat osallistuivat suunnitteluun ja toteutukseen, ja heidän vastuualueena oli työpajojen toteuttaminen käytännössä ja materiaalien hankkiminen niitä varten.

Aikataulullisesti yhteistyöprojekti onnistui joustavasti huolimatta eri koulutusasteiden erilaisista jaksotusjärjestelmistä. Haasteiksi muodostui opiskelijoiden sitoutuminen omiin vastuualueisiinsa. Paljon keskustelua ja kritiikkiä aiheutti koulutusasteiden erilainen pedagoginen ohjaustapa. Yhteinen sosiaalisen median alusta toimi erittäin hyvin tiedottamisessa, yhteydenpidossa ja ohjauksessa.

SAMI:n opiskelijat saivat AHOT-käytäntöjen mukaisesti 5 op suoritetuista yhteisistä opinnoista. Opinnoista he saivat Avoimen ammattikorkeakoulun todistuksen, jota voivat myöhemmin käyttää hyväkseen mahdollisissa jatko-opinnoissa.

Ammattitaidon laajentaminen ristiinoppimalla

Ammattikorkeakoulun matkailun opiskelijoiden ammattitaidon laajentamista varten järjestettiin toisen asteen opetussuunnitelman mukaisesti erillinen ravintolapalvelut-opintojakso, 3 op. Opintojakso toteutettiin opetusravintola Paviljongin tiloissa käytännönläheisesti. Opintojaksolla tutustuttiin ravintola-

salin päivittäiseen toimintaan ja juomaopin perusteisiin. Opiskelijoiden palautteiden mukaisesti opettajat olivat asiantuntevia ja käytännönläheisiä ja teoriaa oli sopivasti. Haasteeksi nousi kevään myöhäinen ajankohta viikonlopun työvuorojen/harjoittelun osalta. Opiskelijat olivat sitä mieltä, että koe-tietous on amk-restonomin ammattitaidon laajentamisen kannalta tarpeellista.

SAMI:n liiketalouden opiskelijoille järjestettiin ammattikorkeakoulun opetus-suunnitelmaan perustuva opintojakso, yrityksen kansainvälistyminen, 3 op. Opintojakson tavoitteena oli, että opiskelija tunnistaa kansainvälistyvän yritystoiminnan toimintatapoja. Tavoitteena on perehtyä toimintavaihtoehtoihin ja käytäntöihin, miten yritys voi menestyä kansainvälisillä markkinoilla. Opiskelijat kokivat opintojakson hyödyllisenä ja olivat motivoituneita jakson suorittamiseen. Opintojaksoon liittyvien tehtävien integroiminen työssäoppimispaikkaan koettiin mielekkääksi.

Savonlinnan pilotin yhtenä teemana oli opiskelijoiden Venäjä-osaamisen lisääminen ammattikorkeakoulun ja toisen asteen yhteistyönä. Tähän teemaan hyödynnettiin Mamkin ja SAMI:n olemassa olevia Venäjä-osaamiseen liittyviä opintokokonaisuuksia. Opintojakson tavoitteena oli tutustua laajasti venäläiseen nyky-yhteiskuntaan, jolloin opiskelijalla oli mahdollisuus saada yleiskuva venäläisestä yhteiskunnasta: maantieto, historia, valta, hyvinvointi, teknologia, talous, arkipäivä ja korkeakulttuuri. Ammattikorkeakoulun opiskelijoilla opinnot kuuluivat Venäjäpolku I:een ja toisella asteella opinnot sisältyvät Venäjäkoulu-kokonaisuuteen. SAMI:n opiskelijat suorittavat opintokokonaisuuden osittain: kuuntelemalla asiantuntijaluentoja ja tekemällä soveltavat tehtäväkokonaisuudet opintokokonaisuudesta. Kokemukset Venäjä-osaamisen vahvistamisesta olivat pääosin myönteisiä. Osa aiheista oli kuitenkin SAMI:n opiskelijoille liian vaikeita ja pitkälle meneviä, ja siksi luentoja hyödynnettiin vain osittain. Soveltavat tehtävät koettiin mielenkiintoisina ja opintoja helpottavina.

Haasteet ja mahdollisuudet

Uraohjaus-hankkeessa tavoitteena oli mallintaa ja testata opiskelijoiden omien opintojen ja uran suunnittelun tukemiseksi ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden ohjauspolku yhdessä ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa jatko-opintojen ja urakehityksen näkökulmasta. Yhteistoiminnallisten oppimistapahtumien ja toteutettujen ristiinopiskelujen myötä havaittiin, että keskeistä ei ole pelkästään ammatilliselta toiselta asteelta ammattikorkeakouluasteelle siirtymiseen liittyvä urakehitys. Ammattitaidon laajentaminen myös ammatillisen toisen asteen opiskelumahdollisuuksilla täydentää myös amk-opiskelijan ammattitaitoa. Amk-opiskelija voi ammatillisella toisella asteella täydentää ja laajentaa ammattitaitoaan esimerkiksi ammattitutkintojen, erikoisammattitutkintojen tai erilaisten passien avulla.

Hankkeen aikana saatiin luotua selkeä toimintamalli ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun opiskelijoiden uraohjaukseen. Aikaisempi hyvä yhteistyö jäsenyksi, ja saatiin aikaiseksi selkeä toimintamalli, jota jatkossa käytetään osana opiskelijoiden ohjauspolkua ja ammatillista kasvua. Urapolun toimintamallin suunnittelussa ja toteutuksessa syntyi hyvä yhteistyöverkosto opettajien välille. Yhteydenpidon kynnyks madaltui, ja tietoisuus eri koulutusaloista ja mahdollisuuksista lisääntyi myös opettajilla.

Ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen yhteistyöhön liittyy keskeisesti organisaatioiden toimintakulttuurien rajojen ylittäminen. Ennakkoodotuksista huolimatta lukujärjestykset, erilainen jaksotus ja yhteisen ajan löytäminen eivät olleet este tai ongelma yhteistyölle tässä pilotissa. Pilotin eri vaiheissa tehty suunnittelu, toteutus ja arviointi etenivät joustavasti ja helposti aikataulussaan. Tulevaisuutta varten kannattaa pysähtyä miettimään tarkemmin pedagogisia toimintatapoja ja ohjauskäytänteiden sujuvuutta. Erilaisien sosiaalisten medioiden käyttäminen ohjauksessa koettiin hyödylliseksi, ja tulevaisuudessa näiden medioiden käyttöä kannattaa hyödyntää entistä enemmän.

Opetus ja kulttuuriministeriö on ottanut kehittämissuunnitelmassaan kantaa koulutuksen vuoropuheluun työelämän kanssa. Eri koulutusalojen yhteistyön tulee olla yhteydessä aluekehittämiseen ja ammatillisen huippuosaamisen edistämiseen. Tulevaisuuden koulutuksen tavoitteena on, että paikalliset korkeakoulut sekä ammatilliset ja aikuiskoulutusta antavat oppilaitokset verkottuvat yhdessä työhallinnon ja alueen yritysten kanssa vastaamaan alueen työvoimatarpeeseen sekä tukemaan alueen elinvoimaisuutta ja kehittämistä koulutuksen keinoin. (Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma 2012).

Pilotissamme toteutetut yhteistyön toimintamallit ovat hyvä lähtökohta edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiselle. Pysyäksemme alueellisesti vaikuttavina koulutuksen järjestäjinä, toteuttajina ja työelämän työvoimatarpeen tukijana, tulee yhteistyötä jatkaa ja monipuolistaa tämän hankkeen yhteistyömuotojen kaltaisilla ratkaisuilla.

Hankkeen aikana kehittyneet toimintamallit ja kokemukset niistä rikastuttavat ja tuovat uusia mahdollisuuksia erilaisille yhteistyömuodoille. Aidoissa oppimisympäristöissä toteutetut projektimuotoiset yhteiset opinnot antavat mahdollisuuden monipuolistaa opetusta molemmilla koulutusasteilla. Erilaiset toimintamallit pitävät opiskelijoiden innostusta ja motivaatiota yllä ja tuottavat hyviä tuloksia opiskelijoiden oppimisessa ja oman ammatillisen osaamisen monipuolistamisessa.

Hankkeesta jää elämään uraohjauspolku ja erilaiset ristiinopiskeluna toteutettavat opintojaksot. Niiden toteuttamista jatketaan ja jalostetaan myös tulevaisuudessa. Koulutusasteiden yhteisissä työskentelymalleissa on hyvä pohja tulevaisuuden verkostoitumiselle ja yhteistyölle.

LÄHTEET

Aho, L., Havu-Nuutinen, S., Järvinen, H. 2003. Opetus, opiskelu ja oppiminen ympäristö- ja luonnontiedossa. WSOY. Porvoo.

Hakkarainen, K. 2000. Oppiminen osallistumisen prosessina. Aikuiskasvatus 2.

Helakorpi, S. (toim.) 2008. Postmoderni ammattikasvatus – haasteena ubiikkiyhteiskunta. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1/2008. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Salakari, H. 2008. 5. Työelämän muuttuvat ammattitaitovaatimukset ja uudenlaiset oppimisen mahdollisuudet.

Kauppila, R.A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Opetus 2000. PS-kustannus. Juva.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma, Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1, 2012, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>. Luettu 12.10.2012

Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. WSOY. Juva.

Seinä, S. & Helander, J. 2007. Tiimeistä työpareiksi. Toiselta oppiminen ja ammatillinen kehittyminen. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 3/2007. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Uusikylä, K. ja Atjonen, P. 2002. Didaktiikan perusteet. Kasvatustiede. WSOY. Helsinki.

KIRJOITTAJAT

Marja-Leena Fyhr, matkailu, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Reetta Hirsimäki, koulutussuunnittelija, artemoni (AMK), KK, Etelä-Savon ammattiopisto

Riitta-Liisa Jukarainen, THM, TH, SH, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Päivi Jäppinen, shg, sh, th, TtM, terveydenhuollon opettaja, Koulutuskeskus Agricola

Sirpa Kauppi, TtM, gerontologi, ft, opettaja, Etelä-Savon ammattiopisto

Marjaana Kivelä, HTM, KTK, projektipäällikkö, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Sami Lehto, projektiasiantuntija, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Saara Nurmi, YTM, SHO, esh, lehtori, opinto-ohjaaja, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sari Paasonen, koulutuspäällikkö, FM, Etelä-Savon ammattiopisto

Aino Pätsi, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala sekä luonnontieteiden ala, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto

Helena Timonen, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES. MIKKELI. FINLAND

PL 181, SF-50101 Mikkeli, Finland. Puh.vaihde (tel.vx.) 0153 5561

Julkaisujen myynti: Kirjasto- ja tietopalvelut, Kampuskirjasto, (Patteristonkatu 2), PL 181, 50101 Mikkeli, puh. 040 868 6450 tai email: julkaisut@mamk.fi sekä Tähtijulkaisut verkkokirjakauppa, www.tahtijulkaisut.net. Julkaisut toimitetaan yksityishenkilöille postiennakolla. Laitoksille ja yrityksille lähetämme laskun.

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A: Tutkimuksia ja raportteja ISSN 1795-9438
Mikkeli University of Applied Sciences, Publication series

A: Tutkimuksia ja raportteja – Research reports

- A:1 Kyllikki Klemm: Maalla on somaa. Sosiaalinen hyvinvointi maaseudulla. 2005. 41 s.
- A:2 Anneli Jaroma – Tuija Vanttinen – Inkeri Nousiainen (toim.)
Ammattikorkeakoulujen hyvinvointiala alueellisen kehittämisen lähtökohtia Etelä-Savossa. 2005. 17 s. + liitt. 12 s.
- A:3 Pirjo Käyhkö: Oppimisen kokemuksia hoitotyön kädentaitojen harjoittelusta sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden kuvaamina. 2005. 103 s. + liitt. 6 s.
- A:4 Jaana Lähteenmaa: "AVARTTI" as Experienced by Youth. A Qualitative Case Study. 2006. 34 s.
- A:5 Heikki Malinen (toim.) Ammattikorkeakoulujen valtakunnalliset tutkimus- ja kehitystoiminnan päivät Mikkeliissä 8. – 9.2.2006. 2006. 72 s.
- A:6 Hanne Orava – Pirjo Kivijärvi – Riitta Lahtinen – Anne Matilainen – Anne Tillanen – Hannu Kuopanportti: Hajoavan katteen kehittäminen riviviljelykasveille. 2006. 52 s. + liitt. 2 s.
- A:7 Sari Järn – Susanna Kokkinen – Osmo Palonen (toim.): ElkaD – Puheenvuoroja sähköiseen arkistointiin. 2006. 77 s.
- A:8 Katja Komonen (toim.): Työpajatoimintaa kehittämässä - Työpajojen kehittäminen Etelä-Savossa -hankkeen kokemukset. 2006. 183 s. (nid.) 180 s. (pdf)
- A:9 Reetaleena Rissanen – Mikko Selenius – Hannu Kuopanportti – Reijo Lappalainen: Puutislepinoitusmenetelmän kehittäminen. 2006. 57 s. + liitt. 2 s.
- A:10 Paula Kärmeniemi – Kristiina Lehtola – Pirjo Vuoskoski: Arvioinnin kehittäminen PBL-opetussuunnitelmassa – kaksi tapausesimerkkiä fysioterapeuttikoulutuksesta. 2006. 146 s.
- A:11 Eero Jäppinen – Jussi Heinimö – Hanne Orava – Leena Mäkelä: Metsäpolttoaineen saatavuus, tuotanto ja laivakuljetusmahdollisuudet Saimaan alueella. 2006. 128 s. + liitt. 8 s.
- A:12 Pasi Pakkala – Jukka Mäntylä: "Kiva tulla aamulla..." - johtaminen ja työhyvinvointi metsänhoitoyhdistyksissä. 2006. 40 s. + liitt. 7 s.

- A:13 Marja Lehtonen – Pia Ahoranta – Sirkka Erämaa – Elise Kosonen – Jaakko Pitkänen (toim.): Hyvinvointia ja kuntoa kulttuurista. HAKKU-projektin loppuraportti. 2006. 101 s. + liitt. 5 s.
- A:14 Mervi Naakka – Pia Ahoranta: Palveluketjusta turvaverkoksi -projekti: Osaaminen ja joustavuus edellytyksenä toimivalle vanhus-palveluverkostolle. 2007. 34 s. + liitt. 6 s.
- A:15 Paula Anttila – Tuomo Linnanto – Iiro Kiukas – Hannu Kuopanportti: Lujitemuovijätteen poltto, esikäsittely ja uusiotuotteiden valmistaminen. 2007. 87 s.
- A:16 Mervi Louhivaara (toim.): Elintarvikeyrityksen opas Venäjän markkinoille. 2007. 23 s. + liitt. 7 s.
- A:17 Päivi Tikkanen: Fysioterapian kehittämishanke Mikkelin seudulla. 2007. 18 s. + liitt. 70 s.
- A:18 Aila Puttonen: International activities in Mikkelin University of Applied Sciences. Developing by benchmarking. 2007. 95 s. + liitt. 42 s.
- A:19 Iiro Kiukas – Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Martti Pouri: Puun lämpökäsittelyssä muodostuvien hajukaasujen puhdistaminen biosuotimella. 2007. 80 s. + liitt. 3 s.
- A:20 Johanna Heikkilä, Susanna Hytönen – Tero Janatuinen – Ulla Keto – Outi Kinttula – Jari Lahti – Heikki Malinen – Hanna Mylly – Marjo Eerikäinen: Itsearviointityökalun kehittäminen korkeakouluille. 2007. 48 s. + liitt. (94 s. CD-ROM)
- A:21 Katja Komonen: Puhuttu paikka. Nuorten työpajatoiminnan rakentuminen työpajakerronnassa. 2007. 207 s. + liitt. 3 s. (nid.) 207 s. + liitt. 3 s. (pdf)
- A:22 Teija Taskinen: Ammattikeittiöiden ruokatuotantoprosessit. 2007. 54 s.
- A:23 Teija Taskinen: Ammattikeittiöt Suomessa 2015 – vaihtoehtoisia tulevaisuudennäkymiä. 2007. 77 s. + liitt. 5 s. (nid.) 77 s. + liitt. 5 s. (pdf)
- A:24 Hanne Soininen, Iiro Kiukas, Leena Mäkelä: Biokaasusta bioenergiaa eteläsavolaisille maaseutuyrityksille. 2007. 78 s. + liitt. 2 s. (nid.)
- A:25 Marjaana Julkunen – Panu Väänänen (toim.): RAJALLA – aikuiskasvatus suuntaa verkkoon. 2007. 198 s.
- A:26 Samuli Heikkonen – Katri Luostarinen – Kimmo Piispa: Kiln drying of Siberian Larch (*Larix sibirica*) timber. 2007. 78 p. + app. 4 p.
- A:27 Rauni Väättä – Arja Tiippa – Sonja Pyykkönen – Riitta Pylvänäinen – Voitto Helander: Hyvän elämän keskus. ”Ikä-keskus”, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ikääntyville –hankkeen loppuraportti. 2007. 162 s
- A:28 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Saana Oksa: Etelä-Savon maaseutuyritysten ympäristö- ja elintarvikeeturvallisuuden kehittäminen. 2007. 224 s. + liitt. 55 s.
- A:29 Katja Komonen (toim.): UUDISTUVAT OPPIMISYMPÄRISTÖT – puheenvuoroja ja esimerkkejä. 2007. 231 s. (nid.) 221 s. (pdf)
- A:30 Johanna Logrén: Venäjän elintarvikeeturvallisuus, elintarvikelainsäädäntö ja -valvonta. 2007. 163 s.

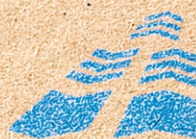
- A:31 Hanne Soininen – Iiro Kiukas – Leena Mäkelä – Timo Nordman – Hannu Kuopanportti: Jätepolttoaineiden lentotuhkat. 2007. 102 s.
- A:32 Hannele Luostarinen – Erja Ruotsalainen: Opiskelijoiden oppimisen ja osaamisen arviointikriteerit Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelija-arviointiin. 2007. 29 s. + liitt. 25 s.
- A:33 Leena Mäkelä – Hanne Soininen – Saana Oksa: Ympäristöriskien hallinta. 2008. 142 s.
- A:34 Rauni Väättäimäinen – Merja Tolvanen – Pekka Valkola: Laadun arviointi. Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Savonia-ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön benchmarking. 2008. 46 s. + liitt. 22 s. (nid.) 46 s. +liitt. 22 s. (pdf)
- A:35 Jari Kortelainen – Yrjö Tolonen: Vuosiluston kierresyisyys sahatavaran pinnoilla. 2008. 23 s. (pdf)
- A:36 Anneli Jaroma (toim.): Virtaa verkostosta. Tutkimus- ja kehitystyö osana ammattikorkeakoulujen tehtävää, AMKtutka, kehittämisverkosto yhteisellä asialla. 2008. 180 s. (nid.) 189 s. (pdf)
- A:37 Johanna Logrén: Food safety legislation and control in the Russian federation. Practical experiences. 2008. 52 p. (pdf)
- A:38 Teija Taskinen: Sähköisten järjestelmien hyödyntäminen ammattikeittiöiden omavalvonnassa. 2008. 28 s. + liitt. 2 s. (nid.) 38 s. +liitt. 2 s. (pdf)
- A:39 Kimmo Kainulainen – Pia Puntanen – Heli Metsäpelto: Etelä-Savon luovien alojen tutkimus- ja kehittämissuunnitelma. 2008. 68 s. + liitt. 17 s. (nid.) 76 s. +liitt. 17 s. (pdf)
- A:40 Nicolai van der Woert – Salla Seppänen – Paul van Keeken (eds.): Neuroblend - Competence based blended learning framework for life-long vocational learning of neuroscience nurses. 2008. 166 p. + app. 5 p. (nid.)
- A:41 Nina Rinkinen – Virpi Leskinen – Päivikki Liukkonen: Selvitys matkailuyritysten kehittämistarpeista 2007–2013 Savonlinnan ja Mikkelin seuduilla sekä Heinävedellä. 2008. 41 s. (pdf)
- A:42 Virpi Leskinen – Nina Rinkinen: Katsaus matkailutoimialaan Etelä-Savossa. 2008. 28 s. (pdf)
- A:43 Kati Kontinen: Maaperän vahvistusratkaisut huonosti kantavien maiden puunkorjuussa. 2009. 34 s. + liitt. 2 s.
- A:44 Ulla Keto – Marjo Nykänen – Rauni Väättäimäinen: Laadun vuoksi. Mikkelin ammattikorkeakoulu laadunvarmistuksen kehittäjänä. 2009. 76 s. + liitt. 11 s.
- A:45 Laura Hokkanen (toim.): Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä. 2009. 159 s. (nid.) 152 s. (pdf)
- A:46 Eliisa Kotro (ed.): Future challenges in professional kitchens II. 2009. 65 s. (pdf)
- A:47 Anneli Jaroma (toim.): Virtaa verkostosta II. AMKtutka, kehitysimpulsseja ammattikorkeakoulujen T&K&I –toimintaan. 2009. 207 s. (nid.) 204 s. (pdf)
- A:48 Tuula Okkonen (toim.): Oppimisvaikeuksien ja erilaisten opiskelijoiden tukeminen MAMKissa 2008–2009. 2009. 30 s. + liitt. 26 s. (nid.) 30 s. + liitt. 26 s. (pdf)

- A:49 Soile Laitinen (toim.): Uudistuva aikuiskoulutus. Eurooppalaisia kokemuksia ja suomalaisia mahdollisuuksia. 2010. 154 s. (nid.) 145 s. (pdf)
- A:50 Kati Kontinen: Kumimatot maaperän vahvistusratkaisuna puunkorjuussa. 2010. 37 s. + liitt. 2 s. (nid.)
- A:51 Laura Hokkanen – Veli Liikanen: Vaikutusvaltaa! Kohti kansalaisvaikuttamisen uusia areenoja. 2010. 159 s. + liitt. 17 s. (nid.) 159 s. + liitt. 17 s. (pdf)
- A:52 Salla Seppänen – Niina Kaukonen – Sirpa Luukkainen: Potilashotelli Etelä-Savoon. Selvityshankkeen 1.4.–31.8.2009 loppuraportti. 2010. 16 s. + liitt. 65 s. (pdf)
- A:53 Minna-Mari Mentula: Huomisen opetusravintola. Ravintola Tallin kehittäminen. 2010. 103 s. (nid.) 103 s. (pdf)
- A:54 Kirsi Pohjola. Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monialaista oppilashuoltoa. 2010. 40 s (pdf).
- A:55 Sinikka Pöllänen – Leena Uosukainen. Oppimisverkosto voimaannuttajana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Savonlinnan osaverkoston toiminnan esittely Tykes -hankkeessa vuosina 2006–2009. 2010. 60 s. + liitt. 2 s. (nid.) 61 s. liitt. 2 s. (pdf)
- A: 56 Anna Kapanen (toim.). Uusia avauksia tekemällä oppimiseen. Työpajojen ja ammattiopistojen välisen yhteistyön kehittyminen Etelä- ja Pohjois-Savossa. 2010. 144 s. (nid.) 136 s. (pdf)
- A:57 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Veikko Äikäs – Anni Laitinen. Ympäristöasiat osana hevostallien kannattavuutta. 2010. 108 s. + liitt. 11 s. (nid.) 105 s. + liitt. 11 s. (pdf)
- A:58 Anu Haapala – Kalevi Niemi (toim.) Tulevaisuustietoinen kehittäminen. Hyvinvoinnin ja kulttuurin ammattikorkeakoulutuksen suuntaviivoja etsimässä. 2010. 155 s + liitt. 26 s. (nid.) 143 s. + liitt. 26 s. (pdf)
- A:59 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Anni Kyyhkynen – Elina Muukkonen. Biopolttoaineita käyttävien energiantuotantolaitosten tuhkien hyötykäyttö- ja logistiikkavirrat Itä-Suomessa. 2010. 111 s. (nid.) 111 s. (pdf)
- A:60 Soile Eronen. Yhdessä paremmin. Aivohalvauskuntoutuksen tehostaminen moniammatillisuudella. 2011. 111 s + liitt. 10 s. (nid.)
- A:61 Pirjo Hartikainen (toim.). Hyviä käytänteitä sosiaali- ja terveysalan hyvinvointipalveluissa. Tuloksia HYVOPA-hankkeesta. 2011. 64 s. (pdf)
- A:62 Sirpa Luukkainen – Simo Ojala – Antti Kaipainen. Mobiilihoiva turvallisen kotihoidon tukena -hanke 1.5.2008–30.6.2010. EAKR toimintalinja 4, kokeiluosio. Loppuraportti. 2011. 78 s. + liitt. 19 s. (pdf)
- A:63 Sari Toijonen-Kunnari (toim.). Toiminnallinen kehittäjäkumppanuus. MAMKin liiketalouden koulutus Etelä-Savon innovaatioympäristössä. 2011. 164 s. (nid.) 150 s. (pdf)
- A:64 Tuula Siljanen – Ulla Keto. Mikkeli muutoksessa. Muutosohjelman arviointi. 2011. 42 s. (pdf)
- A:65 Päivi Lifflander – Pirjo Hartikainen. Savonlinnan seudun palveluseteliselvitys. 2011. 59 s. + liitt. 6 s. (pdf)

- A:66 Mari Pennanen – Eva-Maria Hakola. Selvitys matkailun luontoaktiviteettien, Kulttuurin ja luovien alojen Yhteistyön kehittämismahdollisuuksista ja -tarpeista Etelä-Savossa. Hankeraportti. 2011. 29 s. + liitt. 18 s. (pdf)
- A:67 Osmo Palonen (toim.). Muistilla on kolme ulottuvuutta. Kulttuuriperinnön digitaalinen tuottaminen ja tallentaminen. 2011. 136 s. (nid.) 128 s. (pdf)
- A:68 Tuija Vääntinen – Marjo Nykänen (toim.). Osaamisen palapeli. Mikkelin ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmien kehittäminen. 2011. 137 s.+ liitt. 8 s. (nid.) 131 s. + liitt. 8 s. (pdf)
- A:69 Petri Pajunen – Pasi Pakkala. Prosessiorganisaatio metsänhoitoyhdistyksen organisaatiomallina. 2012. 48 s. + liitt. 6 s. (nid.)
- A:70 Tero Karttunen – Kari Dufva – Antti Ylhäinen – Martti Kemppinen. Väsyttävästi kuormitettujen liimaliitosten testimenetelmän kehitys. 2012. 45 s. (nid.)
- A:71 Minna Malankin. Venäläiset matkailun asiakkaina. 2012. 114 s. + liitt. 7 s. (nid.) 114 s. + liitt. 7 s. (pdf)
- A:72 María del Mar Márquez – Jukka Mäntylä. Metsätalouden laitoksen opetussuunnitelman uudistamisprosessi. 2012. 107 s. + liitt. 17 s. (nid.)
- A:73 Marjaana Kivelä (toim.). Yksin hyvä – yhdessä parempi. 2012. 115 s. (nid.) 111 s. (pdf)

Julkaisusarjat:

- A** Tutkimuksia ja raportteja | *Research Reports*
- B Artikkeleita, opinnäytetöitä, tiedotteita | *Articles, Bachelor's or Masters Thesis, Bulletins*
- C Oppimateriaalia | *Study Material*
- D Vapaamuotoisia julkaisuja | *Free-form Publications*

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

Myynti:

Patteristonkatu 2, 50100 Mikkeli, PL 181, 50101 Mikkeli

Puh. 040 868 6450

julkaisut@mamk.fi

ISBN 978-951-588-348-3 (nid.)

ISBN 978-951-588-349-0 (PDF)

ISSN 1795-9438